

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

Ioannis Tritemii Abbatis S. Iacobi Herbipolensis, Epistolarvm Familiarivm
Liber Secvndvs, Ad Iacobvm Tritemivm Dvlcissimvm Fratrem.

urn:nbn:de:0128-1-17336

is efficiet. Omnipotens Deus in suo vobis
abilem orationibus vestris infusus
ro vtilitate vestra multis iam antea presu-
macula conuictantes. Ex Neomonte ad

III.

SPAN. FRATRI IOANNI
Salutem.

nostrum Spanheim ex certis & ratione
am, quam annis quatuor & viginti
Christi sponiarum in Sebachi alio
piscopos Spirenses nobis factum ad
us continuabimus, donec sibi conuen-
tua tuae charitati committimus & ma-
bi commissum exequaris & custodiam
diuisti à nobis, cum praesentes in ipso
m intermitte discursus, & etiam seram
tempera, sciens te seruum Christi vixisse
normulam te studeas conformare. Vale
1506.

X.

MONASTERII S. IACOBI APO-
stoli. IACOBO TRITEMIO CHARIS-
S.

dulcissime frater, & quarundam epib-
de Spanheim vique in praesentem diem
olumine comportauit. Nec enim omnino
quod saepius festinare in scribendo cogno-
ne sexaginta sex epistolae nostras, & docu-
mines cum ista quidem ad te simul factam
à militari nobis scribendi genere sumam v-
tiam, quae in nobis nulla fuit vno quod
Scis autem quod prima die mensis Aprilis
te reuersus vsque in hunc diem. Eiusdem
entesimo quinto, prima ut diximus Aprilis
intadecima die mensis Octobris anno
trum de Spanheim & introitum huius
Huius temporis fuerunt epistolae praes-
ad eruditionem tuam, sed potius ad memo-
nistrum in Spanheim, nec dum in ordi-
dinem habere volueris, facile contemp-
scribemus alio comprehensas volumi-
us. Vale ex monasterio nostro in
suburbio ciuitatis Herbipolen-
decembris Anno
1506.

menstrum, Tritemio
ti.

IOAN.

IOANNIS TRITEMII ABBA- TIS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, EPI-

STOLARVM FAMILIARIVM LIBER SECVNDVS, AD
IACOBVM TRITEMIVM DVLCESSIMVM FRATREM.

I.

IOAN. TRITEM. AB. MONASTERII DIVI APOSTOLI IACOBI
in suburbio ciuitatis Herbipolensis, magistro Iacobo Tritemio fratri vnico
atque dulcissimo, Salutem.

10

T pleno fraternitatis erga te comprobemur affectu, primum hunc li-
brum epistolarum nostrarum Herbipolensium vltimo Spanhemen-
sium, quem tibi dicauiamus, pulchra diximus ratione connectendum.
In illo enim nostrarum calamitatum legisti miserias, in isto quietis sub-
secute legito lubentis animi lucubrationes. Prioris namque voluminis
epistolas scripsimus abbas monasterii Spanhemenensis, huius autem li-
bri missas dedimus abbas nihilominus diui Iacobi Herbipolensis.

Quod in primo fecimus etiam in isto pollicemur, non omnium nos epistolarum rescriptisse
formulas, sed earum duntaxat quas tibi putauimus placituras. Amicorum quoque ad nos inter-
posuimus epistolas, non omnes quidem, sed paucas & multas, quas tua iudicauimus lectione
condignas, hortamur te frater sapientum imitare studia, stultorumque ignauam fugito, sciens
dictum Salomonis: *quia filius sapiens letificat patrem suum, filius vero stultus maeritiam est matri.* Dū
sinit aetas memoriaque viget discendum est, quoniam (sicut verum dixit Seneca) studia te
clarum & nobile efficiunt: ita sine studiis aeger est animus, & nulla claritate insignis. Auro in-
tellectus comparatur humanus, quod puluere fimoque foedatū iacet ignorantiae, nisi pur-
getur exercitationis lima continue, nec aurum pulchritudinem, nec intellectus cognitio-
nem assequitur naturalem. Sunt autem tria quae studio intentis scripturarum frequenter
obfistere consueverunt, negligentia videlicet, imprudentia, & fortuna. Negligentia nos
impedit, quoties ea, quae sunt à nobis vtiliter discenda, vel prorsus intermittimus, vel mi-

20 nus prosequimur studiose. Contra hanc salutaris studii corrupticem, studiosorum ac se-
in palaestra scripturarum continuo exercitantiū veneranda societas optimū praestet re-
mediū, inueniturque in publicis gymnasiis multis, & in coenobiis claustralium paucis. Ho-
die namque studiū scripturarum à multis claustralibus omnium pene regularum continetur, &
in paucis vigere monasteriis videtur. Imprudentia vero nos inter studendum subuertit, quā-
do in his quae discimus debitum ordinem non seruamus. Aut enim quae nobis non conueni-
unt discere cupimus, aut neglectis interdum vtilioribus, minus vtilia inconsulte vsurpamus,
aut etiam bona & vtilia nec ordini nec tempori congruo distribuimus. Valde indecens est
nobiliora ingenia studiis dehonestari minoribus, & eos quos ardua & grauiora expectant stu-
dia vanis & inutilibus exercitamentis occupari. Ne hoc malum incidamus discentes, magi-

40 stri nobis deligendi sunt optimi, quorum institutione pariter & exemplo congruum ordi-
nem assequamur studiorum. Fortuna quoque multipliciter insidiatur studiosis, quod vnus-
quisque nostrum experitur quotidie, qui ad veram philosophiam conatur ascensum. Variis enim
quatimur euentibus, paupertate, diuitiis, infirmitate, honoribus, prosperis & pariter aduersis,
quibus interdum singulis mens intercipitur hominis studiosi, vt nequeat apprehendere sci-
entiam quae concupiscit. Tarditas etiam ingenii naturalis, inopia librorum, & raritas conuenien-
tium praceptorum multos à profectu salutaris studii retrahit. Saepē nocuerunt philosophan-
tibus diuitiae, & plures à studio quam inopia reuocarunt. Eodem scatenent veneno, honor, pul-
chritudo corporis atque prosperitas, quae pluribus ignorantiae quam sapientiae occasione praes-
titerunt. Tarditatem vero ingenii naturalem amor euincit, si diligens studiorum adhibeatur

50 continuatio. Inopia librorum veteres allegare potuerunt, nos vero potius inopes copia fe-
cit, quoniam impressoria nostris diebus arte apud Moguntiacum inuenta, hodieque per
orbem vniuersum dilatata, tot veterum atque nouorum volumina doctorum veniunt in lucem,
vt aetiam modico doctus quilibet esse possit. Neque desunt hodie bonorum praepceptores
studiorum, sed vbiq; terrarum abundant in omni varietate disciplinae, non solum in latina, sed
in Graeca lingua simul atque Hebraica. Haec sunt vere aurea tempora, in quibus bonarum
literarum studia multis annis neglecta resoruerunt. Nec volo te facularis literaturae plus
haurire quam necessē ad diuinarum intelligentiam consequendam scripturarum, ne verificetur in
te quod de amatoribus vanitatis (quales hodie sunt multi) quidam sapiens protulit dicēs:

V u

Neces-

10
11
12

Proverb. 10.

Tria qua
hominis à
studio scri-
pturarum
ahortant.

Impressoria
ars vbi est
quando sit
inuenta.

Necessaria nesciunt, quoniam superflua didicerunt. Vera scientia est, quæ Dei cognitionem inducit, mores corrigit, restringit voluptates, affectum purgat, intellectum in his quæ pertinent ad salutem animæ illuminat, & cor in amorem creatoris inflamat. Hæc est scientia salutaris, quæ mentem in Dei amore afficit, non extollit, quæ superbos non efficit, sed lamentantes facit, quæ vanitatem non sequitur, sed omnia trahens ad vnum in diuino amore dulcissime solidatur. Huius te frater scientiæ cupimus esse studiosum, quæ sola complementum est omnium scientiarum. Non te quo minus studio incumbas scripturarum, gradus magisterii extollat, sed eo tibi magis discendum noueris, quo manifestum scientiæ signum, quod præ se fert nomen doctoratus, accepisti. Non magnificio clarum sine scientia gradum, aut magnum cum parua eruditione vocabulum, sed doctos viros quærimus, qui doctores multos habemus. Scientia gradum commendat, non gradus scientiam. Verendum est nescire magistrum, & cum qui scientiæ signum publicè portat, necessariam non habere doctrinam. Quid circulus ante domicilium expositus vbi non venditur vinum? aut quid regale sceptrum in manibus stulti? Absque signato signum tribuitur, quoties indoctus & sine scientia homo in doctorem sublimatur. Et pro pudor quam frequens hodie in scholis apud quosdam iste reperitur abusus, quo gradus magisterii datur in signum, vbi sufficiens non inuenitur signatum. Nunquid tibi non verum dixisse videmur, cum orbis magistris scateat simul atque doctoribus, inter quos docti pauciores, indocti complures occurrunt? Curandum tibi suademus, magisterium scientiæ, sacerdotium sanctis exornare moribus, ne gemino confunderis opprobrio, si & doctor sine scientiâ, & presbyter habere sine merito sanctitatis. Necessaria tibi scientia est in primis Deum nosse, diuinas intelligere scripturas, canones patrum scire, ius tam humanam quam diuinum, in quantum tuum concernit officium, non ignorare, virtutes colere, & Deum puro corde super omnia amare. Ad magistrum pertinet artium quas proficetur scire principia, ut nodos enucleare sciat, dilucidareque tropos, & omnium figuras exponere scripturarum. Septem liberalium vocaris artium magister, videamus quantum singularum sis affectus scientiam, ut quemadmodum tibi vsus earum sit necessarius intelligas. In primis per Grammaticam artem, quæ septem liberalium est fundamentum, te scire oportet, quemadmodum latine scribas, loquaris congrue, & sine vitio rectum debeas proferre sermonem. Rethorica vulgarem transcendens modum loquendi, pulchrum in dicendo quarit ornatum, tropis varijsque coloribus vtitur, & pulchro dulcissimoque sermone proposita sibi causam efferre conatur: quæ cum persuaserit, in oratoriæ finem cum proposito sibi premio euasit. Logica rationalis scientia te verum discernere docet à falso, ne aut decipiaris subtilitate sermonis, aut fallacium syllogismos incidas argumentationum. Præcedit enim scientia virtutis cultum, quia nemo potest fideliter appetere quod ignorat: & malum nisi cognitum sit minime caueri potest. Arithmetica numeros docet propositos multiplicare, diuidere quoque & in omni varietate certam inuenire radicem. Omnia numero constant, & qui arithmetica ignarus est, nullius habet scientiæ perfectionem. Geometriæ artis cognitione terræ dimensionem intelliges, ex numeris & mensura consurgentem: pulchra quidem scientia, arithmeticique decorata figuris, per quæ humana ratiocinatio non mediocriter in cognitionem summi confurgit principii. Hæc orbis latum metitur ambitum, cunctaque maris & terræ spatia describit, & consummata in cosmographiam ascendit. Nihil hac speculatione pulchrius, in qua mens totius mundi transcendens machinam, incomprehensibilem creatoris omnium sapientiam admiratur. Musica cælestium harmoniam & consonantiam præfigurans, & arte & moribus tibi necessaria est, quæ in Dei ecclesiæ ordinatus sacerdos, & recte suauiusque modulatis canere vocibus scias, & sanctis ornatus virtutibus à sacerdotalium proportionem morum non recedas. Astronomia quantum tibi sit necessaria magistro, si ignoras magister non es. Hæc astrorum docet cursus, discernit tempus, annum diuidit, horas discernit & dies: de cuius scientia cõputus assurgit ecclesiasticus, festorum dans rationem mobilium, quæ scire sacerdotem Christianorum oportet. Ecce sacerdos, quam tibi septem cognitio liberalium artium necessaria est, ut similia non comparaueris in recto, neque stulto regali sedenti in folio. Confert enim Grammatica vt Latinum congrue intelligas proferasque sermonem. Logica verum te docet à falso discernere. Rethorica virtutem tibi præstat dicendi, vt bonum & verum quod intelligis, tuis vtiliter auditoribus valeas persuadere. Arithmetica vero simul & Geometrica, præter id quod tibi in æconomicis conferunt bonum, magnum quoque diuinæ speculationis adminiculum præstant, quo non solum inuentis, sed inueniendis quoque aptus magister habeatis. Maxima enim numeris & mensuris continentur archana, mathematices ignaris minime perua,

Gradus sine
 scientia nu-
 bili esse fa-
 ciendus.

et Axiom.

Septem ar-
 tes liberales.

et Axiom.

Tithen

Opera
 Historia

& furor eorum in nos, forsitan aquæ malignantium operuissent nos Torrentem iniuriarum & contumeliarum pertransiuit anima nostra, nisi astisset Dominus Iesus, forsitan pertransisset anima nostra aq̄ intolerabilis desperationis, aut certe non sat religiose vindicasset iniuriã. Sed benedictus Dominus Iesus, qui nõ dedit nos in captione dentibus annulorum, vt prauorũ hominum cogermur diutius subesse imperio. Anima nostra sicut pater innoxius liberata est de malignorũ laqueo venantiũ, quorũ inuidia nullo viro bono parcere nonit. Laqueus contritus est, & vana Cynonotorũ elisa confidẽtia, qua nos reuocare à sanctis studiis in odiũ iusti principis frustra tentauerunt. Nos autẽ adiutorio Domini nostri Iesu Christi à multis, quas in regimine monasterii Spanhemẽsis sustinimus, miseris tandem liberati sumus. Laqueus mundanæ colligationis nostris omnino cõtrarius studiis Dei prouidentia contritus est, & nos de seruitute ingratiſsimorũ hominũ liberati sumus. Dominus Iesus liberauit animã meã à labiis iniquis, & à lingua amulorũ nimis dolosa. Vos scitis, fratres, modo veritati velletis exhibere testimoniũ, q̄ iniustã à Cynonotis iniuriã susceperim, qui nullã contra me causam habentes, in uidia & liuore cõmoti, ecclesiasticã violare immunitatẽ non timuerunt. Excusationes modo afferũt suã in nos temeritatis, dicentes se non odio nostri sed amore potius fecisse q̄ egerunt. Sed malus & nobis non tolerandus amor eorũ fuit, quo nomen nostrũ ab omni scelere semper innoxium, per ora multorũ in suspitionẽ vertitur, quasi propter aliq̄ nostri lasciuã, ita scire oportuerit in familiam. Annus hodie 24. voluitur, quo canonicè in abbatẽ electus Spanhemẽsem, omne tẽpus q̄ mihi cõpetere ad otium potuit, vos testes estote & iudices, non ad voluptatẽ carnis qualẽcunq; sed totum semper ad studiũ conuerti scripturarum, die ac nocte lectio- nib. intentus, semper aliquid scribens aut discens. Nemo vestrũ me vnq̄ inuenit otiosum, nemo vidit vel audiuit carnis solatiis deditũ, vagisq; discursib. vel spacia mentis in monasterio vel extra inutiliter occupatũ, sed neq; comestationib. aut potationib. conuiuĩque minus necessariis intentum, seu quibuscunq; aliis leuitatib. aut vanitatib. defudantẽ. Nihil mihi dulcius vnq̄ fuit, quã sacras rimare scripturas, in illisq; oportuno tempore diebus occupari & noctib. & semper aliquid boni aut legere aut scribere. In testimoniũ studiorũ nostrorum voco citoq; bibliothecã illã solennẽ, quam meis laboribus, studio & impensis compositaui non sine vigilantia & fatigatione continua, voluminum in omni varietate studiorum non modicam multitudinem congregans, non solũ impressorũ nouiter, sed scriptorum quoq; manu & calamo, quorum numerus omnĩũ duo millia excedit. Superfluum fuerit nostras recensere lucubrationes, quas in medio curæ pastoralis, rerumq; sollicitudine temporalĩũ per interualla scripsimus, quib. nomen Spanhemẽsis cõnobii prius incognitum & obscurũ, satis celebre factum est. Neq; studiis nostris intenti nimium tempropterea negleximus temporalem, q̄ laborum nostrorũ monumenta testabuntur compluria, neq; nos ipsi poteritis negare, palã cernentes quas ereximus necessarias pulcherrimasq; structuras: & in ecclesia quos cõparauimus ornatus campanulasq; & varia sacri vasa mysterii: censuum quoque ornatiſsime renouatas conscriptiones, quæ omnia quantis exegerimus laborib. & impensis, etiam si vos non intelligatis, ipsa tamen posteris inducẽt admirationem. Deniq; ab annis iam ferme duodecim, vbi in notitiam & familiaritatem quorundã deuenimus principum atq; nobilium, non parũ vobis emolumenti adduximus, ex his quæ nobis eorum fuerant munificentiã condonata. Nihil fuit nobis vnq̄ speciale, nihil propriũ, sicuti nec esse debuit, sed fuerunt nobis vobiscum omnia semper communia, & nulla penitus neque in habitu neque in cibo neque in potu nobis vnquam singularitas fuit, quod ita verum esse nullus vestrũ ignorat. Maxima quoque nobis cura semper fuit, ne quid eorum quæ vobis necessaria videbantur deesset, fecimusq; vt in nullo sustineretis penuriam, quantũ nobis omnino possibile fuit. In spiritualib. vero nunq̄ defuimus vobis, tametsi pauci vestrũ post discessum fratrum nostrorũ, quib. sancta studia placuerũt, spiritualia dilexerint exercitia, sed vanis se occupauerint semper. Scripsimus, diximus, Verbum Dei continue vobis prædicauimus, vosq; oportune & importune ad cultum veræ sapientiæ publice ac priuatim exhortati sumus, quantum vero profecerimus, confiteri palam erubescimus. Et quia fecistis vos nostra exhortatione indignos, diuina forsitan prouidentia transplantati sumus, ne inter spinas arbor diutius sine fructu pungeretur. Venit illa dies quam à multis optauimus annis, in qua nobis est data oportunitas, vt ingratarum ouium sanguinem super earum capita funderemus, excusosq; in eas puluere pedum, à finibus sudorum, iuxta præceptum Evangelicum transiremus. Audite capita si placet eorum quæ commisistis in nos, vt cognoscatis vos iustissima ratione desertos à nobis, sacra vobis semper displicuere studia nostra, scriptisque nostris omnibus pro reuerentiã cachinnos reddidistis, & nemini vnquam lucubrationes nostræ minus placuerunt

Matth. 10.
Mar. 6.
Luc. 9.
Act. 13.

Imago pesti-
morũ ma-
nachorum.

tium operuissent nos Torrentrii iohanni
 tra, nisi astitisset Dominus lesus, fortis
 erationis; aut certe non far scrogiole
 qui nō dedit nos in captione dētibz
 as fubesse imperio. Anima nostra non pel
 enantiū, quorū inuidia nullo viro beo
 ynonorū elisa confidētia, qua con reo
 ra tenauerunt. Nos autē adiutorio Deo
 monasterii Spanhemēsis sustinimus. Ma
 colligationis nostris ompino oborū
 fecuitate Ingratissimorū hominū libe
 bis iniquis, & à lingua a mulorū mōdo
 hūbere testimoniū, q̄ iniuriā Cynon
 habentes, inuidia & liuore cōmēto
 gulationes modo afferūt suz in nōmē
 otius fecisse q̄ egerunt. Sed malis hūis
 ostrū ab omni scelere semper inuictū, p
 ter aliq̄ nostrū lacrimā, ita scire oportet
 monice in abbate electū Spanhemēntem
 os testes estote & iudices, non ad vōp
 conuertī scripturarum, die ac nocte labo
 us. Nemo vestrū me vñq̄ inuenit otolan
 gisq; discursib. vel spaciamentis in mō
 mellationib. aut potationib. conuulsi
 liis leuitatib. aut vanitatib. defidant. No
 ruras, in illisq; oportuno tempore debet
 egere aut scribere. In testimoniū haberi
 ē, quam meis laboribus, studio & impens
 continua, voluminum in omni varietate
 regans, non solū impressorū nouer, sed
 numerus omniū duo millia excedit. Super
 uas in medio curæ pastoralis, reuolū
 us, quib. nomen Spanhemēsis ceteroq̄
 Neq; studiis nostris intentū nimium non
 nostrorū monumenta testabuntur con
 entes quas ereximus necessarias pulcherr
 us ornatus campanulq; & varia sacri
 uatas conscriptiones, que omnia quā
 on intelligatis, ipsa tamen postea aduē
 odecim, vbi in notitiam & familiaritatem
 ium, non parū vobis emolumentū addo
 ntia condonata. Nihil fuit nobis vñq̄
 runt nobis vobiscum omnia semper com
 in cibo neque in potu nobis vquam
 gnorat. Maxima quoque nobis curas
 debantur deesse, fecimusq; vti nullo
 libile fuit. In spiritualib. vero nunq̄ de
 ratrū nostrorū, quib. sancta studia plac
 occupauerint semper. Scripsimus ad
 usq; oportune & importune ad cultum
 us, quantum vero profecerimus, consue
 hortatione indignos, diuina fortitudo
 bor diutius sine fructu pungere. Vob
 nobis est data oportunitas, vt ingratum
 mus, excusioq; in eas puluere pedum, ab
 n transiremus. Audire capta si placet
 os iustissima ratione desertos à nobis
 ptisque nostris omnibus pro recuperata
 ucubraciones nostrā minus placuerunt

quam filiis nostris. Nec satis fuit irritasse opuscula etiam quæ patrum iussu conscripsimus,
 nisi & apud indoctam plebem de tractationibus ea carperetis. Vixistis semper paternis ex
 hortationibus contrarii. Multis sæpe in nos conspirationibus machinati fuistis, interpo
 sitq; iuramento & pœna vocis amissionis in capitulo ne quis nobis cōspirationis vestræ
 reuelaret archana, mendacia debitorum confinxistis in nos, quæ per aurifabrum Worma
 tiensem, qui creditor occultus dicebatur, coram vobis omnibus in loco capitulari osten
 dimus conficta & ementita. Ambo viuunt hodie testes, sic autē deputati visitatores, Ger
 lacus Tuitiensis, & Ioannes Schonaugiensis abbates, qui ne dignam de vobis vltionē su
 meremus, precibus obstiterūt. Item cura & sollicitudine rerum temporalium spiritualium
 10 que per omne tempus nostri regiminis grauius oppressi, nullum è vobis inuenire potui
 mus vnquā, qui aut nostris compateretur laborib. aut vices monasterii pauperis in verita
 te doleret. Quot vobis priores institui mus claustrales? & præter vnū Nicolauū de Creutzē
 nach, alterumq; Ioannē Damium Curtensum, nullum regularis disciplinæ zelatorē in
 uenire potuimus vnquā. Erubescimus dicere quāto semper odio fueritis persecuti eos, qui
 vobis monasticæ obseruantie disciplinam persuadere conati sunt. Quantam vero pro re
 familiari diligentiam fecerint quos nobis coadiutores assumpsimus, & nos cū dolore su
 mus experti, & neminem vestrum latere potest. O quantis gemitib. & suspiriis plenum o
 nus pastoralis cure in vobis hæcenus portauimus, nullū ex vobis neq; in spiritualibus neq;
 in temporalibus fidelem habentes adiuantem. Vos ad omnia nobis præstitistis inutiles,
 20 nullam reatitudinis vel communitatis zelum habentes, nihil aliud quam carnis solatia
 quæ fuistis. Inter vos erat nemo qui manus nobis porrigeret adiutrices, & si quando extra
 neum nobis in auxiliatorem temporalis curæ assumpsimus, continuis illum detractionū
 moribus lacerastis. Annis quatuor censum monasterii omnes in propria leuare ac renoua
 re periona coacti fuimus omni solatio vestrum destituti, & quoties aliquem in cellerariū
 ex vobis deputauimus, toties in rebus monasterii graue dispendiū passi sumus. Nos autem
 qui patrum ordinis imperio multoties obedire compulsi, ab annis viginti per omnes vi
 cinas prouincias visitando totas plerumq; consumpsimus ætates, reb. nostris semper ne
 quiuimus pro voluntate adesse vtiliter, quo factum est, vt nobis absentib. & vobis omnia
 negligentibus, imo vestra solatia xerentibus, non satis pulchra facies rerum vtriusq; sta
 30 tus tandem emerferit. Quamuis maxima sollicitudine nostra interueniente, nullam vn
 quā rerum ad vitæ sustentationem necessariorum senseritis inopiam, quousq; tādē an
 no Christianorum quarto supra quingentesimū atq; millesimū, bello seniente in prin
 cipem illusterrimum Palatinum grauissimo, cortes monasterii omnes vnde viuere sole
 bamus, per Hassones Alexandrinorūq; aut exusta aut desolata fuerunt. Erat nihilominus
 certa nobis spes recuperationis omnium, sed vestra stultitia, ne dicamus perfidia inter
 posuit, & omne consilium nostrum, quod nullius iniuriæ memores pro vestro parauimus
 bono, præsumptuosa temeritate corrupistis. Ab annis duodecim nouimus præcessisse dis
 cord arum semina, ex quibus malum omne constat exortum. Ducem Cynonorū alio
 40 quin principem piensimum, quidam ex vobis inter medios blatterones nobis reddide
 runt suis occultis machinationibus insensum, in mediū pro causā, vt ratio videretur suffi
 ciens, afferentes conficta, quasi nos partes principis Palatini, iuribus ipsius ducis magna
 quadam adhesionē duxerimus preferendas. Quid enim si fuisset etiam hæc vestra confi
 ctio vera? Erasmus propterea vel detractionibus vestris lacerandi, vel indignationi ducis
 iustæ obnoxii? Quid Palatino cōtulit adhesio nostræ? quid profuit? aut quid commodi ex
 ea recepit? Aut quid nocuit Duci, quod nos Palatini fauimus reb. Ingenuè fateamur Pa
 latini principis Serenissimi nobisq; clemētissimi atq; munificētissimi bene fauimus sem
 per, sed & hodie fauimus honori, bonæ fortunæ, reb. usq; secundis, quanquā fauor hic no
 ster suæ nihil contulerit maiestati. Neq; Ducem propterea odio habuisse putandi sumus,
 aut reb. eius male fauisse, quod etiam si voluissēmus, quā illi rerum suarum intulissēmus
 50 iacturam? Libet exclamare in ducem & suos, si vestris delationibus credidit falsis, cum A
 ristophane in quodam loco pulchre satis dicente.*

ος αρχαιον παραγμι εστιν ο λευκος δρεδ
 δελαν ημιθαι παραφροντος δεσποτου

* in princi
 pio vobis.

De omnibus his libenter quidem nobis persuaderemus innoxium principem, nisi mani
 festa viderentur seductæ mentis obstare inditia. Vera dicimus, in potentem cognita scri
 bimus, nullam eius proscriptionem metuentes, quoniam nos proscribere nō poterit, cu
 ius imperio minime subiaccemus. Parcimus tamen, ne vindictæ genus videatur scripsisse
 veritatem. Ad vos nota referimus atq; manifesta, quibus si auderis cōtradicitate, imo si po
 testis. Quis in crepidine templi monachum illum quem noscitis omnes reperit cum vxor
 Vu 3 reuil.

re villani commiserentem? Nonne tu prior cum aliis multis? Hic talis iustene à vobis de-
 fendi potuit, & in aliorum perniciem nobis tunc absentibus auxilia sibi hominum inuo-
 care secularium? Negavit publice factum quod multorum fuerat attestazione probatum:
 & ne debitam pro demeritis lueret pœnam, nobis consentientibus opemque ferentibus
 innocentes nostros familiares, quorum fuerat industria deprehensus in facinore, contra
 omnem iustitiam vocavit in culpam. Cur nostrum non expectastis aduentum? Omnia e-
 nim nobis Heidelbergæ tunc existentibus & ignorantibus facta sunt. Vestro dehinc fauo-
 re atque consilio mendacis suis abbatem montis speciosi nimis credulum, ac Ducis Cy-
 nonotorum quosdam officiales circumuenit, eoque concitavit, vt innoxios familiares
 nostros, qui cum solum cum sola in loco ecclesiæ obscuro, & ab hominum accessu remo-
 to, cum signis sui sceleris manifestis (quæ maior quoq; pars vestrū vidit & vera cognouit) 10
 ab vndecima hora vsq; ad secundam obseruarunt, reppererunt, exeuntesq; increparunt de
 templo, alios caperent, aliosq; conuerterent in fugam, non in paruum nostri despectum,
 contumeliam & opprobrium. Hæc omnia vestro consilio facta, & instantia per ducales
 præsumpta ministros in absentia nostra certius certo cognouimus cum cæteris quæ nos
 scribere verecundia nō permittit. Huius indignitate facti tandem relati ad nos, extra mo-
 nasterium manere ad tempus decreuimus, donec animos erga nos vestros intelligeremus
 plenius, & mentem Ducis cur & si talia commississet haberemus exploratam. Interea mē-
 ses decem & octo fluxerunt, in quibus præter Priorem neminem vestrum vidimus, nullas
 à vobis accepimus literas, præter in Marchia vnas, & impensis viximus alienis, munificen- 20
 tia principū sustentati: animos vestros rerum exhibitione satis intelligentes, nisi forsitan
 Prior fidelis internunciis esse contempserit, q̄ tempus sine dubio dabit in lucē. Quid est
 fratres q̄ toties nos vt reuertemur ad monasterium precib; pulsare voluistis, quasi mētem
 nesciretis nostram, quā vobis dudum literis significauimus per Priorem? Si voluistis vt re-
 diremus ad vos, quare mandatis nostris non obtemperastis? Quare Ducem non contue-
 nistis vestrum, vt nobis gratiosum retribuisset animū? Sed audiuimus illum dixisse ad suos
 cōplures, quare abbas nō reuertitur ad monasteriū suum, quando nemo illi fuit molestus,
 nemo turbauit, nemo iussit exire, nemo reuerti prohibet? Maller. n. Dux non dubitamus
 non esse factum, q̄ ad instantiā fugitiui illius monachi fieri mandauit, pœnitentiāq; ductus
 vt rediremus optaret, sed more principum huius mundi, veretur ne si nobis desiderū scri- 30
 beret suum, recognouisset iniuriam videretur quā fecit. Magis autē expectat humilitatem à
 nobis, vt qui contumeliam suscepimus veniam priores deprecemur. Non possumus hoc
 nostram decere institutionem monasticam non cōsiteri, & fecissimus quam libētissime
 ob Christi amorem, nisi vestra nobis inueterata nimium ingratitude ne rediremus obsti-
 tisset. Satis enim perspecta nobis est innata clementia Ducis, quā vel vnus impetrare potu-
 isse literis minime dubitamus. Vestra in nos commissā ingratitudinis vitia sa piusq; repe-
 ta cogitamus, quorum diutius insolentiam tolerare nō volentes, datam nobis occasione
 qua liberemur à vobis licet cum amaritudine suscepimus, scientes nos agrum huc vtq; ste-
 rilem coluisse. Nimium estis ignaui & simplices, si putatis me dolos vestros & fraudes non
 prauidisse, cum me verbis vt redirem fecistis crebrius rogari, & tamen nihil plus quam re-
 ditū meum timuistis. Creditis nos latere consilia in conuentu malignantium apud Bin- 40
 giones agitata? Aut minime cōstare nobis eulogia putabitis quæ prior nomine omnium
 vestrū cōsinnxit in mōte specioso aduersū nos faciēs ea cōscribi per manus Petri Schlarpi,
 quantū intercepta cuiusdā fratris industria apud Budoras, in manū nec dū peruenerint no-
 stras. Hæc ingratitude & maleuolentiæ vestræ manifesta inditia nos tandē rationabiliter
 cōmouerūt, vt recedētes à vobis tātās insolētias diutius minime pateremur. Quod ytinā
 prius fecissem? cū ad plures vocaremur abbatias à multis, quas vna sentētia oēs vestri amo-
 re contēpsimus. Erāt. n. tunc plures inter vos religiosissimi fratres morib; & prudentia insi-
 gnes, quorū intuitu oblata nobis fortunā despexim? His tādē aut mortuis aut ad alia mo- 50
 nasteria vocatis, vos mihi relictis fuistis prudētia & eruditiōe paruuli, stultitia vero & teme-
 ritate magni, quos sæpe ad semitā iustitiæ reuocare tentauim?, nihil tamē profecim? vnq̄.
 Semper vobis disciplina regularis odiosa fuit, & propterea neminē voluistis vnq̄ sustinere
 priorē, nisi qui vestris morib; conueniret. Simplicē illū & rectū virum Nicolaum Stauropo-
 litanum, quē vobis constitueramus priorem, cum per viā obseruantia regularis ambu-
 lare cerneretis, tot iniuriis, contumeliis & irrisionib; agitastis, quousq; non solū de priora-
 tu eū sed de monasterio quoq; turbaretis. Venerabilē quoq; fratrem integerrimumq; virū
 Ioannē Damiū Curtesū agrippinatē literis à nobis omnifariā sufficēter imbutū, nō mo-
 do latinis sed græcis quoq; atq; hebraicis pari vāfania sustinere in prioratu recūlastis, pro-
 pterea q̄ ad regulā puritatē ambulās vestris noluit cōsentire peccatis. Hic quātus euaserit

Tivithen

Opera
Historia

apud alienos qui suis displicuit hodie cernitis, quem ad vos reuocare iam deinceps minime poteritis. Improbitas vestra viros optimos potuit sustinere, propterea quod vestris leuitatibus minime confenserunt. O Spanheim Spanheim, bonos vtilisque viros ab initio reformationis tuæ semper abhorrens, quantis volui conatibus tuas reuelare miserrimas & consentire noluit. Ecce tunc tandem acedia plenus meliores compellor sequi fratres quos iniuria repulisti, Nonne Henricum Northheimensem virum optimum regularisque disciplinæ zelosissimum custodem inuidia paruulorum ad Saxones redire compulit? Post quem pari vafania æmulorum ex te pulsi fuerunt Ioannes Thoringus nunc Prior in Pegauia, Ioannes quoque de Dreifia iam Prior in Mariæ monasterio, Nicolaus Stauropolitianus cellerarius Lymphurgensis, Ioannes Damius præpositus sanctimonialium in Nouo castro apud Budorim, & Ioannes Venatoris institutor nouiorum in præfato cœnobio Pegauensis, qui singuli mutuo sibi succedentes Prioris in te gesserunt officium, quos zelum disciplinæ monasticæ habentes ferre noluit. Transiit reliquos non priores, monachos simul atque nouicios, quibus inuidia tuorum fortunæ locum contulit melioris. Hæc tua Spanheim infirmitas semper & nausea fuit, quod sanum fuit & integrum euomere, agrorum vero & inutile, non sine periculo in ventris stomacho retinere. Viros bonos, maturos & vtilis, in quibus requiescere potuissem securus per inuidiam eiecisti, quorum destitutum auxilio facilius tandem seruire in pastorem. Expulsis nequiter domesticis, quid restat nisi vt paterfamilias expellatur? Excusationem verba legitimam conficta non afferunt, quoniam damni occasione qui dat, damnum dedisse videtur. Præter enim illa quæ vestra superiorum in nos commissæ perperam enumerauimus non minus ad indignationem nos concitauit mendosa detractio vestra, eum nihil eorum Deo teste commiserimus, quæ impio in nos animo confixisset. Erubescimus dicere crimina quorundam vestrum quæ omnibus vobis sunt manifesta, sed quia inter nos ista manebunt secreta quæ hac vice scribimus, & nos cœpilli integritas ad memoriã vobis steducamus quorum nunquam fuistis oblit. Boni fratres hortamur vos per districtum Dei iudicium in quo secreta cordium erunt manifesta, cessate innocentem persequi patrem, de quo quicquid sceleris dictum est, confictum & mentitum non ignoratis. Vos ipsos inspicite potius & agite poenitentiam, quoniam parua consolatio est si homines vestra lateant crimina, eum Deum minime latere queat. Schedulã his inclusam legite, & quanta vobis poenitentia sit opus intelligetis. Non sufficimus admirari temeritatem vestram, qua inuolueret sceleribus, vestris non metuis in nocentes, vsque adeo vt ne nobis quidem parcere noueritis. Nisi verecundia prohibuisset nos reprobam conuersationem vestram, qua nobis absentibus semper in deteriora proficiscitis ad notitiam patrum deducti fecissemus, vt agnoscerent oes quantam a vobis suscepissemus iniuriam. Cõfidimus autem in domino Iesu qui solus nouit in nocentiam nostram, quoniam venient in lucem omnia quæ cõmissistis in nos nobis et nihil reuelantibus, dabitque iusto Dei iudicio, meritas in hoc tempore penas, ne in futuro examine pereatis. Vos quidem nobis vt crederemus occasione improbitate vestra tribuistis, talia committentes in nos qualia boni claustrales nunquam in suum commiserunt pastoribus. Abbatiã itaque monasterii diui præfati Martini Spanheimensem, quæ canonice dudum electa atque cõfirmata suscipientes annis 24. mensibus duobus & viginti diebus cum Dei auxilio pro viribus ad puritatem regulæ sanctissimi patris nostri Benedicti regere, manutenere & gubernare curauimus, hodie per manus nostras chirographum propter incorrigibilem temeritatem vestram multiplicemque iniurias tam a vobis quam ab aliis susceptas coram crucifixo Iesu Christo in arbitrium conuentus, non induci neque ab aliquo persuasi aut compulsi, sed voluntate spontanea in Dei nomine resignamus, ea contenti quæ pridie S. Iacobi maioris Apostoli in suburbio ciuitatis Herbipolensis oblatam a reuerendissimo præfule Laurentio suscepimus gubernandam. Constatemur autem & publice in his scriptis protestamur, quod Ioannem Nutium seniore, Ioannem Damium, Ioannem Cusanum, Ioannem de Sobenheim, Ioannem Pingionitã seniore, & Nicolaum Sculteri filium, ab omnibus iniuriis & cõtumelijs nobis illatis a vobis credimus, tenemus & pronunciamus innocentes, innoxios & immunes. Satis enim nobis in nocentia & integritas eorum constat, qui pura semper deuotione nostris obediuerunt mandatis, seque a prauitatis vestrae studiis vbiq; subtraxerunt. Propterea illos immunes denunciamus atque innoxios ab omnibus iniuriis, cõtumelijs & detractioibus vestris, quibus vt recederemus a vobis effecistis. Similiter & vita defunctos præter Haymonem omnes credimus & pronunciamus a vestris conspirationibus innocentes. Omnipotens Deus indulgeat vobis ea quæ commisistis in nos & non imputet vobis in peccatum ad mortem, sed culpam simul & poenam pro ea debitam in hac vita remittat. Ego vobis et non rogantibus propter amoris Domini mei Iesu Christi libenter indulgeo, a quo &

ipse meorum expecto veniam delictorum. Credite mihi, fratres, coram Christo Iesu & saluatore omnium vera dicenti: quoniam semper vobis peperimus & malefacta vestra quae in Deum commisistis & me nunquam effudi in lucem, indignum existimans, vt pastor mali aliquid etiam cum veritate de suis ouibus loqueretur. Hinc scio vobis audacia creuit, & temulentus contra nos pauper cornua sumpsit, vt de me fingeretis falsa, qui de vobis semper taci vera. Satius ergo duxi monasterium dimittere, quam vestros mores improbos in capitulo patrum verbo vel scriptis accusare. Certus sum enim & nullatenus dubito, quoniam si causam vt est in notitiam patrum deduxissem qui apud Moguntiam in capite Septembris anni praesentis capitulum annale celebrarunt, & mea fuisset comprobata innocentia, & nullus vestrum deinceps in Spanheim remansisset. Vestrum coram hominibus libenter portari opprobrium, vt verum me Iesu Christi comprobarem discipulum. Arbitrabar enim melius vt vnus cederet multis, quam propter vnum multi despererentur. Dominus Iesus qui est iudex viuorum mortuorumque venturus, pro his contumelias & iniuriis, quas innocenter sustinui mercedem, mihi rependet supra quam ausim aut petere aut sperare non dubito. De caetero fratres secundum Dei timorem & vestris provideate conscientias, & talem super vos eligite pastorem, non qui prauis conueniat moribus, sed qui verbo & exemplo vos precedat in salutem. Duos scio inter vos principes factionum, quorum ad abbatiam vterque aspirat, alter vaticinio cuiusdam fatuelli sicuti omnes nouistis dudum animatus, alter vero in sua prudentia confusus. Deum non quarunt sed suae solaria carnis, quod ex vita vtriusque transacta facile comprobare potestis, ac deinceps non sine periculo experiemini. Hoc solum monuisse sufficiat, quanquam verear fardis narrare fabellam. Dominum Deum timeate, & eius obseruate mandata, ne peccatum accumulantes peccato, iram vobis duplicem in die reuelationis iusti iudicis thesaurizeris. Vindex enim est Dominus & suam longanimitatem in eos qui peccant & non egerunt poenitentiam, atrocitate poenarum compensat. Valet & rectum aliquando sapite. Ex Herbipoli vltima die mensis Octobris Anno 1306.

III.

IOAN. TRITHE. ABBAS S. IACOBI APOSTOLI IN SVBYREIO HERBIPOLENSIS, IOANNI BRACHIO PRIORI MONASTERII DNI MATTHIA APOSTOLI EXTRA Muros TREVIRORUM, AMICO SALUTEM & CHARITATEM.

QUAM pendant cuncta sub ancipiti mortalia casu, si prius amice nescieras, Tritheimiana tibi nunc patefacit historia. Ego sum ille Tritheimius, abbas quondam Spanhemensis, quem docti simul & indocti tanquam oraculum Apollinis obseruabant, qui omnium ore laudatus, Butfeldianae congregationis videbar caput atque columnen. Magnum me aliquid existimabant Reges & Principes, Ecclesiarumque praesules ad famam nominis nostri concitati, me videre, me alloqui, ac suis interesse cupiebant archanis. Nomen Spanhemensis abbatis per omnium ora cum laude volabat, seque putabant felices viri magni & eruditi si quos in mei familiaritatem admisissim. Confluebant ad me non solum ex Germania tota viri doctissimi atque spectabiles multi, sed ex Italia quoque & tripartita Gallia plures principes quoque & pontifices ecclesiarum suis me literis atque muneribus visitabant. Hunc me talem in aestimatione hominum longe lateque habitum commouere quis potuerit miraris, vt locum quem scriptis & lucubrationibus insignem reddidi, fratres quoque meos, quos enutriui in Christo, vna cum illa preciosissima spellestilli voluminum, quam omni varietate scripturarum congregavi, dimitterem, & in obscurum paucissimis notum hunc me locum transferrem. Scripsimus tibi de mense Iulio prioris anni, propter quasdam iniurias nobis inuidia hostis antiqui factas in nauisem monasterii nostri Spanhemensis incidisse, quarum recordatione permoti dimisso ad tempus cenobio in Marchiam secessimus Brandenburgensem. Inde reuersi ad Neometim, tales amulorum inuenimus animos, quod satius videbatur nobis monasterium ex toto deferere, quam aecidia continua pulsante cum ingratis & perfidis diutius habitare. Ad pauperem, humilem sancti Iacobi abbatiam in suburbio ciuitatis Herbipolensis oblatam mihi per reuerendissimum antistitem Laurentium sciens & volens me contuli, plenamque inuilibus & vanis occupationibus Spanhemensem resignaui. Natus enim ad studia scripturarum institutioni meae conuenientem reperi locum, in quo paupertati quies cum tranquillitate coniungitur, & pax inopiam comitatur. Optime nouisti meam viuendi consuetudinem, quoniam haec multa quae suum vnquam nec magna, sed paucis semper & paruis vixi

ditate mihi, fratres, coram Christianis & de
vobis pepercimus & malefactis vestra que
in lucem, indignum existimus, ut pater
loqueretur. Hinc scio vobis, ut pater
t, vt de me fingeretis falsa, qui de vobis
mittere, quam vestros mores improbos
certus sum enim & nullatenus dubitavi
xissem qui apud Moguntiam in capite
brarunt, & mea fuisset comprobati
remanisset. Vestrum coram hominibus
Christi comprobare discipulum esse
nam propter vnum multi deseperant,
orumque venturus, pro his contentis
mihī rependit supra quam aulim, vt
ndum Dei timorem & vestris procedentis
non qui prauis conueniat moribus, sed
nos scio inter vos principes factioem
io cuiusdam fatuelli sciti omnes nos
onfusus. Deum non querunt sed se
comprobare potestis, ac deinceps non
fficiat, quanquam vereat factis narrat
eruate mandata, ne peccatum accedat
tionis iusti iudicis thesaurizetis. Vnde
eos qui peccant & non egent potius
& rectum aliquando sapite. Ea Heribipol

I APOSTOLI IN SVBVARIO
Matthia Apostoli extra muros Tru-
& charitatem.

Italia casu, si prius amice nec scieras. Trithemius, abbas quondam
nam oraculum Apollinis obsecravit, quod
ationis videbar caput atque columnam. Ma-
cipis, Ecclesiarumque precesiles ad famu-
ai, ac suis interesse cupiebant archibus. No-
cum laude volabat, seque putabant scire
tem admisissem. Confluebant ad me
spectabiles multi, sed ex Italia quoque
ifices ecclesiarum suis me literis appropin-
natione hominum longe lateque habentem
quem scriptis & lucubrationibus indigam
Christo, vna cum illa preciosissima
urarum congregavi, dimiterem, & ad
transferrem. Scripsimus tibi de monachis
uidia hostis antiqui factas in manu
im recordatione permoti dimissis ad
nburgensem. Inde reuersi ad Neocoma-
tius videbatur nobis non austerum
ingratis & perfidis diutius habitare. Ad
arbio ciuitatis Heribipolensis oblatum
m sciens & volens me contuli, plenamque
m resignaui. Natus enim ad Heribipol-
peri locum, in quo patravati quies con-
nitatur. Optime nouisti meam videri
quam nec magna, sed paucis semper de-

tis vixi contentus. Oblatas pingues locupletesque abbatias plures contempsi, scietis in
multa rerum abundantia, multas esse turbationes, meo quoque nihil adeo contrarium
proposito, quam rebus immergi temporalibus & nullam ad salutis studia superesse quietē.
Scio enim qui dixit: Tranquillam & vacuam curis sapientia mentē Imbuit, & placidi pe-
ctoris hospes erit. Eram propterea familiari paupertate contentus, & spretis mundi pom-
pis atq; diuitiis, latere in Spanhemensi tugurio non recusabam. Vidit hoc *iudeo* & in-
uidit, existimansque aut principum me curis mancipandum, aut rebus necessario impli-
candum terrenis, totū perfidiae suae venenum in pauperem humilemque parauit. Ab annis
retro duodecim fratrum quorundam in fecerat corda, male partibus fauentium principis
serenissimi comitis Palatini, quorum machinatione occulta in nos tandem prauidorum
10 surrexit inuidia. Palatini principis in me fauor Cynonotorum auxit inuidiam, quorum la-
rentis odii causam disparis potentiae consideratio dedit. Videbant me inter secretos pe-
runque admissum, diuique munificentia Iouis honoratum & tabescebat, plusquam fuit
emolumentum somniantes. Quam diu stetit Leo robustus in flore, nihil catelli audebant,
sed operiebantur tempus, quo possent super innocentem suam exercere maliciam. Venit
illa dies prauis optata blasphemis, qua improbi raptores totum Palatini turbantes princi-
patum rapinis incendiisque vastarunt, neque monasteriis neque Dei parentes Ecclesiis, se non
Christianos sed Turcas potius exhibuerunt infideles. Interea fortissimus leo persequente
aquila totius imperij viribus grauissime fatigatus, non paruum cepit sentire detrimen-
20 tum, vt fides multorum probaretur. Prostratum e caelo tonem extinctumque subito leo-
nem multi putabant, & qui prius metu non charitate videbantur amici, in aduersis con-
stitutum principem mansuetissimum deserentes cum aduersariis senserunt, iuxta vulga-
tum illud apud Graecos prouerbum: *Απὸς πείνης πᾶσι ἀνὴρ ἐλυβήτατος* ita nos cum illo cecidi-
mus omnes. Hinc temeritatis ausum inuidia sumpsit, pauperemque me & innocuum
Trithemium carpsit, oportunitatem nacta diutius optatam, qua se inter cuius iactaret
potentem. Me namque apud Budoras cum sacratissimo principe moram agente, Cy-
nonotorum satellites principis, ad quorundam fratrum meorum instantiam, qui fue-
runt in scelere deprehensi, monasterium intrantes, quosdam e familia, qui factum no-
tauerant, ceperunt, spoliatoque sub immunitate ecclesiastica rebus omnibus & ianuis
30 fractis in vincula coniecerunt. Haec mihi Budorim nunciata non mediocriter displicue-
runt, propterea quod in odium mei facta considerabam, veritus quod accidit, ne purita-
tem mei nominis apud ignaros veritatis in aliquo laedere posset. Constitui ergo penes me,
non prius redire ad monasterium, quam patrata iniuria causam iustitia vindicarem.
Mansi autem foris mensibus decem & octo, memoria facti, vt mihi visum est, ratio-
ne commotus, & quanto diutius, tanto nausea reuertendi maior me inuadere cepit.
Sane non parum ad cedendum me fratrum meorum ingratitude permouit, quam sa-
pe quidem grauer expertus, verecundia prohibente in lucem facere non volui, melius
iudicans, vt iniuriam paterer, quam multitudinem cum veritate licet diffamarem. Man-
40 eant occasiones mei recessus Deo commissa, & quantum ad me pertinet silentio tecta,
quarum notitia scandalum potius induceret auditoribus, quam adificationem. Crede
mihi velim amice, quoniam nisi graues fuissent iniuriae, & nimium discessus mei rationa-
bilis causa, monasterium meum, cui annis praefui tribus & viginti cum sollicitudine
maxima, bibliothecam quoque preciosissimam non resignassem. Nihil Deus permit-
tit sine causa. Quis scit si me in alium transferri voluit locum. Scio equidem non paucos
mirari, quod abbatiam dimisi Spanhemensem, quam libris & structuris effeci pulcherrimam, vlt;
50 adeo, vt in tota Germania nunquam reperitur bibliotheca, in qua tot habeant
Bibliotheca Spanhem.
tura in omni scientia scripturarum noua simul & antiqua volumina preciosa atque rari-
sima, non solum Latina, sed Hebraica quoque & Graeca, caractere scripta vetustissimo. Na
vt vidisti plus quam duo voluminum millia ex diuersis mundi regnis rara & antiquissima
cōportauit, quae omnia cum aedificiis & reb' variis amore pacis dimisi. Si quis ex eorum
amissione dolor animum pulsare cepisset, mortis mihi similitudinem formauit, qua non
solum obliuione librorum, sine quibus aliquando viuere non potui, sed etiam con-
temptrum (vt dixerim ita) mihi metipsi persuasi. Magno fateor bibliothecae quōdam tene-
bar amore, & cunctis mundi opib' libros meos anteferebam: sed posteaquam rerum mu-
tationem perpendi adesse mearū, omnia quae prius amaueram stercoreis aestimatione con-
tempsi, animoque imperaui meo, nihil praeter seipsum deinceps suū credere, & quae in mor-
te necessario esset relicturus, multo magis viuens in carne disceret non amare. Semel me
vana mundi confidentia decepit, qua risus monachorum fauorem esse putabā, blandimenta

nobiliū duxi honorem, & quicquid offerebat fortuna placens arbitrabar aeternum. Non adiciet ut me secundo contristet, quoniam expertus iam didici rebus non fidere vanis, & quod spes hominum falsa semper in tribulatione deficiat. Certis ne homo, quoniam parua necat morfu spaciousum vipera taurum, & monachi latentes in occulto pastoris labefactant imperium. Gutta cauat lapidem non vi sed saepe cadendo: & saepe rectorem humilissimam turba deiecit superbam. A multis quidem annis improbitatis seminarium pullulare cepit quorundam inuidia fratrum, quos publici criminis olim tenebat infamia: tam est periculosum rectori contumaces plectere fontes, qui meritas adscribunt iniuriarum poenas, semper operientes silentio tempus, quo corripientem perdant censorem. Sed Dominus Iesus posuit omnem, qui pacem cordi meo dabit in tempore oportuno, & occulta mortalium iudicaturus producat in lucem. Cuius misericordiam ut ores pro me te etiam atque etiam rogo. Vale. Ex monasterio meo praefato Herbipoli vltima die mensis Octobris. Anno Christianorum M.D.VI.

III.

IOAN. TRITHE. AB. MONASTERII S. IACOBI HERBIP.

* Manthal.

Ioanni Gosfrido pastori ecclesie vallis virorum * Saluem.

QVOD me fraterno prosequaris amore, satis habeo manifestum; & ideo dissimulare non potui, nec debui forsitan, quo minus tibi omnem rerum seriem mearum innotescerent. Vera namque amicitia Christi confirmata dilectione, nihil accidentis fortunae celare consuevit amicis, ut si prouenerint secunda, congaudeat, sin vero contraria, patienti amico compatiatur. Causas diuturnae peregrinationis meae a monasterio Spanhemense, notas tibi non scribo, sed quoniam amulorum iniuria motus tandem prouiderim meis. Quid ni facerem tam insigni praeter meritum contumelia suscepta? Necessarium fuit mihi pacem non aspernari oblatam, & quae negabatur a propriis amplecti cum alienis. Enimvero quae hodie sit facies obseruantiae regularis monachorum in Spanheim, qualisque fuerit olim me praesente, vicinus ignorare non potes, & quanta mihi dudum ingrati-
tudinibus exhibuerint signa probe cognouisti. Quid deinceps facerem cum ingratis hominibus, qui nihil minus quam spiritualia curant, nihilque studiosius quam carnalia festantur. Maximis me curis & laboribus pro eorum commoditate per annos iam tres & viginti continuos afflxi, vides quam reporto mercedem. Aduersum nos cum amulis potiores inter eos sentientes, piensissimum in nos ducem concitarunt, mendacio fraudeque usi & dolo, donec pro veris falsa persuaderent efficerent quod dudum cogitarunt. Ad tempus monasterio duximus cedendum, ut saniori consilio non deesset oportunitas, qua meritas daret inuidia poenas. Nouem in Marchia Brandenburgerum commorati mensibus, certo putabamus futurum, ut suum temeritas mutaret consilium, & fratres malorum saltem innoxij principis animum conuenirent. Interea nos ad monasterium per literas reuerteremur saepius rogauerunt: Ducem vero quem nobis inconsulto mendacio reddiderant in sensum, verecundia moti atque pauore in contrariam suadere sententiam contempserunt. Reuersi tandem Budoras, ad nos euocauimus priorem, a quo relatione confucta perceperimus omnia esse pacata, & nihil penitus verendum: omnesque non solum vicinos & fratres, verum & ducem cum suis orare Cynonotis, ut ad cenobium quantotius rediremus. Persuasit nobis tandem animumque induximus redeundi, annali mox celebrato capitulo, quod in capite Septembris apud Moguntiam instabat seruandum. His auditis latum se fingens abcessit, mactus corde reuera, quia certi sumus illum ad Spanheim reditum nostrum semper horruisse potius quam optasse. Nisi enim nos fallat opinio, spem illi Abbatis imago 26. in refectorio dedit depicta. Recedente autem priore, mox nobis per Ioannem Damium innotuit, qualia Moguntiae in monte S. Iacobi per manus cuiusdam monachi cenobii sancti Iohannis Rinckaugiensis Petri Sarpionis eulogia scribi nomine totius conuentus Spanhemensis fecisset, quae tamen ipsius referentis cautione intercepta ad manus nostras minime venerunt. Hac perfidia nostrorum cognita, firmo statuius consilio, ad Spanheim deinceps minime reuertendum, nullisque cedendum suasionibus hominum in hac parte quorumcumque. Vere in me completum est illud Christi in Euangelio, quoniam erunt inimici hominis domestici eius. O claustralium memoria beneficiorum breuis, quoniam parua in monachis fides, non Deum sed semetipsos quaerentium. Quis credidisset Tritheium abbatem subditis pius semper, & nulli onerosum,

Matth. 10.

t fortuna placens arbitrabatur. Non
 expertus iam didici rebus non fidere. et
 lone deficiat. Certe ne homo, quoniam
 monachi latentes in occulto palatii
 sed saepe cadendo: & saepe rectorum
 nis improbitatis seminarium pululantes
 triminis olim tenebat in familia: tam et
 qui meritis adscribunt injuriam potest
 nem perdat censorem. Sed Domini
 nem, erit consolatio mea, in quo speramus
 tempore oportuno, & occultis
 ricordiam vt oēs pro me te etiam
 erbipoli vltima die mensis Octobris

II.

STERI S. IACOBI HESLI
 sic vallu virorum * Salutem.

fatís habeo manifestum; & ideo
 tibi omnem rerum seriem meriti
 firmata dilectione, nihil accidens
 secunda, congaudeat, sin vero conuicti
 peregrinationis meæ a monasterio
 emulorum iniuria motus rebus tandem
 rater meritum contumelia susceperis
 que negabatur a propriis amplexibus
 nã regularis monachorum in Sp
 norare non potes, & quanta mihi
 iisti. Quid deinceps facerem cum
 rant, nihilque studiosius quam
 orum commoditate per annos
 mercedem. Aduersum nos cum
 os ducem concitarunt, mendacio
 es efficerent quod dudum cogitauerunt. Ad
 ori consilio non desisset oportuitas, quã
 Brandenburgen sium commoceri
 eritas mutaret consilium, & fratres
 nt. Interea nos ad monasterium per
 ro quem nobis inconulto mendacio
 ore in contrariam suadere sententiam
 s euocauimus priorem, a quo relatione
 denitus verendum: omnesque non solum
 are Cynonotis, vt ad cenobium
 que induximus redeundi, annali
 apud Moguntiam instabat seruandum. Hi
 orde reuera, quia certi sumus illum ad
 ius quam optasse. Nisi enim nos
 dedit depiãa. Recedente autem priore,
 lia Moguntia in monte S. Iacobi per
 Rinckaugiensis Petri Sharpionis
 fecisset, quæ tamen ipsius referentis
 nt. Hac perfidia nostrorum cognita, firmi
 minime reuertendum, nullique cedenda
 cunque. Vere in me completum
 nis domestici eius. O claustraliu
 achis fides, non Deum sed
 batem subditis pium semper, &

sum, nulli grauem, nulli molestum, sed omnes affectu paterno fouentem, omnes charita-
 tiue tractantem, & in vera dilectione amantem; tam repente ac sine causa deserendum a
 suis filiis, quos in Domino collegit, fouit, & enutriuit? O prior Iudæ non immerito com-
 parandus traditori, quam perfidum te nobis exhibuisti vicarium, qui vt abbatiam conse-
 quaris nostram, manifesta in nos machinaris perfidia. Memor esto vel nunc tandem om-
 nium ingratisime hominum, quanto non solum tibi quidem indigno & nunquam
 merenti studio humanitatis benefacere curauerimus semper, sed tuis quoque parentibus
 nostra impendimus beneficia cum summa pietate. Scis enim perfide, nec ignorare potes,
 quod bello ducatum Lutzenburgensem deuaflante, patriam nudi atque mendici pro-
 pter inopiam exire fuerunt compulsi, & neminem inuenientes receptorem, ad te qui tum
 nouitium nobiscum uixisti in Spanheim uenerunt, & in porta vallis viro-
 rum ad vni-
 10 nium annu-
 spacium in magna paupertate uixerunt. Nobis tandem ad abbatiam uocatis, misericordia
 mori, te quoque inflante, ad uillam eas Spanhemensem euocauimus, gratis domicilium eis
 optimum contulimus, eisque de monasterio singulis diebus præbandam in cibo & potu
 sufficientem propter Deum tuique assignauimus amore, quam & hodie in annum quar-
 tum & uicesimum sicuti eis a principio constitutum suscipiunt. Liberos denique & im-
 munes ab omni seruitute, exactiõne & grauamine villanorum ac principum eos fecimus,
 20 uestimenta dedimus, & in omni necessitate semper eos copiose prouidimus uique in præ-
 sentem annum. Te quoque primum ex capellano nostro domestico in cellerarium mo-
 nasterij nostri assumptum, confidentiam in te habentes singularem. Sed cum post men-
 ses paucos te propter inexperimentiam tuam & negligentiam multam amouere ab ipso cel-
 lariae officio cogemur, ne aliquam sinistra opinionis incurreres maculam, in priorem
 te ordinauimus claustralem contra uoluntatem multorum: te quoque in eodem offi-
 cio per annos iam sedecim contra fratrum murmurationes omnium manutenuimus,
 defendimus & excusauimus semper. Nostram in te commemorari pietatem confundi-
 mur, quam negligentia & remissioni obnoxiam potius quam uirtuti confitemur. Di-
 gnum te in monasterio nunquam gessisti priorem, quia nec obseruantiam magnopere
 curasti regularem, nec internæ conuersationis studium amasti. Nobis in uisitatione or-
 dinis sapius occupatis, tu sine causa, sine necessitate, ac sine uoluntate nostra (quod tibi
 30 licebat minime) ad cenobia monialium sanctæ Catharinæ, sancti Ruperti, & Ibingen,
 carnis quæsiturus solatia discurrebas, & ad uillas & oppida in circuitu trium miliarium cõ-
 tra monasticæ institutionis regulam uagari consueuisti, cunctos inhibens precibus, ne quis
 tuam nobis euagationem intimaret. Nos uero cum aliquando factum cognouissemus,
 nimia in te charitate feruentes, aut in totum dissimulauimus propter pacem, aut minus suf-
 ficienter emendauimus. Semper in te animum gessimus pietissimum: Tu autem Iudam
 imitatus traditorem pro nostra in te bonitate malum nobis reddidisti. Verum quia cõtu-
 meliam nobis factam, & per te & per alios cum facile potuissemus, non cupientes uindica-
 re, reliqua malignitatis tuæ scelera pertransimus, non dubitantes te casurum in foueam
 40 quam fecisti, iusto Dei in te seruiente iudicio, qui nos infideliter sine causa iniuste perse-
 cutus. Veremur autem non sine præfatio futurorum, quod nimis sero boni fratres experientur,
 quam pium uilemque in nobis amiserint pastorem, sua potius quam nostra uoluntate, cui
 fauere & subuenire in tempore necessitatis, amore an odio æmulorum aut nostri cogitent
 ipsi, contempserunt. Vt reuerteremur ad monasterium crebrius rogauerunt, sed quod
 nunquam id fecerint integro in nos animo, duorum nobis consideratione persuasum est. Horum
 est primum, quod nunquam induci potuerunt, ut Principis Cynonororum, quæ nobis men-
 dacio suo quidam reddiderunt insensum, mitigare animum, uel leuiter saltentassent,
 metuentes duplicitatis argui, si quem prius vituperauerant rursus postea laudassent. Alterum
 uero infidelitatis eorum testimonium satis est manifestum, quoniam qui prius ut re-
 uerteremur semper instabant, mutati, uel potius detecti apud Pingiones in consilio mali-
 50 gnantium, ut cederet officio curæ pastoralis rogauerunt. Nos autem pro nostro non ipsorum
 arbitrio duximus rebus nostris prouidendum, cessimusque cum nobis placuit, non quando
 uoluerunt ipsi. Dolemus principem alioquin humanum, mansuetum, & eatenus rectitu-
 dinis amantem, hac uice nimis eredulū extitisse prauorum delationibus, quando ne
 uerbo quidem eius unquam contradimus imperio detrimentum. Palatini iustis partibus
 nos semper benefuisse confitemur, neque nos poenitet, quoniam Principem illum ag-
 nouimus Christianissimum, Deo deuorum, & bonis doctisque uiris semper benignum,
 mansuetum, & pietissimum, cuius multa in nos beneficia ingratitudinis arguerent me-
 60 rito, si aliter sentiremus. Quid fauor iste noster Illustrissimo Principi nostro Palatino boni

contulit, aut quid tuo nocuit Duci? Nihil certe profuit illi, nihil nocuit isti. Monachus pauper & modicus Principibus huius mundi magnis conferre quid poterit seu auferre? Fauemus tamen semperque fauebimus Palatino sacratissimo principi quam optime, tuo vero Duci fauemus quantum ipse nobis fauisse conuincitur. Sic enim nobis per suos mandari fecit. Reuertatur ad monasterium suum abbas nihil metuens, quia nos neque boni neque mali quicquam illi sumus facturi. Quam pulchra Ducis Christiani promissio, in qua mentis eius in nos habitudo manifesta efficitur. Sed mobile tandem valeat cum principe vulgus. Trithemius his fabis non pascitur. Deum posui adiutorem meum, cui omnem causam iniuriarum commisi, certus quod nulli facit iniuriam, sed reddet vnicuique iuxta opera sua. Scio enim quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, quemadmodum & ipse Dominus noster Iesus Christus in multis nos passionibus tribulationum precedere dignatus est, suo nos volens exemplo in aduersis esse constantes. Omnia propter amorem patriæ cœlestis patienter sufferre debemus aduersa, ut coram angelis Dei mereamur sanctorum inuenire consortium, qui contumelias non vindicamus amulorum. Nam ut Hugo Folieti monachus noster in primo libro scribit de animæ claustro, quatuor viro bono sunt necessaria. Primum, ut omnes sibi faciat amicos, ut si facere amicos nequie omnes, inimicos saltem non faciat. Tertium, ut si ne hoc euitare poterit quo minus fiant inimici, discedat ab illis. Quartum, ut si quis discedentem persequatur, non vindicet iniurias. Ego vero qui me virum exhibere bonam semper studui, quantum in me fuit omnes cupiebam habere amicos, eos maxime qui virtutibus & eruditione literarum viderentur ornati, de quorum videlicet familiaritate non v. tuperium, sed laudis mihi præconium nasceretur. Et multos quidem commercio studiorum amicos, quorum in aduersis postea fidem & constantiam fui expertus. Vnum duntaxat hominum genus admittere in amicitiam nunquam potui, quoniam se bonis studiis semper inimicum exhibuit, & viros eruditos persequi nunquam cessauit. Hi sunt tumidi & ignauissimi literarum osiores, qui doctos viros superbe despicientes, nihil amplius quam pecunias, & vanos mundi venantur honores, quorum amicitiam nunquam optaui, nec si qua suum sem obtinere facile potuissem, propterea quod omnis eorum amicitia pecuniarum & munerum largitione constat, non Christi aut veritatis amore. Me autem odio habuerunt, propterea quod me virtutibus & sacro studio scripturarum, quorum se cœtempores semper exhibuerunt, totum mancipaui, simulque quod infaciabilem eorum auaritiam donis atque muneribus facere locupletiores nesciui. Quis vnquam doctus vel eruditus inter Cynonotos sine detractione conuersatus est? Aut quem studiosum literarum non sunt persecuti? Nam ex ipso principe aliquando me audiuisse memini, quanto solo visu librorum afficiatur horrore, causam assignante non aliam, nisi quod puer nimia præceptorum indiscreta fuerit verberatione castigatus & verberatus. Hæc dixerim non ad contumeliam Ducis, sed ut tu ad memoriam reuoces quod non ignoras, quales sint qui se mihi sine causa inimicos exhibere voluerunt. Ego autem secutus boni viri consilium recessi ab eis, malens pacem habere in terra aliena, quam continuam in propria perturbationem. Putabatur forsitan amuli nostri orbem terræ spaciosum in vnus caligula angustia restrictum, ut inuenire Trithemius extra Spanheim non posset vbi maneret, cogereturque propterea illorum se submittere votis, & ad imperium Cynonotorum seruum viuere, qui innata semper libertate viuere sub Christi famulatu solius consuevit. Certus tamen esse mihi videor, quoniam si rei prænouissent exitum, quæ me cedente modo cognoscunt, hanc temeritatem aggredi nunquam præsumpsissent. Inter monachos autem nostros duo sunt capita factionum, qui nobis absentes reddere in senos tentauerunt, non tam odio nostri, quam sui forsitan amore, quippe quibus non modica spes sit nobis cedentibus ad abbaciam, nec tibi amice nomina eorum incognita sunt, nec peruersi mores absconditi. Dicunt nihilominus, iustificationem sui præferentes, quod nobis & antea dixerunt. Quis te pater obire vel iussit vel coegit? aut quis te redire prohibuit? Cur ad monasterium tuum non regredaris, cum non solum nemo sit qui prohibeat, sed omnes potius in circuitu nobiscum amici simul & qui prius inimici videbantur tuum vehementer cupiant reditum? Nemo fauor me iussit exire, nemo compulit, regressum nemo interdixit. Spontanea voluntate contumeliam non ferens amulorum, foris vbi eram remanere statui, donec viderem exitum rei. Redire autem ad monasterium ingratis hominum, stultitia mihi videretur potius quam pietas, vbi conuictior in foribus astat quotidie, auxiliator vero nullus adest. Vnde compri inter duos molares metuens, satius mihi visum est, abbatiam simul & gentem cum pace deserere, quam in medio nationis prauæ continuum mentis & corporis per-

*Virò bono
quatuor
sunt neces-
saria.*

Opera
Historia

profuit illi, nihil nocuit isti. Monachus per
 is conferre quid poterit seu auferre? Fac-
 ratissimo principi quam optime, tuo re-
 necitur. Sicut enim nobis per laos mandati
 nihil metuens, quia nos neque boni neque
 ra Ducis Christiani promissio, in qua me
 mobile tandem valeat cum principe rel-
 posui adiutorem meum, cui omnia ex-
 it iniuriam, sed reddet vnicuique iuxta o-
 rationes oportet nos intrare in regnum Dei.
 Christus in multis nos passionibus suble-
 exemplo in aduersis esse constantem. Vnde
 erre debemus aduersa, vt coram principibus
 contumelias non vindicamus, sed
 no libro scribit de anima claustrum, quom-
 sibi faciat amicos. Secundum, vt si facer-
 on faciat. Tertium, vt si nec hoc contem-
 Quartum, vt si quis discedentem per-
 me virum exhibere bonam semper fidem
 amicos, eos maxime qui virtutibus & bonis
 videlicet familiaritate non videntur sel-
 os quidem commertio studiorum suscipi-
 niam sui expertus. Vnum duntaxat habere
 potui, quoniam de bonis studiis semper
 quam cessauit. Hi sunt tumidi & legibus
 despicientes, nihil amplius quam pecunia
 micitia nunquam optauit, nec si quæsi-
 omnis eorum amicitia pecuniarum am-
 ratis amore. Me autem vobis habere
 scripturarum, quorum de ceteris vobis
 quod infacibilem eorum auaritiam dicit
 i. Quis vnquam doctus vel eruditus
 Aut quem studium literarum non lau-
 audiuisset memini, quanto solo vobis
 m, nisi quod puer nimia preceptorum
 ratas. Hæc dixerim non ad ceteros me
 on ignoras, quales sint qui se mihi sine cau-
 cutus boni viri consilium recessi aduersa
 nuam in propria perturbationem. Periculi
 in vniuersis caligat angustia restrictam, vt
 t vbi maneret, cogere turque propterea
 notorum seruum vivere, qui in manu tempo-
 nsuevit. Certus tamen esse mihi videtur
 cedente modo cognoscunt, hanc remota
 monachos autem nostros duo hunc cap-
 os tentauerunt, non tam odio nostri, quam
 spes sit nobis cedentibus ad abbatem, nec
 peruersi mores absconditi. Dicunt nihil
 nobis & antea dixerunt. Quis est pater vobis
 ? Cur ad monasterium tuum non regressi
 d omnes potius in circuitu nobiscum
 hementer cupiant redire? Nemo facere
 no interdixit. Spontanea voluntate con-
 m remanere statui, donec videre conuen-
 norum hominum, stultitia mihi videtur
 astat quotidie, auxiliator vobis nullus ad-
 , fatius mihi visum est, abbatem suum
 tionis prauæ continuum mentis & corpo-

ris periculum formidare. Nulla me temeritas vt cederem propria incitauit, nec sine pa-
 trum præcedentium exemplo prauos monachos dimisi, quorum ingratitude talem me-
 retur pastorem, qualem ego me nunquam volui exhibere. Rabanus ille Maurus abbas
 Fuldensis in ordine sextus, vt certe doctissimus, improbitate monachorum suorum ab-
 batiam ipsam, posteaquam annis rexisset quatuor & viginti, deseruit, & ad Lodovicum Im-
 peratorem pium confugiens declinauit, à quo transacto biennio post mortem Otgarii
 archiepiscopi Moguntini in locum eius successit. Regino quoque Prumiensis cœno-
 bii claris, simul & doctis, abbas, qui multa scripsit vitia, monachorum suorum iniuria
 pulsus abbatiam deseruit, & ad Treuironum archiepiscopum confugit. Benno primus ab-
 10 bas monasterii Gœseccensis, per fratres suos & Comitem fundatorem agitur iniuriis,
 abbatiam dimisit vnà cum cœnobio, & pro Christi amore ad Heremum conuolauit, qui
 tandem omnium consensu sacerdotum ecclesiæ Misnensis Episcopus ordinatus est, & in
 testimonium sanctitatis vsq; in præsentem diem crebris choruscant miraculis, de quo mo-
 nachi sui quam male & improbe senserint, scriptor Chronicæ Pegauiensis non tacuit.
 Quid loquor de nouissimorum pene temporum abbatibus, cum princeps monachorum
 diuus pater noster Benedictus, primam ad quam fuerat ordinatus abbatiam, propter sub-
 ditorum perfidiam dimiserit. Non sum melior quam patres mei sanctissimi atque doctis-
 simi, quos omnipotens Deus iniurias voluit pati monachorum, vt in eis sanctitatis auge-
 ret meritum, vel more sapientis agricolæ, vt fructum vberiore producere, si in locum
 20 magis conuenientem transplantaret. Plures enim veterum lectione cognouimus præ-
 stantissimos patres abbatias dimisisse suas propter ingritudinem monachorum, alios
 quidem coactos metu tyrannorum, alios vero spontanea voluntate. Horum ego patrum
 exemplo monachos cum abbatia dimisi pertinaces, quorum commissa in nos facinora
 præ verecundia calamo tradere non putavi. Verum sicut in his malis non omnes mo-
 nachos meos æstimare possum innoxios, ita nec omnes dixerim esse culpabiles, quanquã
 si me voluissent diutius habere pastorem, offensam delationibus falsis ducem aliter infor-
 massent. Satis enim mihi constat, Ioannem Nutium, Ioannem Cufensem, Ioannem Da-
 mium, Ioannem de Sobernheim, & Nicolaum sculteri, in omnibus conspirationibus frat-
 rum contra me semper fuisse innocentes, nec in aliquo me læsum ab eis confirmo. No-
 30 mine autem exprimere illos, qui dentes suos armauerunt in nos, parum conducit, tu e-
 nim qui sint & quales optime cognouisti. Inter quos duo cap. ta factionum, Remitius Me-
 lantius Prior omnium ingrattissimus hominum, & iunior ille Pingonita, cuius malitia
 fatuitate superatur, quosdam temeritatis suæ fautores consecuti, ambo totis ad abbatiam
 conatibus anhelant. Vt ergo tandem eorum magis innotescat perfidia, locum damus &
 tempus, longa docti experientia, quantum obstat mentis profectui perniciosâ temeritas
 monachorum. Oblatam nobis abbatiam monasterii sancti Iacobi apostoli maioris in
 suburbio ciuitatis Herbipolensis, per antistitem reuerendissimum Laurentium de consi-
 lio amicorum, quintadecima die mensis Octobris anno præsentis suscepimus, & priorem
 40 Spanhemensem, cui præfuius annis 23, mensibus duobus & diebus viginti, propter mo-
 nachorum ingritudinem, & ducis tui persecutionem spontanea dimisimus voluntate.
 Valeant nunc æmuli mei, humilem innocentemque persecuti, valeat dux cum inuidis
 Cynonotis, valeat prior Melantius iniquitatis amator cum omnibus conspiratoribus suis.
 Tantum in me, Deo permittente, inuidia potuit æmulorum, vt benefactorum meorum
 oriretur repente obliuio, & malum mihi redderent, quibus benefacere non cessauit. Verũ
 siue viuimus siue morimur Domini sumus: Deum posui adiutorem meum, in quo spem
 omnem locui meam, qui translulit me de medio nationis prauæ, & constituit in loco pa-
 cis & quietis, ipsi laus in sæcula sæculorum amen. Vtinam qui tantopere optauerunt meam
 contritionem, Dei nunc zelo cum puritate ardentur, talem desolato monasterio prouisi-
 50 suri pastorem, qui paupertati eius consulere vituliter & velit & possit. Compatior enim
 pauperi cœnobio, & pro innoxiiis fratribus compassionis viscera porto, quamquam parum
 rationis mei habuisse videantur. Habes omnem translationis meæ historiam, qui nihil
 eorum quæ Cynonoti tui in me præsumperunt. Vindictam non quaesui contumeliansi,
 nec quæro in æternum, sciens omnium dixisse iudicem: mihi vindictam, & ego retribuam.
 Omnia enim patienter sustinui & elongaui me fugiens à facie persequentis: quamquam si
 voluissim aliter, neque suffragia defuissent, neque vires propulsandi iniurias. Vale, & Deũ
 pro me orare non cesses, pauperique monasterio Spanhemensi deuotus in necessitate
 adesto patronus, vt esse hæc teneas consueuisti. Iterum vale, ex Herbipoli vltima die mensis
 Octobris, Anno Christi 1506.

Rabanus
Maurus,Regina Pru-
miciensis.Benno ab-
bas sup. lib. 1.
epist. 64.

IOAN. TRITHEM. AB. S. IACOBI HERBIPOLENSIS, IOAN-
ni Damio Curtio preposito sanctimonialium in Nouocastro. * S.

* Nemburg. **C**VM te non lateant causæ amantissime frater, animum nostrum ad resignationem Spanhemensis Abbatiæ mouentes, paucis diximus vtendum, hoc solum in primis significantes, nos quinta decima die mensis huius Octobris, possessionem abbatiæ S. Iacobi canonica electione adeptos realem, in qua maiore nos cum pace victuros speramus, quam in Spanheim viximus vnquam. Vnde literas dedimus ad Conuentum in Spanheim, quibus & eorum ingratitude redarguimus, & resignasse propterea Spanhemensem abbatiam denunciamus. Tuum erit perferre illas, & operam dare, quatenus vtilem inueniant abbatem, non vitis eorum consentientem. Quocirca nobis videretur consultum, quod tua charitas hæc denunciatura speciosi montis tetro abbati, à quo & eorum dependent consilia cuncta, & quasi ab Apolline omnia responsa, Mogunciam primo descenderet, si forte pro visitoribus fuerit mittendum, ne iniquitas præualeat impiorum. Quocirca in visceribus Iesu Christi te hortamur, quantum in te est prouidere videlicet nõ omittas, quatenus pauperi cœnobio persona conueniens & utilis præficiatur, sicuti ipsa necessitas videtur exigere. Scis enim quemadmodum illi duo, Prior Melantius, & Pingonita mendax, ambo fatuelli & stulti, maxime anhelant ad abbatiam, quorum & vitam nostri & mores: nostro iudicio vterque non solum inutilis monasterio, sed nocius quoque non mediocriter futurus. Quamuis autem nimis grauem susceperimus iniuriam à nostris optamus nihilominus & monasterio & fratribus omne bonum, eius amore qui in sancto Euangelio dixit: *Orate pro persecuentibus & calumniantibus vos, benefacite his qui vos oderunt.* Indulgeat eis omnipotens Deus, qui nos iniuste & sine causa persecuti sunt, nescientes forsitan quid fecerint, zelum habentes nec bonum nec secundum scientiam, sed amaritudinis & indiscretionis. Vale Deum iugiter orans pro nobis. Herbipoli, vltima die mensis Octobris, Anno Christianorum M.D.VI.

VI.

SERENISSIMO INVICTISSIMO, QUE PRINCIPI, FRIDERICO DVCI
Saxonia &c. Ioannes Trithe. Abbas monasterii sancti Iacobi in ciuitate
Herbipolensi S.

REVERTENTI mihi nuper ex Marchia Brandenburgensi, Cōradus Mutianus doctor tuæ serenitatis desiderium exposuit, quod Henricus quoque de Bunaue miles quondam & orator tuus non minore diligentia explicauit. Ambo in vnam retulere sententiam, quod tua serenitas à me consummari desideret historiam de gestis Saxonum, quam Adam de Fulda olim inchoauit, sed morte præuentus non compleuit. Animus quidem meus & promptus semper fuit, & voluntarius tuis obedire mandatis, sed variis se occupationibus in medium offerentibus, hætenus satisfacere & tuis desideriis & meis votis minime potui. Nunc vero tandem oportuna mutatione quietem assecutus Spanhemensem abbatiam resignaui, & eam in qua nunc pauper viuo ex more philosophus sancti Iacobi Herbipolensem assumpsi, & meis aptam studiis, & quietudinis oportunitate magis tranquillam. Si quid ergo in me est virium, quo tuæ celsitudini gratum possim exhibere obsequium, paratum me inuenies semper, quia præ multis dignum re laude principem omnium ore hominum cognoui, quippe qui sapientia maximarumque rerum scientia & in viros doctos fauore parem habeas neminem. Commodaueram olim memorato Henrico de Bunaue, cum apud Wangiones crure laboraret fracto, quædam volumina, quorum indicem his introclusi, sub fide quantotius restituenda: ille autem nihil suo more restituens, viam humanæ resolutionis ingressus est, fratrem relinquens omnium rerum suarum heredem, apud quem & ipsa volumina mea remansisse feruntur. Quocirca tuam serenitatem quam humilima precor submissione, vt hæc ipsa mea volumina suo mihi faciat imperio restitui. Quod si tuo numine assecutus fuero, me tuis rebus totum obligaueris. Omnipotens Deus excellentiam tuam diu conseruet incolumem, cui me humiliter sedulitate commendo. Ex præfato monasterio meo S. Iacobi Herbipolensi 6. die mensis Nouembris, Anno Christianorum

1506.

VII. 10A.

SI HERBIPOLENSIS IOACHIM
sonialium in Noucastro. 4. S.
 cer, animum nostrum ad resignationem
 duximus utendum, hoc solum in prima
 us Octobris, possessionem abbatis S. Jaco-
 maiore nos cum pace victuros speramus
 literas dedimus ad Conuentum in Span-
 imus, & resignasse propterea Spanhem-
 erre illas, & operam dare, quatenus viderem
 entem. Quocirca nobis videretur uolentem
 osti monus tetro abbati, à quo hactenus
 omnia responsa, Mogunciam premittendo
 ndum, ne iniquitas praeualeret imperio
 e, quantum in te est providere videlicet
 conueniens & utilis praeficitur, sicut in
 odum illi duo, Prior Melantius, & Prio-
 helant ad abbatiam, quorum & vitam no-
 ni inutilis monasterio, sed nocuus quocirca
 is grauem susceperimus iniuriam à nobis
 is omne bonum, eius amore qui in sancto
 umniantibus vos, benefacite his qui in uobis
 ste & sine causa persecuti sunt, nocentes
 us nec secundum scientiam, sed amantiss-
 pro nobis. Herbipoli, vltima die mensis

E PRINCIPI, FRIDERICO DVCI
*monasterii sancti Jacobi in ciuitate
 si S.*

ndenburgensi, Conradus Marianus doctor
 enricus quoque de Bunanue miles opo-
 licauit. Ambo in vnam retulere lectio-
 deret historiam de gestis Saxonum, quon-
 uentus non compleuit. Animus quidem
 is obedire mandatis, sed variis occupati-
 sfacere & tuis desideriis & meis vocatione
 quietem assecutus Spanhemensis ad
 er viuo ex more philosophus sancti Jacobi
 s, & quietudinis oportunitate magis ma-
 e celsitudini gratum possum exhibere ob-
 multis dignum te laude principem com-
 a maximamque rerum scientia & in vi-
 o modaueram olim memorato Hispano
 oraret fracto, quaedam volumina quae
 tituenda: ille autem nihil suo amore colli-
 fratrem relinquens omnium rerum scri-
 a remansisse feruntur. Quocirca tuam de
 e, vt hec ipsa mea volumina suo munificen-
 us fuero, me tuis rebus totum obligaueris.
 conferuet incolumem, cui me hactenus
 asterio meo S. Jacobi Herbipolensibus
 anno Christianorum

VII. 106.

VII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDEN. PRINCEPS
elector, reuerendo patri Ioan. Tritheimio abbati S.

INGENS nostri amor & beniuolentia erga te pater eruditissime, simul & recens me-
 moria eorum quae nobis pia eruditionis nuper exhibuisti documenta, nos vehementer
 impellunt, vrgent, commouentque, vt crebro tibi scribamus, significantes in primis praesenti
 nostro chirographo felicem & incolumem statum nostrum, & vxoris quoque, filii &
 fratris, atque sororis. Tuae autem paternitati maxime condolemus propter emulorum in-
 uidiā aduersā tibi suscitantium, sicuti ex tuis literis vltimis intelleximus, & nunciij nostri ac-
 cepimus relatione. Confidimus tamen quod & sapientiae tuae consilio, & diuino pariter
 auxilio cuncta humanae prauitatis machinamenta facile superabis. Nimis amara cogno-
 uimus relatione, doctissimum quondam praepceptorem tuum Libanium larcinam depo-
 suisse carnis, & spiritum reddidisse altissimo qui creauit illum, de cuius morte (si tamen
 mortuus est, adhuc enim speramus viuentem) non minus dolemus, quam si quispiam ex
 amicis nostris decessisset charissimis. Praeclaram eruditionem eius, inestimabilem scientiam
 omnium ferme scripturarum, & singularem ingenij subtilitatem in eo semper dilexi-
 mus & mirati sumus. Rogamus autem paternitatem tuam, quatenus si mortuum inuen-
 neris, omnem pro libris ab eo relictis diligentiam impendas, ne in manus deueniant exte-
 rorum, illi maxime quos viles nobis intellexeris. Libenter enim soluemus quicquid de-
 creueris soluendum. **C**eterum amantissime praepceptor te iterum atque iterum quam in-
 stantissime obsecramus, vt redire ad nos circa festum paschalis, aut pentecostes non pigri-
 teris. Est enim nobis quod nosse tua opera in multis necessaria, qua sine detrimento rerū
 nostrarum diu carere non valemus. Tuum super his consilium nobis per hunc nuncium
 nostrum, quem propterea misimus ad te, rescribito. Quod si petitionibus nostris conseris
 (vt plenam de te confidentiam gerimus) significa tempus, & eundem tabellarium
 ad diem destinatum cum sumptibus pro via necessariis remittimus ad te, nec irremunera-
 tus recedes à nobis. Nec te lateat amator vnice nouum praepceptorem quem persuadente
 admisi per omnia bene agere, estq; mihi spes non parua de maiore cum tempore profectu.
 Signauimus autem in schedula his introclusa quaedam volumina, quorum copiam non
 habemus, rogantes vt quamprimum poteris eorum nos lectione reficias. Scire etiam te
 volumus, quod soror nostra domina Ursula contractum cum Duce Magnopolitano ma-
 trimonium in hoc carnis priuio solemnitate nuptiarum hic in Ursulo consum-
 mabit. Iterum te rogamus vt in praemissis omnibus te nobis talem exhibeas, qualem in te
 confidentiam habemus, & semper habebis nos tibi gratificaturos in omnibus. Vale nostri
 memor & amans, & maneat inter nos amicitia dudum contracta inuolabilis. Iterum vale
 semperq; valeto. Ex oppido nostro Tangermunda circa Albim. Anno dominicae natiui-
 tatis millesimo quingentesimo sexto, die vero sancti Burchardi. Et manu nostra propria.

VIII.

40 ILLUSTRISSIMO PRINCIPI ET DOMINO D. IOACHIM BRANDEN-
*burgensium Marchioni, &c. Ioannes Tritheimius abbas sancti Jacobi in suburbio ciuitatis Her-
 bipolensis, quondam vero Spanhemensis, felicitatem.*

INCOLVMITATI tuae tuorumq; Serenissime pietissimeque princeps, iure vehemen-
 ter congaudeo, & plus quam vel praesens dicere, vel scribere absens possum, prosperis re-
 rum tuarum successibus letatus sum. Compassioni vero excellentiae tuae super incommo-
 dis meis gratias ago habeoque immortales, sed & referam si qua oportunitate potero
 vnquam. Spero autem quod inuidiam emulorum consilio tandem sapientis euaserim
 auxiliante Deo. Notum itaque tuae serenitati facimus inuictissime princeps, quod recedens
 à tua celsitudine ad Spanheim non fui reuersus, quoniam & si dux Cynnotorum
 meum videretur optare reditum ad monasterium, tamen quaedam sese interposuerunt ex
 parte infidelium monachorum meorum machinamenta, quibus in tantam sui prouoca-
 tus accediam, quod firma penes me conclusione statui, ad Spanheim deinceps minime re-
 uertendum. Mansi ergo non sine consilio foris apud Serenissimum principem meum
 Philippum Comitem Palatinum, Bauariae ducem, ac principem electorem Budoris men-
 sibus quatuor, quousque tandem reuerendissimus praesul Herbipolensis ad Abbatiam
 sancti Jacobi, quondam Scotorum in suburbio, vocari me fecit, elegit ac confirmauit,
 Xx 2

ad cuius possessionem intraui quintadecima die mensis Octobris anni praesentis. Locus quidem parvus, pauper & modicus est, sed proposito & studiis meis multum conueniens, ubi & mihi & literis ad placitum potero semper esse intentus. Abbatiam itaque Spanheimensem inutilibus plenam occupationibus vnà cum ingratis monachis amore, patris & quietis dimisi, posteaquam illi praesueram in annum quartum atque vicecesimum. Quod quidem factum non solum me non poenituit, sed vsque adeo delectat, ut neque etiam cum omnimoda pace illic me vellem remansisse. Mortem Libanii praecursoris mei dulcissimi grauiter ferrem, certo si scirem esse defunctum. Spero enim per Dei misericordiam eum adhuc esse uiuentem, & sicuti mihi priore anno pollicitus fuit, ad me in breui esse venturum. Misi ad eum mense Augusto literas & tuæ Serenitatis & meas, quas an receperit adhuc sum incertus. Operam pro viribus dabo, ut sciam veritatem, & si quidem mortuus est, quod Deus omnipotens auertat, curabo ne penitus à nobis videatur ablatum. Reliquit enim preciosa valde opuscula suo ingenio luculento composita, quorum ad nos quanto poterimus plura contrahere, tanto minus à nobis videbitur decessisse. Ego autem ab eo die quo Marchiam tuam à celsitudine tua exiui, vsque in praesentem, nihil scribere potui, propterea quod neque locum potui habere quietum, nec tempus opportunum. De laudibus vero sancti Ioseph nutritii Domini saluatoris quamprimum inchoabo tractatum, & reliqua per ordinem in schedula signata manu celsitudinis tuæ, quanto citius poterò iuxta ingenii vires adere curabo. Interea tua serenitas moram hanc patienter sufferat precor, quoniam miserante Domino Iesu, & vitam prolongante meam, omnia cum tempore à me recipies consummata quæ flagitas. Ad illud vero, quod tua celsitudo meum ad se in Marchiam denuo petit regressum ad festum Dominicæ resurrectionis vel pentecostes, nihil certi rescribere possum, propterea quod resignata priore abbatia & ista suscepra, iam me alterius dominio principis subieci. Ego enim quantum in me est facile poterò persuaderi, sumque & promptus & voluntarius iustis desideriis maiestatis tuæ in omnibus pro viribus obedire, sed duo sunt hæc vice quæ mei promptitudinem animi videntur impedire. Primum, quod in hæc nouellus abbatia tam cito tamque remote abire, ac foris diu remanere sine principis mei reuerendissimi consensu nullatenus possum: & consensus quem prior dedit Palatinus nihil hodie suffragetur, quoniam mutato principe necesse est & priuilegium mutari. Aliud quod obstare videtur quamuis non magnifico, me tamen aliquantulum contristauit, quod ex ordine meo patres quidam in me scandalizantur, quod curias sequar principum, nescio quæ friuola & conficta garrientes, quasi pro rebus quibusdam prophanis docendis, & non pro Christianæ religionis honore diuinarumque scripturarum tradenda intelligentia ad tuam celsitudinem fuerim antea profectus. Credula in vitium turba suo contra innocentiam more bacchatur, & quoniam naturalium rerum non habet in cognitione principia, quicquid non intelligit, malis operationibus adscribit. Nemo capit ignarus, esse possibile quod miratur, & vim naturæ meritum vnusquisque pro sui capacitate intellectus, ac inde ut cæcus omnino decipitur. Sed nihil eorum cauillationes aduertit conscia mens recti, deridens potius imperitorum ignauiam, qui bonum despiciunt quod ex ignauia nunquam didicerunt. Tua tamen serenitas domino reuerendissimo scribat episcopo, & si ut veniam consenserit ille, satis vtrique fuerit consultum. Quamquam mihi videatur consultius, salua tuæ celsitudinis voluntate multis respectibus, quod meus ad Marchiam introitus vsque in annum millesimum quingentesimum differatur octauum, ne si tam cito abiero, rursus aliquid in me lingua æmulorum maledicæ leuitatis exspuat. Promissum Regis Danorum dilatatum intellexi & doleo. Vereor autem quod parum cum Suedis prosperabitur, & quanto magis conterere illos tentauerit, tanto se amplius euiscerabit. Deus enim excelsus dominatur super regnum hominum, sicuti scriptura dicit, & cuiusque voluerit dat illud. Omnipotens Deus principatum tuum in omni bonitate confirmare ac facere gloriosum dignetur, praebens tibi omne desiderium cordis tui, quod sine dubio facturus est, si corde perfecto in mandatis eius cum sancto David innocenter ambulaueris ut coepisti. Quod nuncius tuæ serenitatis tardius reuertitur, causa est, quia opinione deceptus in Spanheim me requisit. Altissimus maiestatem tuam conseruet incolumem, cui me humilime recomendo. Ex monasterio meo praescripto Herbipoli 25. die mensis Nouembris. Anno

Christi M.D.VI.

IX. DO-

e mensis Octobris anni presentis. Lectis
 osito & studiis meis multum contentus
 esse intensus. Abbatiam itaque Spanheim
 à cum ingratis monachis amegre
 am in annum quartum atque vicissim
 nituit, sed vsque adeo delectat, vt neque
 ansisse. Mortem Libanii præceperunt
 defundum. Spero enim per Dei misericordiam
 priore anno pollicitus fuit, ad me in heri
 eras & tuæ Serenitatis & meas, quo me
 us dabo, vt sciam veritatem, & quomodo
 urabo ne penitus à nobis videatur alienus
 enio luculento composita, quoniam
 nus à nobis videbitur decessisse. Ego enim
 exiui, vsque in presentem, nihil scire
 ere quietum, nec tempus oportum. De
 saluatoris quam primum inchoabo
 manu celsitudinis tuæ, quanto citius po
 na serenitas moram hanc patienter sustineat
 tam prolongante meam, omnia cum ven
 illud vero, quod tua celsitudo necum
 m Dominicæ resurrectionis vel peccato
 od resignata priore abbacia & illa sustineat
 enim quantum in me est facile poterit
 ius desideris maiestatis tuæ in omnibus
 mei promptitudinem animi videntur
 tam cito tamque remote abire, actus de
 onsenfu nullatenus possum: & consensu
 etur, quoniam mutato principe necesse est
 letur quamvis non magnificatio meæ
 atres quidam in me scandalizant, quod
 onfista garrientes, quasi pro rebus quibus
 religionis honore diuinarumque scrip
 nem fuerim antea profectus. Cæcitas in
 ecchatur, & quoniam naturalium rerum
 non intelligit, malis operatombus sol
 aratur, & vim naturæ meritis vniuersis
 mino decipitur. Sed nihil eorum causa
 otius imperitorum ignauiam, qui bonum
 nt. Tua tamen serenitas domino meo
 consenserit ille, satis vtrique fuerit con
 a tuæ celsitudinis voluntate multis re
 re in annum millesimum quingentesimum
 aliquid in me lingua æmulorum malit
 dilatat in intellexi & doleo. Verecun
 to magis conterere illos tentaueris, tanto
 minatur super regnum hominum, sicut
 Omnipotens Deus principatum tuum
 dignetur, præbens tibi omne desiderium
 perfecto in mandatis eius cum sancto Do
 nunciis tuæ serenitatis tardius recurrens,
 in me requisit. Altissimus maiestatem
 ilime recomendo. Ex monasterio
 mensis Nouembris. Anno

IOANNIS TRITHEMII
IX.

521

DOMINE HELIZABETHÆ DE LONGOVICO, HONESTISSI
 ma dulcissimaque matri, Ioannes Trithemius filius, abbas S. Iacobi Herbipolensis, quondam
 vero Spanhemensis, cum omni honore & reuerentia, filialem in cunctis affectuum
 cum debita exhibitione paratum.

S CIO mater (nec enim dubitare possum) rebus nostris plus quam ad anni spatium iam
 turbatis, te propterea non mediocriter perturbari. Nam etsi annos euasimus pueriles,
 tu tamen quamdiu supersunt filii, matrem te non desinis exhibere fidelem. Misi ad te cum
 10 his literis magistrum Iacobum fratrem meum vnicum, vt per filium agnoscas omnia
 quæ filio contigerunt, & per alterius præsentiam, leuius ferre absentiam alterius assuescas,
 Nullam te pro me volo habere sollicitudinem, nec propterea credas miserum, quia de
 Spanheim forte fama sparsit expulsus. Sed mihi crede potius verum scribenti, quoniam
 non vi, non metu, non coactus, sed spontanea voluntate exiui, & matura deliberatione
 præhabita foris manere decreui, abbatiamque resignaui, & istam in qua modo cum pace
 viuo assumpsi, propter causas multas & rationabiles ad hoc me inducentes, quarum si
 aliquas scire volueris, relatione fratris intelliges. Confido autem in DOMINO IESU,
 qui nihil permittit sine causa, quod mutatio ista mihi ad vtriusque hominis salutem pro
 ficendi materiam dederit, quoniam à multis occupationibus inutilibus liberatus sum,
 20 & bonam pacem cum tranquillitate assecutus. Quam enim ingratis seruierim homi
 nibus hæcenus in Spanheim, me nemo melius nouit. Propter quod non contristor,
 sed gaudeo potius datam mihi recedendi occasionem ab eis, quos deserere antehac sæ
 pius cogitaui. Sed vnum est quod mentem, vt opinor, tuam cruciare aliquantulum pos
 se videatur, quoniam deinceps vel rariis, vel nunquam visura me sis in hac carne viuē
 tem, propter maiorem distantiam locorum, in quibus versamur ab inuicem. Memento
 matrem te esse hominis necessario mortalis, à quo velis nolis aliquando separanda sis,
 etiam si multis tecum vixerit anhis, vter vestrum prior mortuus fuerit. Quid enim in se
 continere poterit consolationis humanæ visio breuissima carnis, quæ maiore cum a
 maritudine tandem necessario mortem extinguitur, quam prius dulcedine vnquam
 30 possessa videatur? Referamus ergo hæc vanitatis desideria nostra ad illam visionem æter
 næ beatitudinis, in qua perseverans & sine fine suauitas, quæ cum semel nobis illuxerit,
 nunquam in sempiternum extinguetur. Ad illam festinemus, o mater, ad cuius parti
 cipationem sumus creati, quam tunc sine dubio poterimus adsequi, cum die ac nocte in
 mandatis Domini meditantes, ipsum Dominum & Deum nostrum Iesum Christum, pu
 ra mente, integro corde, & ardente in nobis æternitatis desiderio semper amauerimus.
 Ad quid nobis carnali visioni opus est, qui spiritualem debemus inquirere? Ego me Deo
 feruiturum deuoui, non licet mihi parentum deinceps solatio delectari. Omnia pro
 Christi amore contempsit, & cepi iam esse vt Melchisedeck, sine patre, sine matre, & sine
 genealogia: solum Deum patrem agnosco, & matrem non habeo nisi Ecclesiam. Nec
 40 meus iam sum amplius, nec tuus sum filius, quoniam Deo solenniter oblarus, eiusque mi
 nisterio perpetuo inscriptus, & ideo tua mihi sollicitudine non est opus. Quod tuum est
 cura, omnipotens Deus quod suum est sine dubio curabit, sibi que spontanea voluntate
 oblatum non despiciet. Gratias tibi ago, quia tuus cum essem, pia me sollicitudine nu
 rriisti: at nunc posteaquam Dei me seruitio obtuli, ipse me enutriet qui creauit, nec tua
 indiget cura, nec quod suum est tibi amplius commendabit. Sis ergo mente tranquilla, &
 nullam pro me geras sollicitudinem, quoniam ita rebus meis prouidit altissimus, vt hic in
 Herbipoli multo sim & melius & libentius, quam in Spanheim fuerim vnquam. Deus e
 nim qui omnia bene ordinauit, eam mihi gratiam misericorditer contulit, vt multorum
 fauore principum si voluissem mihi satis extitisset prouisum, ita vt parentum non sit opus
 50 implorare suffragia. Deum posui ad uitorem meum, & propterea mundus mihi patria est
 omnis, in quo cuncta pertranfibo aduersa. Ita nobis viuendum est mater, vt æterna Dei vi
 sione post mortem perfruamur in coelis. Vale & Deum ora pro me: nec aliter memorem
 te mei esse volo, quoniam & ego nullam tui memoriam nisi in orationibus meis habere
 consueui. Iterum vale: Ex monasterio meo Herbipoli, octaua die mensis Nouembris,
 anno Christianorum 1506.

IOANNES TRITHEM. ABBAS SANCTI IACOBI HERBIPOLENSIS,
Rogério Sycambro Dumctensi canonico, salutem & sinceram in Domino
charitatem.

QVOD paci & tranquillitati nostræ congratularis, bene facis, & quod verum decet amicum, nec tuis erga nos votis & studiis sumus ingrati, sicuti nec esse debemus. Magna est enim dudum contracta inter nos amicitia & magna potest, quia non cœpit ex vanitate temporalium rerum, caducisque mundi consolationibus exordium, sed tota consistat ex Christi amore fortis & sacrarum studio scripturarum. Et hæc nostræ summa philosophiæ, qui & Christiani sumus, & Deo mancipati claustrales, DOMINUM IESUM, qui cum Patre & sancto Spiritu Deus est vnus in trinitate personarum, puro semper affectu diligere, contemptisque vanitatibus mundi omnibus mentem in diuinis scripturis cum sobrietate iugiter occupare. Hæc enim vera claustralium amicitia est, quam diuinus inter fratres connectit amor, principiumque Deum habens & finem, & spreto vanitatis confortio, solitaria cum socio voti viam mandatorum Dei sine offensione perambulat. Dicit enim propheta Hieremias: Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, quia leuabit se super se. Nerus enim amicitia claustralium, est pro Christi amore solitudinem diligere, & confabulationes hominum carnaliter sapientium omni tempore declinare. Sola est amicitia claustralium firma, quam parilitas votorum in amore celestis sapientiæ sine respectu terrenæ utilitatis copulauit. Non est hic opus muneribus caducis, non auro, non argento, quia ad veram amicitiam hoc solum requiritur, vt Deus ab utroque pure diligatur. Amor vero ex cognitione oritur, cognitio autem ex continuo scripturarum studio generatur, & studium optata solitudine pascitur, sicut Prosper sanctus episcopus dixit:

Scrutari legem possunt utcumque quieti,

Si mundi à strepitu libera corda vident. Iterumque ait:

Tranquillam & vacuam curis sapientia mentem

Imbuit, & placidi pectoris hospes erit.

Corpore quidem solitarius es, in nemore cum paucis fratribus eiusdem propositi subiugi silentio habitas, sacro ferues studio scripturarum, si cordis intima non penetrauerint inuisibiles mundi strepitus, ad cognitionem summi boni quod est Deus, iam facilem parasti viam. Mens quoque restringenda est, ne turbationibus agitetur forinsecus concitati furoris, neue passionibus tangatur animalibus, sed placida sit atque tranquilla, ad diuinum semper pauca sermonem, quia scriptum est: *Beatus homo qui semper est pauidus, qui autem mentis est dura, corruet in malum.* Et Dominus per Esaiam prophetam dicit: *Ad quem respiciam nisi ad pauperculum, contritum corde, & trementem sermones meos?* Nam quia studio ferues scientiæ salutaris, vt veram sapientiam quæ desursum est intelligas, mentem ab omni terrenarum voluptatum inquinamento in primis purifica, ac deinde studio scripturarum vtiliter exercitabis intellectum. Quanto enim fueris purior affectu, tanto proficies amplius intellectu: & quanto magis cognitione profeceris, tanto Deum feruentius amabis. Et quanto ardentius Dominum Deum tuum amaueris, tanto veræ sapientiæ plus appropinquabis. Quid enim aliud est post resolutionem corporis nostri mentis illa foelicitatis æternæ fruitio, quam indeficiens quoddam spiritus tripudium, quod cognitione simul & amore incommutabilis boni constans gratia Dei cooperante in hac mortali vita per sancta studia ex nostra voluntate libera sumpsit exordium. Non te Rogeri magnifacio Poetam, nec Rethorem miror, neque mundialis sapientiæ amatorem collaudo, sed quod sacræ sis amator Theosophiæ, puraque DEVM mente colas, & sæculi habearis contemptor, hoc est quod veneror & laudo in te, simul & amo vehementer, quo solo in amicitiam te admisi, & in corde meo verum in scriptis amicum, sine quo nulla est inter claustrales amicitia firma. Ita pergamus velim Rogeri, sola CHRISTI IESU dilectione constantes amici, vt diuinarum scripturarum lectionibus iugiter purificatis cordibus cum sobrietate dediti, per sacri continuationem studii ad incommutabilis boni cognitionem pertingamus, ipsumque fide cognitum incomprehensibilem Deum, tota mentis intentione semper amemus, pro eius dilectione cuncta huius mundi contemnentes prospera, & nulla formidantes aduersa. Dominus enim Iesus sapientia Dei patris nostra est philosophia, & veræ claustralium amicitiaë glutinum, sine quo nullum debes habere amicum. Hunc quanto per studium sacræ scripture, & spiritualis exercitium cõpunctionis ampliori affectu cognoueris, tanto feruentius amabis,

Tren. 3.

Prout b. 10.

Capit. 60.

Vera amicitia vnde proficitur.

Opera
Historia

atularis, bene facis, & quod verum docere
amum ingrati, sicuti nec esse debemus. Ma-
ria & magna potest, quia non corpore
confolationibus exordium, sed vera con-
scripturam. Et hæc nostra summa philo-
sophi claustrales. DOMINVM IESVM
in trinitate personarum, puro semper affe-
cti omnibus mentem in diuinitatis
claustrum amicitia est, quam licet
Deum habens & finem, & sperto ratio-
natorum Dei sine offensione perambulat.
cum portauerit iugum ab adolescentia, ab-
micitia claustralium, est pro Christi amore
num carnaliter sapientiam omni tempo-
ra, quam parilitas votorum in amore
populauit. Non est hic opus numeribus
micitiam hoc solum requiritur, vt Deus
ne oritur, cognitio autem ex conuincione
solitudine pacitur, sicut Prosper scribit

Iterumque ait:
item

re cum paucis fratribus eiusdem propo-
pturarum, si cordis intima non penetrat
in summi boni quod est Deus, iam factum
turbationibus agitur fortis concu-
bus, sed placida sit atque tranquilla. ad
est: *Beatus homo qui semper est spiritus, qui
nus per Elaiam prophetam dicitur: ad non
rememem sermones meos? Nam quæstio
quæ defursum est intelligas, motum do-
pimis purifica, ac deinde studio scrip-
to enim fueris purior affectu, tanto prob-
tione profeceris, tanto Deum feruentius
am tuam amaues, tanto veræ sapientie
post resolutionem corporis nostri in
ns quoddam spiritus tripudium, quod in
ni constans gratia Dei cooperante in hoc
tate libera sumpsit exordium. Non
miror, neque mundialis sapientie am-
phie, puraque DEVM mente colas. di-
neror & laudo in te, simul & amo re-
corde meo verum inscriptum amicum, sine
Ita pergamus velim Rogeri, sola Ca 2
diuinarum scripturarum lectionibus
ti, per sacri continuationem studii ad-
ti, ipsumque fide cogniturum in comp-
mp amemus, pro eius dilectione con-
lla formidantes aduersa. Dominum enim
ia, & veræ claustralium amicitie glori-
a. Hunc quanto per studium sacra-
liori affectu cognoueris, tanto feruentius
amabis,*

amabis, quoniam sicuti nemo bonum diligit incognitum, ita quisquis summum illud in-
commutabile bonum per fidem formata credulitatis studio sancti feruoris agnouerit, ni-
hil præter ipsum solum amabit. Gratias tibi ago Sycamber, quod mei memor Deo Patri
sacrificans oras pro nobis. Amor Christi qui te nobis fecit amicum, semper in corde tuo
ardeat cum dulcedine spiritali. Vale sanus & incolumis Nestoreos in annos. Ex Herbipo-
li decima octaua die mensis Nouemb. Anno Christianorum 1506.

XI.

10 REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITEMIO
abbati S. Iacobi Herbipolensi, præceptori & amico colendissimo, Rogerius Sycam-
ber canonicus claustralis in Hegen
salutem.

EPISTOLAM tuam doctissime Tritemio, ad Christi amorem me cohortantem, cum
ingenti reuerentia & gaudio suscepi. Utinam crebro mihi talia mittas exhortamenta,
quibus semper in Dei amore possim proficere, & melior me ipso fieri. Dulces enim mihi
sunt literæ tuæ ac melle suauiores, nec eas tories legere possum, quin magis placeat relectæ.

- Congaudeo autem tibi vehementer, quod locum à curis rerum secularium quietum, tu-
20 isq; studiis aptum inuenisti, speras quod iam posthac multa sis lucubraturus ad vtilitatem
communem in ocio & quiete monastica, quæ prius in Spanheim propter multiplices cur-
rastam monasterii priuatas, quam ordinis tui publicas, intermittere cogebaris. Valde au-
tem metuebam, posteaquam ad monasterium tuum Spanhemense redire noluisti, ne ad
curias te Principum conferres, cum sint multi, vt audiui, qui te habere secum exoptent.
Monachis autem tuis in Spanheim quis vir bonus non irascatur, exprobrat ac maledicat
redissime qui ex inuidia & malignitate sua te virum omnium mitissimum, optimum at-
que doctissimum, Regibus & principibus charum, & cunctis viris bonis eruditisque reue-
rendum, qualem trecentis ab annis ordo sancti Benedicti habuit neminem, tam iniurio-
se confundere, & ad indignationem prouocare non timuerunt. Ego non cæcus explora-
30 tor claustralium, cum ante decennium consensu & voluntate superiorum meorum, ad
instantiam paternitatis tuæ sex mensium spatio, vt scis, tecum versarer in Spanheim tuo
monasterio, tibi que postulanti duo volumina referberem mearum lucubrationum ma-
num mea propria, mores & inclinationes monachorum tuorum bene cum diligentia no-
taui, eosque ferme omnes (præter Henricum de Colonia, & Ioannem Damium, quorum
nunc alter mortuus est, alter in Nouocastro monialium præpositus) offores & contem-
ptores omnium bonarum artium repperi, & tuorum detractores vtilium studiorum. Mi-
rabar ego in victu & amictu parsimoniam tuam: & iugem regularis disciplinæ obseruan-
tiam cum studio scripturarum continuo, mihi in exemplum spiritualis adificationis af-
40 sumpsi, nec obliuiscar quo ad vixero, sed tuus esse pro viribus imitator curabo. Audiui etiam
iam à multis, quod æmulus ille tuus Dux Ioannes non diligit viros doctos, nec aliquem
in sua curia habeat studiosis & eruditus bene fauentem. Quod ex eo verum credo, quon-
iam cum me tecum in Spanheim eodem tempore existente, pro qua nescio causa sum-
mo pontifici Romano, ac cæteri Cardinalium necessario esset scripturus, neminem
in vniuerso ducatu suo tantæ eruditionis inuenire potuit, qui latine scribere potuis-
set. Postremo, si recte memini, ad temittere cancellarium suum & rogare, vt Pa-
pæ & Cardinalibus latine scriberes, compulsus est. Vnde vehementer gaudeo & la-
tor, quod locum tuis aptum studiis inuenisti, vbi sint plures qui tuis lucubrationi-
bus & eruditione lucidissima delectentur. Certe non est mihi dubium de monachis
tuis in Spanheim, qui te numquam fuerunt digni, quoniam Deo iusto vindicante
50 iudice, vltionem temeritatis suæ in breui temporis mora recipient. Vnum est,
quod me tristitia afficit in hac tua mutatione, quoniam propter maiorem locorum di-
stantiam literas tam crebro recipere tuas deinceps nequeo. Veldicus noster in Dyrm-
stein amantissimus tui, multum gauisus est audito, quod te in pace monastica con-
firmasti: timebat enim, sicut & ego, quod principum curiis hærens quietem vitæ
claustralium subterfugeret. Petit autem maxime, vt aliquid operum eius castigat-
um prius abs te per impressores facias prodire in lucem pro communi vtilitate
legentium. Spero etiam, quod aliquando & meorum opusculorum vel vnum saltem

Prognosticon.

Iodocus Rubeacensis.

facies imprimi per chalcographos qui plures in vicina tibi sunt Nurenberga. Si votis meis benigno favore volueris occurrere, curabo in breui, vt duo vel tria operum meorum mittam ad te. Scripsi nuper quoddam prognosticon, iocis & facetiis plenum, quod multis placet, sed quoniam tua censoria faueritas iocos aspernatur vniuersos, non integrum iudicavi ea mittere ad te, qui maturitate vitæ atque verborum nimium esse nugis formidabilis soles. Scripsi etiam ad Iodocum Rubeacensem theologum tui amantissimum in ecclesia Neometensi, integerrimum verbi diuini præconem, opusculum vnum carminum familiarium, quod imprimendum ambo rogamus. Quatuor lucubrationum mearum, (vt nosti) volumina scripsi, in quorum quolibet quatuor & triginta continentur opuscula quæ si dare imprimenda calcographis iubes, omnia mittam ad te, cum mihi certum destinaueris nuncium qui perferat. Ioannes noster Canter, medicus Frisius, communis amicus, carnis debitum soluit, cuius memor esto ad Deum. Vale & ora pro me. Ex Hegen prima die mensis decembris Anno Christianorum 1506.

XII.

IOAN. TRITEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, QUONDAM VERO SPANHEMENSIS, ROGERIO SYCAMBRO AMICO SUO CONSTANTISSIMO SALUTEM.

TE mihi congaudere, si gaudeam ipse, non dubito. Sin autem ipse non gaudeo, nec tu quidem non gaudenti mihi recte congaudebis. Gaudeo vero quod inuidiam æmulorum superauit, & consortium ingratiſſimorum monachorum meorum tandem, auxiliante Domino IESU CHRISTO, euasi, quorum contrarios meo proposito mores annis viginti tribus non sine amaritudine portare coactus fui. Euaſi miseros, ingratos, stultissimosque homines, & veni ad locum satis, vt spero, quietum, in quo & salutis propriæ operam dare possum, & studia sancta continuare scripturarum. Doleo autem quod bonos & innocentes propter malitiam perfidorum deserere oportuit: quanquam & ipsi cū tempore satis tute alibi sibi valeant providere, si prauorum consortio grauantur. Metuebam ne curiis me principum ingererem, propterea quod multi essent, qui meo delectarentur obsequio. Non hoc solus timuisti. Ego autem in omnibus aduersitatibus meis hoc, miserante Deo, in corde meo statui, viam Domini nequaquam deserere, sed religionis sanctæ propositum vsque ad mortem inuisiolabiliter obseruare. Vnde, quod tibi in aurem citra iactantiam sit dictum, quanto in me amplius æmuli læuiebant, tanto magis Dei gratiam sensi adesse præsentem, qua factum est, vt cum auxilio multorum nobilium & principum iniurias mihi factas satis digne vindicare potuissem, omnem penitus neglexerim vltionem. In iuste enim contra me linguas suas consuetudine mentiendi deprauatas mouerunt, talia confingentes, quæ a nobis cogitata nunquam fuerunt. Re autem vera, totius persecutionis in nos causa principalis fuit, quod serenissimo Principi Palatino bene fauente, singulari ab eo elementia fouebamur. Satis enim manifeste pluribus constat, Duce Cynonorum cum suis, rebus non fauere Palatinis, quod eo tempore luce clariius patuit, quo in bello transacto prouincialis Hassonum Comes præda & incendio Nagaium⁸ deuastauit. In eodum ergo Palatini me persecuti sunt non solum Cynonoti, sed etiam quidam ex nostris, sicuti abbates, montis sancti Iacobi Moguntinus, & montis sancti Ioannis Rinuigiensis, qui vna cum monachis suis a multis retro semper annis mansuetissimum principem laceſſere maledictis, cum nihil eis nocuerit, non cessarunt. Mihi quoque & nomen inter studiosos, & famam semper inuidebant bonam, animo ferentes iniquissimo, quoties ab aliquo Principum fuisset honoratus. Cum anno tertio & quingentesimo supra millesimum principes Imperii electores apud Francfordiam in mense Octobri conuenissent pro certis regni negotiis, contigit & me vocatum adesse in curia Serenissimi principis Ioachim Brandenburgensium Marchionis. Aderant Raymundus Cardinalis sanctæ Mariæ nouæ, presbyter apostolicæ sedis de latere tunc Legatus, & Hermannus Colonienſis, Bertholdus Moguntinensis, & Iacobus Treuerensis Archiepiscopi. Commensalis eram ipsius Marchionis Ioachim continuus, à Cardinale quater, & bis ab archiepiscopo Colonienſi vocatus ad mensam, argenteisque vasis in recessu meo pulcherrimis donatus per eos, & in multa familiaritate habitus. Audientes hæc præfati abbates & monachi, dissecabantur cordibus suis præ inuidia, & cum nihil aliud potuissent, maledictis me persequi

Nagaium.

Conuentus principum habitus Anno Domini 1507.

vicina tibi sunt Nuremberga. Si ueris uicini
 tui, ut duo vel tria operum meorum me
 on, iocis & faceris plenum, quod malis
 a spernatur uicinos, non integrum in
 te verborum nimium esse nugas formide
 sem theologum tui amantissimum in co
 orationem, opusculum vnum carminum
 nus. Quatuor lucubratiōni meorum ut
 quatuor & triginta continentur opuscula
 inia mittam ad te, cum mihi certum dedit
 Canter, medicus Frisus, communi ueni
 Deum. Vale & ora pro me. Ex Herbi
 1506.

BI HERBIPOLENSIS, QUONIAM
 erio Sycambro amico suo
 Salutem.

ubito. Sin autem ipse non gaudeo, nec tu
 lebis. Gaudeo uero quod inuidiam meo
 m monachorum meorum tandem meo
 rum contrarios meo proposito meo
 eo actus sui. Euali miseris, in gratia, di
 spero, qui ierum, in quo & saluti propo
 e scripturarum. Doleo autem quod bonos
 eferere oportuit: quamquam & ipsi uen
 tuorum consortio grauantur. Melancholice
 od multi essent, qui meo delectarentur
 omnibus aduersitatibus meis hoc, melan
 qua deferere, sed religionis sacra propo
 re. Vnde, quod tibi in aurem circumdabo
 leuiabant, tanto magis Dei gratiam in
 lio multorum nobilium & principum in
 em, omnem penitus neglexerim uiciorum
 dine mentendi deprauatas inuenerunt
 in fuerunt. Re autem uera, totius potes
 ssimo Principi Palarino bene factis. In
 manifeste pluribus constat. Ducem Cyno
 , quod eo tempore luce clarus patuit, qui
 nes præda & incendio Nagaium? detra
 non solum Cynonoti, sed etiam quidam
 oguntinus, & montis sancti Ioannis Ratis
 etro semper annis mansuetissimum prin
 it, non cessarunt. Mihi quoque & noce
 onam, animo ferentes iniquissima con
 Cum anno tertio & quingentesimo
 Francfordiam in mensis Octobri conuen
 ocaturum adesse in curia Serenissimi principis
 derant Raymundus Cardinalis sancte Ma
 runc Legatus, & Hermannus Coloniensis
 rensis Archiepiscopi. Commentis enim
 inale quater, & bis ab archiepiscopo Colo
 nis in recessu meo pulcherrimis deo tempore
 ates hæc præfati abbates & monachi, nihil
 aliud potuissent, maledictis me persequi

ecceperunt, fulminantes, quæ minime dicebant claustrales. Omnipotens indulgeat eis quo
 nam eorum inuidia totius mali quod passus sum occasionem dedit. Nisi enim temerariis
 fauissent ausibus, nunquam fratres mei contra me in apertum cornua sumpsissent. Sed va
 dapt hæc in obliuionem sempiternam, & reddat nobis in futura retributione iustorum
 patientiæ fructum, qui uirtutem tolerantiae dedit. Si quid habet Veldicus noster operum
 suorum quod imprimi velit, emunctatum mittat ad nos, & operam dabimus ut quanto
 tius imprimatur. De tuis quoque opusculis mitte quicquid uolueris imprimendum, & di
 ligentiam nostram comperies. Multa Rogeri paucis annis scripsisti opuscula die nocteque,
 nihilominus onera comportans canonicæ religionis, de quo plures sane mirantur. Laudo
 10 & commendo tuorum sedulitatem studiorum, collaudarem amplius si omisissis seculari
 bus ad spiritualia te conferres. Centum ferme iam & quadraginta lucubrasti opuscula, in
 ter quæ sunt paucissima (nescio tamen si sint aliqua) quorum lectio, uel ædificet ad fidem,
 uel mentem promoueat in spiritualis exercitii deuotionem. Oro te mi Rogeri transfer
 scribendi propositum, & qui hæcenus multa scripsisti filiis mundi, deinceps iam aliquid
 ædico cultoribus Dei. Non semper decent puerorum carmina uirum, studia ætati compa
 randa sunt, & iuxta factum sancti Christophili, uirum euacuare oportet ea quæ uidentur
 paruulorum. Ingenio uales simul & facilitate scribendi, non satis est nisi talia scribas, quæ
 uel ad cognitionem, uel ad amorem summi boni, quod Deus est proficiant lectoribus, ti
 bique mercedem parent in futuro. Vale Deum orans pro nobis. Ex Herbi poli 18. die men
 20 sis Decembris. Anno Christianorum 1506.

XIII.

IOAN. TRITEM. ABBAS SANCTI IACOBI HERBIPOLENSIS, IOANNI
 Damio Curteso, confessori sanctimonialium in Nouocastro prope
 Heidelbergam, Salutem.

EX literis tuis, frater charissime, iam factus sum certior, & forma electionis quæ fuerit, &
 quis in locum mei abbas Spanhemensis cenobii sit electus. Nonne dudum prædixi
 30 Melantium priorem anhelare ad abbatiam, & propterea studiose omnes excogitasse mo
 dos & uias, quibus inducerer, aut saltem prouocarer ego ad resignationem. Quod ambitio
 se concupuit adeptus est, uiderit ipse quibus mediis, quoniam iustus est Dominus Deus,
 qui humilibus dat gratiam, & superbis tumidisque resistere consueuit. Imputandum est uis
 itatoribus stultis & inexpertis, qui negotium electionis arduum male ordinarunt. Et ut a
 gnoscas quæ mihi perperam gesta in electione huiusmodi uideantur, ex tuis quæ notauim
 us literis per ordinem replicabimus. Et primo quidem posteris malum uisitatores reli
 quere uestigium, quo sæculares pro consilio in tempore electionis ad monasterium uoca
 uerunt cum tanto apparatu in malum exemplum, quod nec antea est factum, nec ut fieret
 iam fuit necessarium, nisi forsitan in consilio trium fabarum schismatis metuisent ebul
 40 litionem. Deinde cum scire manifeste potuissent, nullum ea uice inter fratres in electione
 tunc præsentem, ad curam pastoralis sollicitudinis extitisse idoneum, quare diem electionis
 non prorogarunt, donec adesse compellerentur absentes? Aut si omnino cõplacere Prin
 cipi Cynonotorum uolebant, ut quanto uis inuenerent abbatem, quare non elegerunt
 quempiam uidecunque idoneum? Quinque in electione monachi conuentuales dun
 taxat affuerunt, cæteris, & te quidem similiter ex indignatione factorum absentibus, factaq; in
 ter se conspiratione iurauerunt, nullum se recepturos in abbatem, nisi in eorum numero
 50 quinario contentum. Hac per uisitatores conspiratione admissa, dubium esse non po
 tuit, præter Melantium neminem futurum abbatem. Qualis est ista monachorum e
 lectio, in qua spiritui sancto uia præcluditur, & omnium uota eligentium contra nor
 mam æquitatis malitiose restringuntur? Tali modo in abbatem electus est prior, qui nihil
 unquam libentius quam nostram cessionem audiuit, dolo & fraudulentia plenus, quem
 contra intentionem sanctissimi patris nostri Benedicti non dubitamus ordinatum. Vitiis
 enim suis consentientem elegerunt abbatem, desidem, pigrum, accidiosum, & nullum
 pro regulari disciplina zelum habentem, nisi iam deinceps forsitan Dei miseratione ad
 meliora consurgat, quod ut fiat, continuis DEVM precibus orare non desistemus. Nam
 ut uerum fateamur, non odimus hominem quamuis multa mala susceperimus ab eo,
 sed eius uitia merito satis detestamur, quæ nisi emendauerit, pastor inutilis erit. Hominem

noſti, propterea non eſt opus vt multa de illo ſcribamus. Quare nobis diem electionis nō ſignificauerūt in tempore, vt pro directione & conſilio fuiſſemus etiam præſentes. Si quis homo ſcire mores hominum poteſt; nullus monachorum Spanhemem. nobis fuit ignotus. Sciens autem prior Melantius quanta in nos commiſerit mala, præſentiam noſtram horruit, meruens abbatiam ſe non poſſe conſequi, ſi noſtro fuiſſet conſilio electio celebrata. Ergo viſitatoribus aſſignetur ſi quod malum hanc electionem fuerit ſubſecutum, qui nos aduocare cum debuiffent neglexerunt. Receſſiſſe illos cum indignatione ſcribis uenientem loco inſtituere abbatem nequiuerunt. Nō miramur quod fratrum conſpiratione præuenti, cōde ac machinatione præuenti, cum ambo ſatis earum actionum, quas præſumplerant pēnitus ſint inexerti. Alter enim Selgenſtatenſis abbas domi cōſiſtere aſſuerus; nunquam in cauſis ordinis publicis fuit conuerſatus. Alter vero montis epiſcopi abbas quid eſt niſi vter ſine intellectu, commeaſationibus & poculis inflatus; qui ſtulta & imperita blatteratione quicquid aggreditur confundere & inuertere conſuevit. Sed ea quæ facta ſunt tractare non valentes, ſilentio tranſeamus. Potens enim eſt Dominus Deus per miſericordiam ſubleuare iacentem, vt electus ipſe, de quo iam nullus videtur eſſe contentus, gratia in eo proficiente diuina, melior fiat multo quam aliquis poterat æſtimare. Nec noſtra deſerit cohortatio, ſed quam primum nobis certi fuerit copia nunciū, ipſum literis noſtris pro Chriſti amore prouocare ad meliora curabimus. Vale. Ex Herbipoli decima quarta die menſis Ianuarii, Anno Chriſtianorum 1507.

XIII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDENBYRGENSIS,
princeps elector, Ioan. Trit. ab. S. Jacobi Herbipolen. Salutem.

REVERENDE pater amantiffimeque præceptor, gratioſo tibi congratulamur affectu de noua quam nuper accepſti abbatia, in qua vt ſperamus quietem habeſis maiorē quam in Spanheim te habuiſſe conſtat. Deo cunctipotenti deuote humiliterque ſupplicantes, vt paternitatem tuam in eadem pro ſua ſanctiſſima voluntate, non ſecus quam tibi ex animo fauemus, ſanum felicemque diu conſeruet & incolumem. Scire vehementer cupimus quid factum ſit de præceptore tuo Libanio, vtrum adhuc viuat, aut rebus exceſſerit humanis. Quod ſi mortuus, paternitatem tuam attente rogamus, vt pro librorum eius acquisitione nō dormiat. Scis enim quam nobis ſint vtilis & neceſſarii. In vltimis tuis ad nos literis promiſiſti, te quanto poſſes citius perfecturum ea quæ poſtulauimus a denda per te, rogamus vt more tuo diligentiam adhibeas, moxque vt conſignata perfecteris, conducto ſideli nuncio pro noſtro ſalario nobis mittere quantoſius non pigriteris. Mitimus tibi, o decus noſtrum, tonnam vnā ſalfatorum luciorum, & duas hallectium, quæ vt grato ſuſcipias animo, non pro munere ſed pro noſtri memoria rogamus. Sturionis autem & eſocis copiam hac vice habere nequiuimus, alias etiam tibi libentiſſime ea miſiſſemus. Quicquid enim boni paternitati tuæ impēdere poterimus, ſingulari fauore parati ſumus, quod vt faciamus, tua ſidelitas, diligentia, & munificentia nobis exhibitæ copioſe promerentur. Nam merito ingratitude argueremur vitio, ſi tuorum erga nos benefactorum obliuiſci videremur. Feruentiſſimo autem deſiderio tuum ad nos reditum circa feſtum Pentecoſtes, aut ſi fieri poſſet citius exoptamus, quod vt ſine tuo fiat incommodo diligenter curabimus. Habemus enim multa cum tua paternitate conferenda, quæ literis commendare non poſſumus. Vt autem pro hoc ipſo negotio conuenientem ad Dominum tuum Epiſcopum noſtrumque amicum habeas acceſſum, cum ſine illius conſenſu venire nequeas, tibi noſtras ad illum literas mittimus, in quibus vt nobis pro tuo ad nos reditu conſentiat diligentius oramus, nullatenus dubitantes, quin tua paternitas pro impetratione huius negotii diligentiffime nobis apud eundem amicum noſtrum cooperabitur. Quicquid impetraueris tandem nobis per nuncium expenſis noſtris conducendum reſcribere velis, & habeſis nos tibi ad votum gratificaturos in omnibus. Valere tuam paternitatem quam feliciffime optamus. Ex Vrſulo noſtro in die ſancti Anthonii abbatis manu noſtra propria. Anno dominicæ incarnationis milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

Ad has

scribamus. Quare nobis diem electionis
 & consilio fuisset etiam profecto. Si
 onachorum Spanhemem. nobis fuit igno-
 os commiserit mala, presentiam nostram
 scqui, si nostro fuisset consilio electio cele-
 alium hanc electionem fuerit subiectum.
 . Recelisse illos cum indignatione scribit
 quod fratrum conspiratione presentem
 unt. Nō miramur quod fratrum fuit
 earum actionum, quas praesumptum
 sabbas domi consistere a fuerit, immo
 ter vero montis episcopi abbas quidam
 culis in flatu: qui stulta & imperitū
 rtere consuevit. Sed ea que facta
 tens enim est Dominus Deus per
 io iam nullis videtur esse contentus, quia
 am aliquis poterat estimare. Nectro
 fuerit copia nunciū ipsū litteris nobis
 nus. Vale. Ex Herbipoli decima quarte

II.
 CHIO BRANDENBURGENSIS,
 Jacobi Herbipolen. Salutem.

ceptor, gratioso tibi congratulatur
 qua ut speramus quietem habebis
 cunctipotentia deuote humiliterque
 a sanctissima voluntate, non secus quam
 onferuet & in columem. Scire velle
 banio, vtrum adhuc viuat, aut rebus
 tuam attente rogamus, ut pro libere
 nobis sint vtilis & necessarii. In vltimo
 perfecturum ea que postulatū
 beas, moxque vt consignata perfectio
 nitere quantoties non pigritia. Mō
 m luciorum, & duas hallectum
 ostri memoria rogamus. Struonem
 alias etiam tibi libentissime ea
 poterimus, singulari fauore parati
 unificencia nobis exhibere copio
 ar vito, si tuorum erga nos benedictio
 esiderio tuum ad nos redire
 s, quod vt sine tuo fiat incommodo
 paternitate conferenda, que litteris
 ipso negotio conuenientem ad
 as accessum, cum sine illius consensu
 us, in quibus vt nobis pro tuo
 bitantes, quin tua paternitas pro
 d eundem amicum nostrum cooperari
 ancium expensis nostris conducendum
 tificaturus in omnibus. Valere tuum
 Vrulo nostro in die sancti Anthonii
 nno dominice incarnationis
 atesimo septimo.

IOANNIS TRITHEMII.

527

Ad has literas in diebus paschalibus primum respondi, quoniam non per certum
 nuncium, sed per casualem vectorem, qui pisces nobis ab ipso principe dona-
 tos adduxit sexta die mensis Martii, quæ fuit sabbatum post reminiscere in
 • quadagesima, mihi præsentatæ sunt.

XV.

IOAN. TRIT. AB. S. IACOBI HERBIPOLENSIS, OPT. FRATRI.

Nicolao Basellio monacho Hirsaugiensi, suo quondam auditori
 atque discipulo S.

10
 20
 30
 40
 50
 AEGRITVDINI tuæ compatior, & Dei summi clementiam oro, vt pristina te quan-
 totius restituat sanitati. Et mihi quidem sicuti scribis vastitas & solitudo, iuxta vaticini-
 um Esaiæ prophætæ occurrerunt non sine contritione magna, quoniam bello multo-
 rum fauente in Principem meum Serenissimum Palatinum, omnes pene cortes mona-
 sterii tunc mei Spanhemensis, aut incēdio aut vastatione hostili perierunt. Bello tandem
 imperio Regis Romanorum sedato, quidam ex Cynonotis principi Palatino non satis
 prospera fauentes, contra me in eius odium surrexerunt, mihi que in occulto æmulo
 siccitantes, Ducem Ioannem reddiderunt infensum. Que posthæc super me secuta sint ma-
 la, cum esses mecum in fine mensis Iunii Neometi anno quinto supra quingentesimum
 atque millesimum, plenius audiuisti. Postea vero cum tempore didici quod prius ignora-
 bam, quoniam omnia quæcunq; aduersum me tentauerunt æmuli, ad instantiam quo-
 rundam fratrum meorum simul & abbatis Moguntini hostis omnium studiosorum ho-
 minum præsumperunt. Enimvero nisi me absente, nihil que tale suspicante manutenuif-
 set improbos, nūquam in metalia commisissent. Non mireris Baselli, nec temere factum
 arbitreris, quod abbatiam dimiserim Spanhemensem iniuria provocatus æmulorum, in
 qua per annos tres & viginti quantas inutiles occupationes meo proposito aduersas ha-
 buerim, nec ego dicere possum, nec tu facile crediturus es. Quamuis non penitus omniū
 sis signarus, vt pote qui anno mecum integro conuersatus, mores & studia singulorū ex-
 amullim perpendisti, & ofores bonarum literarum apud nos plures inuenisti. Quid facere-
 mus diutius cum monachis ingratissimis, quibus persuadere nunquam potuimus, vt mores ad
 regulæ puritatem corrigerent, & sacro studio scripturarum, quod monachos maxime de-
 corat, insisterent, sed vanitatibus semper inhiantes salutis monita spreuerunt. Postremo
 in reprobum sensum conuersi grauem sed occultam in nos conspirationem ordinarunt,
 talia per iniquitatis satellites præsumentes, quæ nobis ad contumeliam iniustissime facta
 viderentur. Dimisimus illos oportunitate accepta, neque enim nos poenitet, locum asse-
 cuti et si pauperem, quietum tamen & nostris studiis non mediocriter conuenientem, in
 quo & nobis & lecti omni vtiliter vacare poterimus scripturarum. Qui sint capita factionis
 in nos cum velis scire, ad memoriam reuoca quæ olim audieris in Spanheim, & bonos fa-
 cile à consortio malorum secernes. Bened. ctus dominus Deus omnipotens, qui me libe-
 rauit de medio Babylonis, & de profundo inutilium occupationum eripuit animam me-
 am, vt deinceps ambulare coram eo in pace & tranquillitate mentis, quod semper quidē
 optaueram in toto corde meo. De Chronica monasterii tui Hirsaugiensis, scire te volo
 Ir-
 bus sine charis, quod imperfectam reliqui vna cum libris & comportatis omnibus in mo-
 nasterio Spanhemensi, vbi quicquid vestri iuris est quaerite, & pro eius consummatione vt
 volueritis cogitare. Prior enim conuentio nihil amplius ad me pertinet, quia cum abba-
 tia omnibus ad eā pertinentibus renunciaui. Ero nihilominus paratus facere pro honore
 monasterii tui quod potero, si tuus voluerit abbas. Vale. nostri memor in orationibus tu-
 is ad Deum. Ex Herbipoli 14. die mensis Martii, Anno Christianorum 1507.

XVI.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI IOANNI TRITEMIO

abbati Herbip. doctissimo præceptori suo, Ioannes Centurianus de Clusardia
 pastor ecclesie in Tritenheim, Sa-
 lutem.

Dixi potest minime, nec facile quidem crederet quisquam, præceptorum omnium
 doctissime, quanta fuerim lætitia & exultatione perfusus, quando magister Iaco-
 bus Tri-

Chronica
 Hirsaug.

bus Tritemius tuæ paternitatis reuerendissimæ frater literas nobis attulit tuas, quibus te non solum viuere, sed & feliciter viuere intelleximus. Ago quam humilime possum Deo gratias omnipotenti, cuius misericordia te cunctis fecit æmulistuis fortioem, vt qui te lædendum putabant, grauius semetipsos & læserint & confuderint, æternoque digno se se constituerint opprobrio. Nomen tuum celebre famamque sanctissimæ opinionis in toto Christianorum orbe perfidissimi nebulones se posse arbitrabantur extinguerent, sed confido in illum qui nouit vniuersa, quoniam non solum nihil tibi nocebit inuidorum iniusta persecutio, sed propter eam translatus ad Franciam, clarior multo in breui quam fueris antea resplendebis. Omnium malorum quæ perpessus fuisti maiorem occasionem nemo dedit quam monachi tui, simul & duo illi abbates perfidissimi Moguntinus & Rincauiensis, qui (vt veridica relatione audiui) Cancellarium & ministeriales Ducis Ioannis in odium tui prouocarunt. Monachi enim tui te in Marchia existente sine intermissione hinc inde currebant ad Moguntiam, & ad ipsum Ducem in Fortiburgio * iuxta Mosellam continue resedentem, & quoscunque potuerunt aduersum te prouocare conabantur. Credit facile inuidorum delationibus Cancellarius ducis indoctus, tibi antea non bene favorabilis, vt pote qui tuam eruditionem & sapientiam diu habuit suspectam, semper metuens (vt publice iam fertur) ne sibi in consiliarium te dux iste assumeret. Volens ergo Ducis prouenire consilium, omne quod fingebatur de te malum credulo nimis illi persuasit. Sed omnipotens Dei iustitia omnia successiue deducet in lucem, & certe iam actum palam fieri coepit, quam iniquissime tecum sit actum. Temeraria multa in te fulminabant æmuli tui cum in Marchia esses constitutus, sanctitatis tuæ splendidissimam famam denigrare cupientes, & quædam horrenda in vulgo sparserunt mendacia, pro quibus nunc in conspectu omnium hominum confunduntur. Quamuis enim omnes te sciremus esse cum principe Serenissimo Ioachim in Marchia, nihilominus quidam sacratissimi nominis tui pestiferes & inuidiosos dicebant: *Vbi putatis esse Tritemium abbatem? Cum Marchione Brandeburgensi? Non est, inquit, cum illo, sed desperatus abiit Romam, deinceps nunquam reuersurus.* Alii dicere audebant, quoniam nimia desolatione animi tactus proprio se laqueo suspendit. Rursum alii perpetuis mancipatum vinculis confingunt. Multi quoque hostium tuorum dictis fidem adhibentes te perisse credebant, dicentes: *Hei lumen illud splendidum, quod illuminare totum orbem sua eruditione consuevit, quomodo tenebrarum est caligine obscuratum? Quis abbatem Tritemium in toto pene orbe Christiano fama eruditionis & sanctitatis gloriosum in tantam animi detractionem credidisset venturum, vt patriam & amicos tam inconsulte desereret?* Ego autem qui doctrinam tuam, prudentiam quoque, & vitæ sanctimoniam peroprime noueram, his impiorum blasphemis & maledictis semper pro viribus restiti, & quam temeratam sanctissimo nomini tuo fecissent iniuriam multis palam argumentis demonstraui. Biennio enim sub tuo magisterio pro discendis Græcis Hebraicisque literis salutarique scientia scripturarum haurienda in tuo monasterio conuersatus, nihil vnquam videre potui, nihil audire de te, quam sanctum, integrum, & religiosum: sed in tanta te vidimus puritate conuersantem omni tempore, vt satis miraremur. Cæteris dormientibus tu in sancto scripturarum studio vigilabas, semper aut legens, aut scribens aliquid pro communi utilitate multorum. Nemo vnquam reperit otiosum, nemo comestationibus aut potationibus vacantem audiuit: nemo risu aut leuitate aliqua vidit dissolutum, cum mulieribus loquentem aut conuersantem, vnde mali posset oriri suspicio, nemo te vnquam inuenit. O mi dulcissime præceptor Tritemi, gratiosè pater, quoties ad memoriam reduco sanctissimum docendi modum, quo me simul & fratrem tuum magistrum Iacobum Tritemium docere & exhortari ad scientiam diuinarum scripturarum consueuisti, lachrymas præ meoerore neque continere. Tamen profunda, tam mystica, tamque ardentia de scripturis sanctis verba nobis eructare solebas, vt ferrea pectora in Dei commouere amorem potuissent. Vnde non satis possum admirari, quo tandem Dei iudicio permittente tam indigna de te confingere potuerint æmuli, cum nulli vnquam fueris molestus, neminem læseris, neminem iniuriose offenderis, sed cunctis te potius pium ostenderis atque munificum, omne solatium tuum sine cuiusquam iniuria requirens semper in solo studio scripturarum. Sed firma confidentia existimo, quod omnipotens alibi te prouida voluerit dispositione locari, vt de medio nationis prauæ tandem ereptus, reliquum vitæ tuæ cum pace & tranquillitate sancto persequeres in studio ad multorum utilitatem communem. Nunquam fuerunt tua prælatione digni monachi Spanhemenses, sed neque dux ipse Ioannes talem in suo dominio virum vt tu es optime Tritemi habere merebatur. Oportuit ergo te per tribulationem exire de medio prauorum, quemadmodum olim filii sanctorum exituri de terra Myzrahim, prius in

* Starckburg.

luro

na frater literas nobis attulit tuar quibus te
leximus. Ago quam humilime possim deo
cunctis fecit a multis tuis fortiorum. vt qui te
referunt & confuderunt, a terrore digressio
ore famamque sanctissimam opinionem in tuo
se posse arbitrabantur extinguere, sed cor
solum nihil tibi nocere inuidorum inu
nciam, clarior multo in breui quam in
perpessus fuisti maiorem occasione inu
dantes perfidissimi Moguntinus & Ratis
arium & ministeriales Ducis Ioannis in
in Marchia existente sine intermissione in
Ducem in Fortiburgio * iuxta Moellat
aduersum te prouocare conabantur. Cui
ius ducis indoctus, tibi antea non bene
ntiam diu habuit suspectam, semper in
te dixit iste assumeret. Volens ergo Ducem
te malum credulo nimis illi periculis. Sub
ducet in lucem, & certe iam actu pulch
emeraria multa in te fulminata in reuol
ua splendidissimam famam deuotum
nt mendacia, pro quibus nunc in corpore
enim omnes te sciremus esse cum proce
us quidam sacratissimi nominis in ipse
itemium abbatem? Cum Marciore Branden
iit Romam, deinceps nunquam reuerens. Et
mi tactus proprio se laqueis suspendit. Redit
Multi quoque hostium tuorum dicitur
i lumen illud splendidam, quod dicitur
um est caligine obscuratum? Qui abbatem
is & sanctitatis gloriosum in tantam conu
os tam inconsulte desereret? Ego autem qui
simoniam perprime nouerat, his impo
ribus resisti, & quam temerariam sanctissimam
argumentis demonstrari. Biennio ostendit
isq; literis salutaris scientia scripturarum
quam videre potui, nihil audire de te, que
ata te vidimus puritate conuersationem
entibus tu in sancto scripturarum studio
oro communi utilitate multorum. Nemo
ibus aut potationibus vacarem adu
tum mulieribus loquentem aut coartans
vquam inuenit. O mi dulcissime praeceptor
in reduco sanctissimum docendi modum, ap
im Tritemium docere & exhortari ad
chrymas prae merore nequeo conuenire. Et
de scripturis sanctis verba nobis eruditi
morem potuissent. Vnde non satis postu
ente tam indigna de te confingere poterat
minem laesis, neminem iniuriis esse offensa
e munificum, omne solatium tuum in
dio scripturarum. Sed firma confidentia
uerit dispositione locari, vt de medio ante
e cum pace & tranquillitate sancto per
anem. Nunquam fuerunt tuae praesentiae
ipse Ioannes talem in suo dominio vitam
ortuit ergo te per tribulationem esse de
nctorum exituri de terra Myzrahim, postea

luto & latere multipliciter ab Aegyptiis fuerant afflicti. Apostoli quoque Domini virgis caesi à Iudaeis, in carceremque pro nomine Iesu positi, & multiplices contumelias passi sunt, & postea ad salutem transmigrarunt. Quorum exemplo & tu quidem à tuis monachis iniuriam & contumeliam passus es, ne alibi transferendus Dei voluntate improbos sine causa reliquisse videaris. Conabantur monachi Spanhemenses, pravorum consilio & assistentia confortati, veneno malitiae pleni, sanctum nomen tuum deducere in contumeliam & opprobrium, sed minime valuerunt, quoniam vindicante in eius iustitia Dei, omnes iam exterriti & confusi sunt, cadentes in foveam quam fecerunt. Tu autem eruditissime praceptor in aestimatione omnium bonorum virorum permanes gloriosus, & nomen tuum de die in diem amplius celebratur. Vale pater metuendissime, meque discipulum tuum habes commendatum. Data ex Tritenheim 18. die mensis Aprilis, quae fuit dominica post festum paschatis altera, anno incarnationis dominicae 1507.

XVII.

REVERENDO PATRI D. IOAN. TRIT. ABBATI MONASTERII. IACOBI Herbipolensi. praepetori suo dulciss. Ioannes Gotfridi pastor inutilis ecclesiae in Mandal. prope Creutzemach S.

20 **A** Mantissime praepetor, literis tuis dulcissimis simul & nimium amaris adeo compunctus fui, vt lacrymas cohibere nullatenus possem. Legi enim illas & relegi praecordis amaritudine flentibus indesinenter oculis, & in tantum de tua resignatione turbatus, vt parentum & amicorum omnium acerbitas mortis adeo contristare nunquam potuisset. Nec enim solus ego iam de perpetua absentia tua contristatus sum, sed omnes in circuitu sacerdotes, magistri, & docti viri, tuum amarissime lamentantur recessum. Nam quibuscunque ostendi literas tuas (ostendi autem multis) mox vt eas legere coepissent praelachrymis interrompere lectionem cogebantur. Vna iam voce omnium dicitur. Heu quod vir tantus, tam doctus, tam expertus, & in omni terra celebratus, cui similem non habet Germania sapientia & religione praestantem, propter monachorum inuidiam coenobium suum simul & patriam deserere compulsus, ad exteras se transtulit nationes. Iniquissimus 30 ille Cancellarius Ducis Ioannis, per quos nescio a mulos nisi monachos & subditos tuos iniuste tibi factus detractor & inimicus, ad instantiam abbatis Sancti Iacobi Moguntini & fratrum tuorum, piensissimum principem tibi reddidit offensum. Quod ei nuper in faciem tuam amore impropere non erubui coram multis, tempore quo in Spanheim tuus eligebatur successor. Qui cum furore respondens dixit: *Quis abbatem tuum Tritemium quem tantopere commendas fugauit? aut quis eum laesit, contristauit vel offendit? Quare non mansit in suo monasterio? vel quare non est reuersus, cum nemo sit qui prohibuerit eum? Quare non recognouit Ducem Ioannem suum aequae esse Dominum & monasterii protectorem, sicut Palatinum suum, quem semper omnibus praetulit?* Alia quoque multa inutilia bestia illa loquebatur, quibus inuidiam suam contra te optimum virum publice declarauit. Erat au- 40 tem dies nona mensis Decembris, quando celebrabatur electio, & monasterium repletum equitibus, ita quod patres ordinis vna cum monachis vix locum ad eligendum poterant habere oportum. O dulcissime praepetor, quam amarum erat cordi meo spectaculum, videre in locum tui patris mei amantissimi optimique & integerrimi viri alium sublimari, eumque indignum, indoctum, & inexpertum, actalem, qui te vt Iudas tradidit, & sub specie humilitatis tibi in occulto semper contrarius fuit. Electioni vt resisti interfui, omnia quae dicebantur agebanturque audiui & vidi, teque reuocanti in memoriam omnia contremuerunt interiora, & inter canticum latitiae sine intermissione lacrymas fundebant ocelli. Non existimes doctissime praepetor neque suscipiens, quod haec scribam vanitatis studio seu intentione adulandi, cum non solus ego, sed tota vicinitas tam laicorum quam sacerdotum tuo discessu grauissimo sit affecta mentis & corporis merore. Nec immerito. 50 Eras enim totius patriae decus, lumen Christianorum, claustralium & religiosorum doctor & speculum, ruralium sacerdotum defensor, institutor & aduocatus, pater quoque pauperum, & medicus infirmorum. Omnes tua prudentia & eruditione utebamur pro necessitate ad libitum, nec erat aliqua haesitatio, quae tuo consilio non tolleretur. Fuisi enim omnibus ad te confugientibus resolutissimus consolator, & quicquid a te postulari potuit, pauperi sicut diuiti sine inuidia patebat. O quoties ego tribulatus nunc a patronis, nunc vero a rusticis, ad tuam sapientiam sicut ad oraculum confugi, petui consilium, auxilium imploraui, & semper tuo munimine septus victor in omnibus euasi. Nunquam a

Tritemii humanitas.

habetur. Cui frequenter dicere soleo: Eni sapignis Trithemii mei exquiratur: & sicut illi fecisti non merenti, ita vobis vestro demerito fiet. Non putasset Dux ipse Ioannes, nec sicut audiui credidisset, quod illud factum in captione familiarium tuorum, tibi ad iniuriam deputare debuisses, & adeo recepisse ad mentem, ut abbatiam propterea dimitteres tuam. Nam si hoc sciuisset, nunquam ut fieret commisisset. Ego autem sciens quæ mihi scripsisti, talia dicentibus soleo respondere illud Virgilianum:

Tarde venere bubulci.

Laqueus impiorum contritus est, & innocens Trithemius meus Deo saluante liberatus est. Hæc tibi reuerendissime præceptor ex sinceritate cordis mei rescribere volui, quæ ut animo intelligas gratiose te etiam atque etiam rogo. Tuus enim sum quicquid sum, idcirco scribo confidenter quicquid venerit in buccam. Magister Conradus Antonianus Agrippinas non sine lachrymis tuas perlegit literas, te ut scis multum diligit, omniq; prosequitur honore, teque salutat. Vale præceptor optime, sapiensq; ad me scribere memento, quia epistolæ tuæ super aurum mihi pretiosæ sunt & charæ. Iterum vale. Ex adibus meis in villa Mandala, quarta mensis Maii. Anno dominica natiuitatis 1507.

XVIII.

SERENISSIMO PRINCIPI D. IOACHIM BRANDENBURGENSIVM

Marchioni, Stetinensium Pomeranorumque Duci, Rugensium & Cassubie Principi, &c. Ioan. Trithem. abbas S. Jacobi Herbipolensis aeternam optat felicitatem.

10 **Q**UOD maiestati tuæ retribuam, sapientissime Princeps, aut in quo tuis rependere vicè beneficiis potero vnquam? Ecce quantis me iam hominem humilem & abiectum honorasti muneribus? Primo apud Francfordiam auro poculo satis pretioso atque pulcherrimo. Secundo cum in Marchia tua Brandenburgensiu apud te essem cõstitutus, muneribus me decorasti quampluribus in auro, argento, & lapidibus preciosis, quorum pretiũ magni satis erat valoris. Nunc vero per amplius paupertati volēs cõsulerem, mea, tria mihi vasa piscibus repleta falsatis misisti, quorum vsus per hanc quadragesimam & mihi & fratribus meis non parum utilis fuit & oportunus. Quid enim sacratissimæ maiestati tuæ pro his omnibus rependam, o nobilissime princeps, nisi totum id quod sum, possum & valeo tuo famulatu quam libens impendo. Referre namque gratias tuæ celsitudini valeo minime, habeo & ago quantas possum immortales, offerens me ad tuæ serenitatis obsequia omnitempore pro viribus ex animo paratum. Sciat tua Serenitas optime princeps, Libanium nostrum, præceptorem meum charissimum adhuc esse superstitem, & sanum atq; incolumem: sed, pollicetur venturum ad me anno præsentis, si villo id fieri modo possit. Scribit autem se fuisse infirmum quasi ad mortem mensibus ferme duobus. De meo ad te reditu clementissime princeps in Marchiam, literas tuas domino meo præfuli Herbipolensi reuerendissimo præsentavi, quas cum legisset etiam mihi tradidit legendas. Li-

30 bens quidem tuis desideriis præberet assensum, nisi formidaret absentiam meam tanto tempore & mihi & monasterio meo esse nociuam, propterea vel maxime, quod ego in abbatia adhuc sum nouellus, & Scotorum temeritas nobis comminatur insidias. Ut autem tua serenitas eius erga te animum cognoscat amicum, tandem concludit, sicuti ex literis suæ reuerendissimæ paternitatis quas mitto, clare intelliges, ut tuæ perficiam celsitudini quæcumq; scribenda fuerint, quibus tandem cõsummatis, ad tuam me serenitatem conferre possim, vno vel duobus mensibus in Marchia tua mansurus. Summe tuis cupio in omnibus obedire mandatis, quantum cum Deo possum, & tuæ præcunctis principibus seruire maiestati. Sed quia homo sum sub potestate constitutus, necessarium mihi est imperio subleuare maioris. Hoc autem & rogo & consulo, ut tua serenitas vsque in annum proxime futurum patientiam habere dignetur, interea quod iusseris hic scribam, cum venero consummatum mecum perferendum. Confido enim absq; vlla hæsitatione, quod tempore constituto ad festum paschatis anni sequentis, dominus meus reuerendissimus præsul memoratus, ut veniam ad tuam magnificentiam mihi iuxta pollicitationem suam non negabit. Nihil hac vice mittere potui, quoniam ea quæ scripsi necdum satis emendauit, quæ tamen omnia mecum asserre curabo, daboque pro viribus operam, ne frustra videar à tua celsitudine honoratus, neue tua de me confidentia fructu priuictur optato. Græce modum scribendi quem præfens dederam iterum misi, quoniam priorem vltimis literis

40

50

ris celsitudo tua signavit amissum. Deus omnipotens tuam serenitatem conseruet incolumen. Ex Herbipoli 9. die mensis Aprilis. Anno Christianorum 1507.

XIX.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDENBURGENSIVM

Princeps Elector, &c. Ioanni Tritemio abbati sancti Iacobi in suburbio Herbipolensi salutem dicit plurimam, cum precatione totius fortuna & prosperitatis.

REVERENDE in Christo abba mi pater amantissime, accepi literas paternitatis tue incunctissimas, simul & nuncium quem misisti, quo referente sanum te & incolumem, statumq; tuum satis quietum & fortunatum cognoui, super quo tibi ex affectu congratulor & Deo gratias ago debitas immortalis. Agit mihi tua paternitas de munificentia & beneficiis in eam factis gratias maximas, quæ mihi minime debentur, proinde quod parua & vilia sunt omnia, quæ tibi contuli munera: quinimo nec munera quidem appellari merentur, & ob id nullis indigent gratiarum actionibus, quod etiam si fuissent alicuius ætimationis aut pretii, non tamen sunt talia & tanta, qualia & quanta meruisti recipere à me, teq; maxime decebant. Volui enim per ea solum animi in te mei affectum & benevolentiam ostendere, quem ut potius pensulare velis quam ipsa vilissima dona te etiam atque etiam rogo. Libanium præceptorem tuum sanum & incolumem gaudeo, quem si villo fieri modo posset, videre & alloqui cuperem. Accepi & literas amici nostri domini Herbipolensis de tuo ad me in Marchiam reditu in futurum annum promisso, quod me non parum contristat, propter rerum mearum dispositionem causarumque proprietatem, quibus diuturna tui absentia nocuum amentum afferre potest, quia tuus ad me reditus non solum utilis mihi, sed & valde necessarius est. Verum ex quo fieri aliter non potest, cogor esse contentus, & promissum tempus expectare anhelus. Rogo tamen ne paternitas tua suum ad me reditum ultra tempus promissum differat, quia nouit peroptime, quam mihi sit necessarius denuo tuus aduentus. Rescripsi autem amico meo domino Præsuli Herbipolensi, rogans eundem, ne reditum tuum ultra tempus retardet promissum: tu illi meo nomine præsentare literas meas non graueris. Literas quoque ad principem tuum Palatinum dedi, in quibus ut tibi cooperetur pro libris tibi necessariis rogavi. Ut autem te lateat minime quibus à te lucubrationibus cupiam oblectari, ad schedulam te remitto ex Tangimunda priori anno transmissam, in qua tibi signaueram certarum nomina rerum, de quibus opto ex tua officina luculentos habere tractatus. Quicquid tua paternitas mihi ad veram sapientiam beateque viuendum iudicauerit conducibile, meas computabo delicias. Ago paternitati tue gratias infinitas pro modo illo pulcherrimo & exquisitissimo græce scribendi, quem mihi denuo misisti, quo in secretis meis non vellem carere pro multa pecunia. Non diffidat paternitas tua de mea persona, quod coeptam inter nos fidem & charitatem deserturus sim vquam, quia non sum arundo, neque tuorum in me benefactorum quam potero obliuisci, Satis enim tibi patulus est animus erga te meus sincerus, rectus, & amantissimus tui, quem nunquam reperies immutatum. Mito etiam tibi præceptor eruditissime cyphum vnum argenteum intus & foris deauratum, non pro munere, sed in signum amoris in te mei, ac stabilis inter nos amicitia dudum contractæ, & vsque ad mortem permansuræ, quem ut læto suscipias animo precor, eoque sapius in mei vtatis memoriam. Scire cupio de literis meis an peruenerint ad manus Libanii nec ne. Palestinus, de quo interrogasti, adhuc est cum Rege nostro Maximiliano, & nescimus quando venturus sit. Agat paternitas tua in his quæ mihi nouisti vtilia diligentiam, & habebis me tibi gratificaturum, quo ad vixero in omnibus. Vale Germaniæ decus, totiusque archa sapientia, mei memor ad Deum & amans, qui te vehementer amamus. Ex Berlin manu propria vicesima nona die mensis Maii, Anno Christianorum 1507.

XX. 10.

ipotentiam tuam serenitatem confirmat
no Christianorum 1507.

THIO BRANDENBURGENSEM
Abbatem sancti Iacobi in suburbio Herbi-
polim, cum precatione totius
congregationis.

maissime, accepi literas paternitatis
sisti, quo referente sanum te & incolumem
agnoui, super quo tibi ex affectu congnouit
tibi tua paternitas de munificencia & carita-
tissime debentur, proinde quod parum de
nimo nec munera quidem appellari mer-
itis, quod etiam si fuissent aliteru
qualia & quanta meruisti recipere me
animum in te mei affectum & benevolentiam
ipsum viliissima dona te etiam atque etiam
incolumem gaudeo, quem si villo hereditate
& literas amici nostri domini Herbipolensis
annum promisso, quod me non parum
causarumque proprietatem, quibus dicitur
quia tuus ad me reditus non solum vili-
tari aliter non potest, cogor esse coactum
o tamen ne paternitas tua solum ad me
nouit peroptime, quam mihi sit necessitas
meo domino Praefuli Herbipolensi, regem
ardet promissum: tui illi meo nomine pro
que ad principem tuum Palatinum de
artis rogavi. Ut autem te lateat minimop-
d schedulam te remitto ex Tangentia
am certarum nomina rerum, de quibus
s. Quicquid tua paternitas mihi ad veritas
lucibile, meas computabo delicias. Appo-
ulcherrimo & exquisitissimo gratie habes
meis non vellem carere pro multa pecunia
quod ceptam inter nos fidem & charitatem
o, neque tuorum in me beneficiorum
est animus erga te meus sincerus, rogitat
mutatum. Miuto etiam tibi praecipere
oris deauratum, non pro munere, sed in
nicitiae dudum contractae, & visque ad me
oprocor, coque sapius in mei vitio amodo
nt ad manus Libanii nec ne. Palatinus de
Maximiliano, & nescimus quando verum
utilia diligentiam, & habebis me tibi grati-
ermaniae decus, totiusque archa sapientie
ehementer amamus. Ex Berlin manu
mensis Maii, Anno Chri-
n 1507.

IOANNIS TRITHEMII

XX.

533

IOAN. TRITEM. AB. MONASTERII S. IACOBI HERBIPOLENSIS,
Georgio Episcopi praedicatorum in Berlin Priori, & per Marchiam vicario generali
amico charissimo, Salutem.

MEMOR tuorum in me beneficiorum venerande pater, non possum tibi non fauere
quam optime, & esse pro tua salute tanquam integerrimi fautoris sollicitus. Et ideo
scire abs te cupio quid agas, & quomodo valeas, tametsi optime sciam inuidiam te sensis-
se fratrum tuorum, qui vt mea se habet sententia, te digni sunt minime. Sed haec sunt mul-
tis innata vt ita dixerim, claustralium vitia, sanctis & optimis reluctari praelatis, eosque va-
riis murmurationibus & detractionibus inquietare, iniustisq; machinationibus turbare.
10 & omnium quantum praualent oblocutionibus exponere, Turbati ad praelatum pro co-
solatione omnes veniunt, si autem perturbari ipsam rectorem qualibet occasione conti-
gerit, quis fratrum consolabitur cum? Has ego inquietudines expertus in abbacia Span-
hemensi per annos tres & viginti, dudum scripsi librum de miseria praelatorum claustrali-
um, quas etsi non omnes patientur aequaliter, pauci tamen ab eis prorsus reperiuntur im-
munes. Multae enim sunt miseriae & tribulationes rectorum claustralium, quas tato pos-
sem enumerare certius, quanto sum plures & acerbiores semper expertus. Hoc vnum me
20 consolabatur solum, quod sciebam ex institutionis meae regula, infirmarum me curam
suscepisse animarum, & ob id pro summi pastoris honore & reuerentia quantum potui om-
nia patienter toleravi, mercedem ab ipso me sperans quantum potui omnia patienter toleravi,
30 quod praeter mortem miseriam vltimum fuit. Cumque & illud inuidia amulorum in
me fauente tandem experiri cepissem, vidissemque indurata corda prauiorum, dare locum
irae statui, & ingratis feruire claustralibus amplius reculaui. Scis enim causas mearum tur-
bationum, propterea breuior ero. De Marchia reuersus in patriam, quosdam e monachis
meis repeti non recte mecum sentientes, quorum pronocatus in gratitudine & perfidia
Herbipolim vocatus me contuli, & monasterium sancti Iacobi in suburbio gubernandum
acceperam. Abbatiam vero Spanhemensem propter improbitatem monachorum & amulorum
inuidiam resignaui, malens viuere cum patetis monachis in pace, quam cum multis
40 in continua perturbatione. Historiam tibi mearum tribulationum breuiter recense-
re volui, vt in tuis aduersitatibus & me scias esse particeps, & tibi ex animo compatiens.
Scripsi autem pro defensione tui serenissimo principi verbum, quod quale sit noueris, in-
troclusa his schedula referabit. Tu mihi quae tecum agantur referas velim, neque meum
hunc nuncium sine tuis literis abire permittas. Saluta quae so nomine meo nostros quos-
cunque amicos, & eos qui mei recordantur in bonum. Et tu pater optime valeas cura, De-
um orans pro nobis, Ex monasterio nostro decima die mensis Aprilis, Anno Christiano-
rum 1507.

Detrahetur
monachi.

XXI.

IOAN. TRIT. ABBAS S. IACOBI IN SUBVRBIO HERBIPOLENSIS,
Ioanni de Segen Abbati montis diui Petri in Erfurdia S.

REVERENDE pater & amice, missurus hunc famulum meum pro quibusdam nego-
tiis ad serenissimum principem Ioachim in Marchiam Brandenburgensem, non po-
tui, neque certe debui ipsum sine meis ad te literis dimittere, cum per Erfurdiam sit neces-
sario transiturus. In primis ago paternitati tuae gratias immortales pro tua in me humani-
tate, referamq; si potero vnquam. Non inueni tantam charitatem in tota vnione Bur-
feldensi, praeterquam in Antonio Abbate sancti Mathiae Treuirensis, qui beneficiis in me
tecum certare visus est. Vnde merito vos duos primarios posuerim inter amicos, vestra in
50 me beneficia sine obliuione cogitans. Abbatiam meam Spanhemensem voluntate spon-
tanea resignaui, propter ingratitude fratrum & inuidiam amulorum, videns tandem
& aperte cognoscens induratum cor Pharaonis, qui mendacio potius quam veritati adhi-
buit fidem. Veni autem Herbipolim per abbatem S. Stephani ex iussione praefuli reueren-
dissimi vocatus, & abbatiam S. Iacobi apostoli quondam Scotorum 15. die mensis Octo-
bris institutus canonice, pauperem pauper assumpsi, in qua me coeudo videturum deinceps
eum pace & tranquillitate maiore, quam in Spanheim haecenus potuerim conuersari.
Multis enim laboribus crebro fui contritus, pro quibus nisi omnipotens Deus mihi resti-
tuat

Yy 3

tuat

Tythen

Opera
Historia

tuat mercedem, frustra coram hominibus laboravi. In communibus denique causis & negotiis capituli, ordinis & vniōis, visitando, scribendo, dicendo, ac legationes coram principibus, Episcopis, aliisque compluribus, multis vicibus peragendo non parū laboravi, quanquam mercedis ab hominibus receperim nihil. Spero tamen, quod omnipotens & misericors Dominus, pro his bonum præstabit æternum. Paucos habui fideliter pro bono communi coadiutores, & vt videmus aperte, pauciores operū meorum pro nostra obseruantia reliqui sequaces. Pauci sunt, inquam, ne dicam paucissimi, sanctæ religionis necessarium habentes zelum: quæ sua sunt quaerunt omnes, non quæ Reipublicæ communis. Vnde visitationes negliguntur, perit obseruantia regularis, & nemo inuenitur qui doleat. Scio quædam vniōis & obseruantia nostra monasteria, & nemo inuenitur ca numero in Suecia & Francia nostra orientali, quorum alia in octo, alia in decem, alia vero in quatuordecim annis non sunt à patribus visitata. Denique reperiuntur hodie in quibusdā vniōis nostræ cœnobiiis monachi simul & abbates, publicæ & priuatim manducate carnes in despectum & contumeliam obseruantia regularis, & nemo qui corrigat tam enormiter delinquentes occurrat. In obliuionem simul & contemptum deduci sunt patrum sancta studia priorum, qui obseruantiam disciplina regularis diutissime collapsam magnis laboribus, vigiliis & sumptibus sub titulo vniōis Bursfeldensis nostris penitus temporibus in Saxonia & in partibus Rhenensium cæterisque adiacentibus magnifice restaurarunt. Doleo vehementer, nec immerito, per horum temporum negligentias sanctos patrum interire labores præteritorum. Opera pretium fuerit patres aliquando capitulariter congregatos admonuisse, vt sequentia mala præueniant, & eos qui carnaliter ambulat redire ad semitam regularis obseruantia compellant. Vale mei memor ad Deum in orationibus tuis. Ex monasterio sancti Iacobi in suburbio ciuitatis Herbipolensis decima die mensis Aprilis. Anno Christianorum 1507.

XXII.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, D. THEODORICO
Ecclesie Lubecensis Episcopo, Ioannes Tritemius ab. S. Iacobi
Herbipol. felicitatem orat sempiternam.

REVERENDISSIME præsul, doctissime pater, semperque colende præceptor, quod mutauerim titulū abbatiæ non miraberis, si causas animū meū ad cedendū æmulis prouocantes æqua lance discussis. Non te latent iniuriæ, quas sine demerito accepi: ne grauiora paterer abbatiā rationabili occasione cōmutaui. Sum enim pacis amator, propterea habitare in medio turbationum diutius recusaui. Quid sentia ego de vita Apollonii Tyanei philosophi, quam Philostratus ex comportatis à Damide cæterisque discipulis illius in octo libris descripsit, ex me scire paternitas tua reuerendissima cur velit, non satis valeo admirari. Cū enim sis ipse doctissimus in omni varietate tam diuinarū quā humanarū scripturarū, nihil te poterit latere, quod ego vel intelligere, vel scribere possim. Quare satis mihi verendum est in hac re tuo respondere imperio, cū ingenio & eruditione me sine cōparatione præcellas, & quicquid ego possum adferre, prius in armario tui pectoris multipliciter constat esse repositū. Sed ex aduerso niti tuique nolle obedire mandatis, nō solū temerarii, sed dementis quoque animi, manifestū mihi videretur inditiū, cuius à me longe maculā semper consueui propellere. Malo enim si alterū oporteat subire, corā tua paternitate insipientiæ redargui, quā inobedienciæ seu temeritatis. Breuiter itaque & sine ordine disputationis tumultuarie vt poterō, quid sentia de Apollonio simplici narratione exponā, sine iniuria cuiuscunque melius sentientis. Eo vixit Apollonius tempore, quo Christi Apostoli atque discipuli per vniuersam Græciam & Asiam choruscantibus signis atque miraculis fidem prædicauere catholicam, ipsiusque Domini & Saluatoris Iesu Christi vitam, doctrinam, virtutes, passionem & miracula Gentibus annunciarunt, cōuertentes eos, qui fuerant prædestinati ad cognitionem summæ veritatis, & magnam in populo admirationem simul & sui reuerentiam suscitantes. Audientes hæc quæ sancti prædicatores de vita & miraculis Christi per orbem sparserunt vniuersum, Damis & reliqui Apollonii sectatores, quanquam facta non crederent quæ de Saluatore dicebantur, similia tamē de suo præceptore post eius mortem finxerunt, vt quem philosophum nouerant, eum ali-quid esse supra hominem, & ob id Christo non inferiorem, stultis hominibus persuaderent. Existimabant enim miraculis de nominatissimo tunc philosopho Apollonio scriptis

Apollonius
Tyaneum
quando vi-
uerit.

orau. In communibus denique causis de
scribendo, dicendo, ac legatione cocum
multis vicibus peragendo non parū labora-
im nihil. Spero tamen, quod omnipotens
abit eternum. Paucos habuissē in
erte, pauciores operū meorum pro nobis
uam, ne dicam paucissimi, sancti religio-
nerunt omnes, non quæ Reipublicæ con-
e obseruantia regularis, & nemo in
na nostrā monasteria, & quidem non pa-
ali quorum alia in octo, alia in decem
us visitata. Denique reperitur in
simul & abbates, publicæ & priuati
obseruantia regularis, & nemo qui con-
blutionem simul & contemptum
seruantiam disciplinæ regularis
imptibus sub titulo vniuersi
in partibus Rhenensium ceterique ab-
hementer, nec immerito, per horum
labores prætoriorum. Operæ prætoriorum
s admonuisse, vt sequentia mala præ-
emiram regularis obseruantia contem-
s. Ex monasterio sancti Iacobi in
rilis. Anno Christianorum 1107.

XII.

TO PATRI, D. THEODORICO
annes Trithemius ab. S. Iacobi
tem orat semp-

ater, semperque colende præceptor, quod
is; si causas animū meū ad cedendū
atent iniuriæ, quas sine demento accep-
e cōmutau. Sum enim pacis amator
us recusatū. Quid sentī ego de vna Apol-
omportatis à Damide ceterisque discipu-
nitas tua reuerendissima cur velit, non
in omni varietate tam diuina quæ
go vel intelligere, vel scribere possū. Qu-
ōdere imperio, cū ingenio & eruditione
ssum adferre, prius in armario tuū
erfō niti tuisque nolle obedire manū
manifestū mihi videretur inditū, cuius
halo enim si alterū oporteat sobare, cōtra
entia seu temeritatis. Breuiter itaque de
quid sentī de Apollonio simplici mar-
nientis. Eo vixit Apollonius tempore, quo
Græciam & Asiam choruscantibus signis
m, ipsiusque Domini & Saluatoris Iesu Christi
acula Gentibus annuntiarent, cōuenienter
in summæ veritatis, & magnam in populo
cantes. Audientes hac quæ sancti prædica-
ferunt vniuersum, Damis & reliqui Apol-
quæ de Saluatore dicebantur, simul amant
t, vt quem philosophum non erant, com-
on inferiorem, stultis hominibus perinde
ninatissimo tunc philosopho Apollonio

scriptis quamquam e mentis, quod homines latebat, fidem non tardius daturus audito-
res, maxime cum ea philosophi prædicare viderentur nobiles, quam his quæ de Saluatore
imperiti nunciassent piscatores. Sumentes ergo de veris Christi miraculis audaciam, simili-
lia de suo præceptore confinxerunt, non minorem in populo fidem sibi promittentes
quam sanctis prædicatoribus (quos vt simplices & indoctos despiciabant) datā a credenti-
bus viderunt. Christum de medio Iudæorum ad præcipitium ductum audientes transfisse
intactum, suum Apollonium de conspectu Cæsaris euasisse subito, longeq; factum ex-
tra urbem fabulantur. Item Dominus Iesus tres mortuos in mysterium baptismatis reuo-
cauit ad vitam, & Apollonium sui puellam Romæ mortuam resuscitasse mentiuntur. Su-
per Dominum baptismum paterna vox audita est, Apollonium Hercules cæterique Gen-
tilium dii allocuti feruntur: quod si verum est, larua dæmonum necessario fuerunt: si non
est verum, Damis vtique sicuti & reliqua multa, vel ipse Apollonius confinxit. Item Do-
minus Iesus post resurrectionem suam ianuis clausis ad discipulos intrauit: Apollonium
Romæ compedibus vinctum, Damis quoties voluerit se fecisse liberum mentiuntur. Lon-
gum & nimis foret audire tædiosum, si omnia vellem reuocare ad calamum, quæ de Apol-
lonio Philostratus narrat miracula, quibus vt ea patrare potuerit nulla ratio iustificatur,
quia manifestum est eum hominem fuisse mortalem, cultoremque idolorum, & de ani-
marum transmigratione in corpora multa sapius tenuisse perniciosum errorem. Iuue-
nem introducit nobilem apud Hiarcham ac India sapientes, literas & omnem philoso-
phiam in odium Homeri calumniantem, propterea quod eum in bello quondam Tro-
iano Dux esset magnanimus, eius inuidia nullā inter illius memorem recepiisset. Tunc
ergo hominem reindutus priorisq; iniuriæ memor, omnes vna pertinaciq; sententia tra-
ctatores aspernatur literarum. Quid hac fatuitate dementius, hominem, quid fuerit ante
mille ducentos annos (tantum enim ferunt effluxisse temporis inter excidium Trojanum
& Apollonii huius Tyanei atatem) rememorari, cum scire nequeat, vbi, vel quid, aut quo-
modo fuerit, priusquā ex matris utero egrederetur? Aut quomodo hac fabula etiam secū-
dum Pythagoricos Platonicosq; aliquam poterit habere similitudinem veritatis, qui trās-
migrationis & reuersionis in primum punctum annos ponunt quamplurimos? Sed verā-
te pudore loqui diutius de his vanissimis deliramentis, quæ somnijs sunt vaniora, non de-
beo, sed reliqua breui narratione prosequenda fuerint. Quale est illud contra omnem ra-
tionem naturæ manifestum Damidis fictitium, quo in congressu Apollonii cum Indianis
philosophis Hiarcha præside, inaudita & nusquam vitā introducit miracula, & terra
prorupisse philosophorum sedilia, solemque ministrasse sacrificijs perpetuum ignem, &
phialam sapius à philosophis exhaustam poculo, rursus & subito plenum & copiosum ex-
sudasse liquorem, vt quoties epotata fuisset, toties iterum plena exundaret. Transco cæ-
tera simili præsumptione conficta, leuatos in excelsum cantores, expulsos ab hominibus
per epistolam dæmones, futurorum prædictiones, occultorum & nominum & rerum ad-
ditiones, hirundinum auiumq; interpretatos garritus, laruarum & lemurum denudata faci-
nora: & quicquid sui de Apollonio miraculosum scripserunt, paucis verbis meam senten-
tiam de miraculis Tyanei tibi reuerendissime præsul, quoniam ita iubes, aperia. Miracula
signa, & prodigia, quæ in octo Philostrati voluminibus Apollonio leguntur adscripta, mea
sententia firmiter indubitanterque tenendo, aut cōficta sunt & falsa, aut si facta extiterūt,
absq; vlla hæsitacione Dæmonum fuerunt cooperatione perpetrata. Quod sint conficta,
ementita & falsa, magna mihi persuasio est Damis ipse discipulus Apollonii, qui quoties
magnum aliquid & arduum miraculosumq; scribit de illo, condiscipulos semper intro-
ducit fuisse absentes, seq; aut solum, aut cum paucissimis interfuisse præsentem, sapius au-
tem neminem fuisse cum Apollonio dum grandia faceret aut loqueretur cum laruis cō-
memorat. Quod si fidem dictis meis non satis conciliat memorata persuasio, nolueritque
aliquis Tyanei defensare miracula, quisquis ille fuerit mihi dicat in primis. Si Apollonius
sibi adscripta patrauit miracula, cuius ea virtute facere potuerit? Propria videlicet an ali-
ena? Certe non propria, neque aliquam scientiam naturalem ea patrandi adsecutus fuit,
cum se ad plæraque talia quæ narrantur de illo virtus magicæ naturalis minime extendat.
Fuit enim Apollonius homo corruptibilis atque mortalis, qui sua virtute nihil potuisse
credendus sit vltra communem naturæ ordinem, quod nomē mereatur miraculi. Sequi-
tur ergo si quid talium fecerit non sua, sed virtute patratum aliena. Sola vero potentia di-
uina miracula patrantur vera, quæ facere Tyaneus nullatenus potuit, qui cultor existens
idolorum & multa superstitione plenus, longe à veri Dei cognitione alienus fuit. Virtute
quoque propriæ intelligentiæ spiritus sui, aut magicæ naturalis plæraque maiora, quæ de

Figmenta
de Apollo-
nio.

Indicium
Trithemii
de miracu-
lis Apollo-
ni.

ipso narrantur, cum potuisse minime, certa est mihi ratione persuasum. Nihil etiam idololatræ cum sanctis Dei spiritibus commune fuisse credendum est. Restat igitur in dubitata diffinitione tenendum, si ea fecit miracula quæ sui de illo scriperunt, non alia quam demonum patrata cooperatione atque virtute, quibus non est difficile miraculis falsis hominum sibi deditorum etiam in maioribus decipere sensus, quippe qui nobis natura & industria per longam consuetudinem ad figmentorum productionem subtiliores existunt. Sed magices argui Apollonium sui non patiuntur. Adhæreo itaque priori sententia, quam dixi, miracula inscripta Apollonio, vel per ipsum vel per eius discipulos excogitata, conficta & ementita: neque induci ut aliter sentiam facile me posse existimo, nisi forsitan artificum ac philolophiæ, cognitionis quoque diuinæ penitus ignari, laudis & æstimationis inter homines cupidissimi, de suo præceptore maiora confinxerunt miracula falsa, quam apostoli de saluatore nostro per orbem vniuersum prædicauerint & in eius nomine fecerint vera: Ut ergo summam vniuersa Tyanei miracula concludam: si fecit ea quæ sui miranda in eius laude scriperunt, magus profecto & demonum laruarumque infernalium excantator fuit. Si non fecit (ut mea sententia habet) nulli dubium esse potest, quin omnia per Damidem ceterosque discipulos eius sint excogitata, conficta & ementita, ut falsis magistrum exornarent laudibus, quo & ipsi gloriam inter mortales consequerentur æternam. Si facti miraris temeritatem, cogita quid ab initio non præsumpsit Græcorum audacia scriptorum? Multorum sententia est, Græcorum historias confictis scaturire fabellis, & excidium illud ingens Troianum poetarum est figmentum. Libenter Apollonianis commenticiis demones credimus impendisse operam, ut per hæc Damidis sociorumque illius figmenta, Christiana vilesceret inter gentiles religio, cum Tyaneus non minor videretur fecisse apud Græcos, quam Christum audiuisent operatum apud Iudæos. Arbitrabantur etiam forsitan hominibus facile persuadendum Christum propter miraculorum exhibitionem non esse Deum, quorum patrione & ipse Apollonius idolorum cultor, qui nullam de se prædicari diuinitatem propterea voluerit, non minus existisset insignis. Quam autem fuerit iste Tyaneus æstimationis & humanæ gloriæ cupidus, multa per Damidem scripta in diuersis testantur locis, maxime ubi Deos & animas defunctorum in templis idolorum sibi apparuisse locutosque grandia ipse Apollonius discipulis recitat. Quicumque ergo Tyaneum conscripta de illo miracula aut sua virtute naturali, aut sapientia philolophica & sanctimonia puritate, aut scientia naturali, quam magiam physicam appellant, fecisse credit, caueat ne Christo saluatore omnium iniuriatur, quia si ea fecit, demonum excantator potius quam philosophus fuit. Hæc est candidissime præsul mea de miraculis Apollonii sententia, quam scire voluisti, cui quidem si quis voluerit esse contrarius, non satis mihi videtur intelligere, quousque humanæ se naturæ vires extendant. Vale clarissime pontifex, & Trithemium tuum habeto commendatum. Ex Herbipoli 16, die mensis Aprilis Anno 1507.

XXIII.

IOACHIM DEI GRATIA MARCHIO BRANDEN. PRINCEPS
Electo, Ioan. Trithem. abbati S. Iacobi Herbipolen. Salutem.

REVERENDE in Christo pater, vir clariss. sciat paternitas tua me diuina miseratione sanum & incolumem vnâ cum vxore, & filio, quod ipsum & tuæ paternitati super omnia fauco, precor & oro, quia felicem statum eiusdem sapius audire me valde delectat. Dedit ad me literas Dominus & frater meus Colonienfis Archiepiscopus Princeps Elector, cum quibus & tuæ paternitatis literas misit, quas ad eum in mense Martio dedisti, excusationem & impedimenta continentes, quare ad ipsum personaliter non descenderes à me ad patriam reuersus, & tibi commissâ per me mittere quare sine nuncio certo nequeas, quæ omnia mihi placuerunt. Agit autem sua paternitas gratias infinitas de libris & aliis medicamentis, quæ tibi commisi ad eum si posses cum literis meis personaliter deferreda. Verum ex quo tibi hoc tempore non est animus descendendi ad eum, & ipse missis à me diutius ægre posset carere muneribus, nisi hunc nuncium eius ad te, per quem illi ut mittas mittenda etiam atque etiam rogo. Reliqua vero secretiora, quæ ore ferenda commisi, penes te maneant, donec eum personaliter accedere poteris. Vale sanus & felix orans pro nobis ad Deum, Ex Colonia mea circa Spreuum 28, die mensis Maii, Anno Christi 1507.

XXIII. RE-

mihî ratione persuasum. Nihil enim idolo-
 scredendum est. Restat igitur in dubio
 a sui de illo scripserunt, non alia quædam
 quibus non est difficile miracula facta
 cipere sensus, quippe qui nobis natura de-
 atorum productionem subditos exhibent
 tur. Ad hæc itaq; priori sententiæ, quæ
 m vel per eius discipulos excogitata, con-
 n facile me posse existimo, nisi forsitan
 d mirum si homines mundanæ doctri-
 in a penitus ignari, laudis & æstimatione
 aiora confinxerunt miracula facta, quam
 sum prædicauerint & in eius nominem
 i miracula concludam: si fecit ea quæ
 o & demonum larvarumque infernalium
 tia habet) nulli dubium esse potest, quæ
 us sint excogitata, conficta & ementa, ut
 ipsi gloriam inter mortales consequerentur
 a quid ab initio non præsumpsit Concor-
 s, Græcorum historias confictis catenatis
 oetarum est figmentum. Libenter Apol-
 pendisse operam, ut per hæc Damidus loco-
 inter gentiles religio, cum T yanca non mi-
 ristum audiuissent operatum apud Hebræos
 cile persuadendum Christum prope-
 uorum patratiōe & ipse Apollonius ip-
 nitatem propterea voluerit, non minus re-
 us æstimationis & humane gloriæ cupit
 tur locis, maxime ubi Deos & animas de-
 se locutosque grandia ipse Apollonius dicit
 scripta de illo miracula aut sua virtute
 ta puritate, aut scientia naturali, quam
 ne Christo saluatore omnium inuenit
 quam philosophus fuit. Hæc est candidis-
 tia, quam scire voluisti, cui quidem supra
 ar intelligere, quousque humane se nature
 rithemium tuum habeto commaculatam
 7.

III.

ARCHIO BRANDEN. PRINCEPS
 Jacobi Herbipolen. Salutem.

is, sciat paternitas tua me diuina misericordie
 filio, quod ipsum & tuæ paternitati super-
 n eiusdem sapius audire me valde delectat.
 Colonienfis Archiepiscopus Princeps
 ist, quas ad eum in mente Martio dedisti, ut
 are ad ipsum personaliter non delectat
 me mittere quare sine nuncio certo neque
 a paternitas gratias infinitas de libera dila-
 osses cum literis meis personaliter delectat
 nus descendendi ad eum, & ipse missis
 ne nuncium eius ad te, per quem illi vna
 a vero secretiora, quæ ore ferenda commu-
 cedere poteris. Vale sanus & felix orati-
 Spreuum 28. die mensis Maii. Anno Christi

XXIII. 28.

XXIII.

REVERENDISSIMO PATRI SERENISSIMO, QVE PRINCIPi ET DO-
 mino D. Hermanno archiepiscopo Colonienfis Ecclesie, Angarie Westphaliaque Duci, Paderbornen-
 sis Ecclesie administratori, sacri Imperii per Italiam archicancellario, Principi
 Electori, Ioan. Trithem. abbas S. Jacobi Herbipo. salu-
 citatem.

REVERENDISSIME princeps, mitto celsitudini tuæ cum præsentium latore nuncio
 tuo, quem propterea ex Marchia destinavit ad me Illustris. Princeps Ioachim, librum
 & ea quæ mihi anno priore ab eodem commissâ principe fuerunt, per me personaliter, ut nu-
 per scripseram tuæ paternitati reuerendis. deferenda. Statueram quidem descendere ad
 te, ac reliqua tradere quæ mihi commissâ fuerant ore ferenda, sed rebus meis in perturba-
 tione positus, ut optime nouit tua serenitas, in aliud tempus hunc animum differre neces-
 sario sum compulsus. Modum utendi rebus quas mitto, in scriptis à Principe memorato
 non accepi, dabo tamen operam quamprimum id efficere possum, ut certo nuncio ad tuâ
 celsitudinem & ipse mittatur. Iam enim rescripta ad manum non habeo, quæ rebus mis-
 sis necessaria viderentur. Confido autem quod mihi tempus aliquando dabitur & otium
 veniendi ad sacram præsentiam tuam, ut reliqua expediam, quæ mortuis literulis non vide-
 bantur committenda. Omnipotens Deus tuam reuerendissimam paternitatem diu con-
 seruet incolumem. Ex Herbipoli quinta die mensis Iunii. Anno Christianorum 1507.

20 XXV.

IOAN. TRITHEM. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBR-
 bio ciuitatis Herbipolensis, Rogerio Sycambro Dumestensi canonico
 Salutem.

TRIBVLATIONIBVS Macharii abbatis Lypurgensis & magnis & cōtinuis tanto cō-
 patior amplius, quanto sum cum eo diutius conuersatus. Quis non compateretur
 tam horrendam iniuriam passus? nisi prorsus à fide Christi fuerit alienus, quemadmodum
 & illi sunt, qui tam insigne quondam monasterium Lypurgense incendio concrema-
 runt. Nisi enim à fide fuissent penitus alieni, Comes ille truculentus, impius & sceleratus
 de Lyningen, & qui ei seruiant satellites impietatis, Dei templa non destruxissent, non
 violassent altaria, nec omnipotenti Deo consecrata suos in vsum conuertissent. Sed quid
 faciunt principes retræ, qui positi in vindictam malorum, suas iniurias & paruas, & non
 nunquam pueriles tam seuerè puniunt, Dei autem contumelias non aduertunt? Non est
 mirum meo iudicio Sycamber, quod fides hodie Christiana periclitatur vbique, deuo-
 tio perit in hominibus, charitas cum religione extinguitur, impietas cum crudelitate vbi-
 que dominatur. Meritis nostris Rogeri mala patimur, propterea quod summum illud
 bonum veraciter non amamus. Quia vitia & scelera tyrannorum hodie qui corrigant
 principes desunt, soli qui corrigantur plures occurrunt. Propterea naufragatur Ecclesia,
 imperium minuitur, infidelium numerus augmentatur. Quod olim Christianissimi prin-
 cipes deuota intentione Ecclesiis Dei contulerunt, hodie tyranni rapiunt, & hoc vt fre-
 quenter impune, nec ipsi Deo parentes neque hominibus. Vnde merito nunc lamenta-
 tur Ecclesia Christi dicens: *In pace amaritudo mea amarissima.* Sed nostra de his cum sit in-
 fructuosa disputatio, tacere compellimur, ne os in cælum posuisse videamur. Ioannem
 Canthetium Frisium medicum ex Groningen, virum doctum, literæ tuæ vita defunctum
 mihi nunciarunt. Nihil est noui, nihil miri, si moriatur, qui natura mortalis erat, quo-
 niam ea intravit lege, ut aliquando rursus egrederetur. Ecce iam egressus est, soluit natu-
 ræ quæ tenebatur debitum, omniumque terribilium terribilissimum euitit, & sibi fecit præ-
 teritum quod omnes nobis formidamus esse futurum. Si bene vixit in Christo, feliciter
 egressus est, quoniam ut sanctus inquit Augustinus: *Non potest male mori qui bene vixit, &
 vix potest bene mori qui male vixit.* O vitanam tales iugi prudentia viueremus, quales mori
 cum necessarium fuerit optamus. Cantherius nos præcessit, superauit mortem, huma-
 numque iam nunc excussit timorem. Cogitemus itaque Rogeri charissime, cito eo nos
 peruenturos, quo illum peruenisse moeremus, & sic viuamus parvissimum quod superest
 momentum, ut quamlibet horam suspicemur esse nouissimam. Non enim ut sanctus ait
 Christophilus, hic manentem ciuitatem habemus, neq; durabiliores sumus patribus no-
 stris, qui nos omnes præcesserunt ad mortem. Nos quoq; ut Cenomanensis ait Episcopus:

Tollimur è medio satis vrgentibus omnes,

Et trahimur quo nos vita peracta vocat.

Religionis
 nullam esse
 curam.

Esai. 38.

Mors qui-
 bus sit bona

Hebra. 32.

Felices illi mortales, quorum semper in Dei amore sancta deuotio feruet, qui se peregrinos huius mundi agnoscetes ad coelestem patriam animo suspirant, nihilque corruptibilem rerum amantes, iugi desiderio mansionibus inuichi concupiscunt æternis. Mors illis iucunda erit non horrenda, per quam lætis vadunt è carcere votis, malorum otali viuunt instituto, vt eis post mortem spes non sit vlla boni. Mors terribilis est his qui simul & corpore desperationis suæ mercedem recipientes obliuionem æternam. Vale ex Herbipoli decima quarta die mensis Iunii. Anno Christianorum millesimo quingentesimo septimo.

XXVI.

*HERMANNVS DEI GRATIA ARCHIEPISCOPVS COLONIENSIS,
princeps Elector, &c. Venerabili nobis in Christo sincere dilecto Ioanni Trithem. Ab-
bati S. Jacobi Herbipolensi. S.*

EA quæ nobis ex parte & commissione principis excellentissimi domini Ioachim Marchionis Brandenburgensis, sacri Romani Imperii archicamerarii, ac principis Electoris, consanguinei ac fratris nostri tibi credita misisti, grato suscepimus animo. Et ex quo earundem rerum pro nostra voluntate & arbitrio necessarium vtendi modum non habemus, singulari à te optamus desiderio, cupientes vt nobis cum presenti nostro tabellario plenam singularum informationem mittas in scriptis, vel certe si quouis modo tibi fuerit possibile, intra quindecim dierum spacium ad nos personaliter descendas, in aliquo principatus nostri loco circa Rhenum, quoniam vltra quatuordecim dies in his terminis non intendimus remorari. Cupimus enim earum à te rerum omnimodam nancisci cognitionem. In his diligentem & voluntarium te nobis exhibere non pigriter, vt nostra se confidentia habet in te. Facies enim nobis in his singularem complacentiam gratamque voluntatem, fauore & gratia sine obliuione recognoscendas. Datæ Aldenaræ sabbato post festum Barnabæ Apostoli. Anno 1507.

XXVII.

*REVERENDISSIMO PATRI SERENISSIMO QVE PRINCIPI D. HER-
manno archiepiscopo Coloniensi, &c. Ioannes Trithemius abbas sancti Jacobi Herbipo-
lensis felicitatem.*

REVERENDISSIME princeps, voluntas mihi inesset quidem promptissima personalliter veniendi ad te, nisi duorum hac vice prohiberer impedimento. Alterum est, quod excellentia reuerendissimæ paternitatis tuæ quatuordecim dierum constituit mihi tempus veniendi, quos ab emissionem literarum tuarum interpretatus nimium reperi breues, vnde metuens ne forte cum descenderem, tua serenitas aut ex more in Westphalia esset, aut alibi procul absens à Rheno, frustra laborasse contingeret, iter assumere prolixum nisi certus non audebam. Alterum vero quod etiam mentem à proposito non parum retraxit, absentia reuerendissimi præfulis mei extra patriam constituti fuit, sine cuius voluntate & consensu tantum subire itineris spacium non satis videbatur mihi conueniens, propterea vel maxime, quod eius munificentia & benignitate pauperi huic præfectus cœnobio totam post Deum spem meam in eius humanitate locaui. Adde & tertium voluntariū itineris impedimentum, quoniam hætenus in rebus propositis celsitudinis tuæ ignarus consilii, ea quæ mihi ad complementum videbantur necessaria non paraui. Ad complacendum vero pro viribus reuerendissimæ paternitati tuæ paratus sum totus voluntarius & promptus: & ne morer diutius, statui circa festum sancti Michaelis (quo tua clementissima celsitudo ex Westphalia redire consuevit ad Rhenum) Deo miserante ac reuerendissimo pontifice meo consentiente, descendere Bunnam ad sacram præsentiam tuam, allaturus mecum ea quæ tuam paternitatem reuerendissimam poterunt recreare. Non enim parare omnia tam breui tempore potui, quæ mihi mittenda videbantur, quia Serenissimus princeps Brandenburgensis nihil mihi præter ipsas nudas, quas pridem misi, tradidit rerum formas: reliqua misit ore ferenda. Nunc autem reuerendissimæ paternitati tuæ mitto per nuntium mihi destinatum ea quæ præcepit, modum videlicet rebus dudum missis vtendi, cum reliquis in sarcinula colligatis, quibus vrinam serenissimæ celsitudini tuæ gratum seruitutis exhibuerim munus. Omnipotens Deus celsitudinem tuam inelyte princeps diu con-

FAMILIARES

Dei amore sancta deuotio feruet, qui sepe
em patriam animo suspirant, umbrae con-
manstronibus inuehi concupiscunt. Atque
m laetis vadunt e carcere votis, malorum
ne sine bonorum. Mors terribilis est his qui
non sit vlla boni, qui moriuntur morte
recipientes obliuionem aeternam. Valete
anno Christianorum millesimo quingentesimo

VI.
EPISCOPVS COLONIENSIS
Christo sincere dilecto Ioanni Trithemio
Herbipolensi S.

incipis excellentissimi domini Iosephi Ma-
Imperii archicamerarii, ac primicamerarii
militi, grato suscipimus animo. Et ex quo
trio necessarium vtendi modum non habet
ntes vt nobis cum presentis nostro obsequio
n scriptis, vel certis quous modo nobis
d nos personaliter descendas, in aliquo
ltra quatuordecim dies in his terminis non
a rerum omnimodam nancisci cogitatio
ois exhibere non pigiteris, vt nostra hinc
singularem complacentiam gratanter re-
gnoscendas. Datæ Aldenaræ sabini post

VII.
NISSIMO QVE PRINCIPI D. HERBIPOLIS
Trithemius abbas sancti Iacobi Herbipolensis
tatem.

mih i inesse quidem promptissima profes-
prohiberem impedimento. Alterum est quod
quatuordecim dierum constituit, in quo
uarum interpretatus nimium respectu
ua serenitas aut ex more in Westphalia die
asse contingeret, iter assumentem pro vno
iam mentem a proposito non parum retrahit
triam constitui fuit, sine cuius voluntate
satis videbatur mihi conueniens, propter
gnitate pauperi huic praefectus coenobio
ate locaui. Addo & tertium voluntatem
ous propositis celsitudinis tuae ignarus con-
tur necessaria non parauit. Ad complacem-
nitati tuae paratus sum totus voluntatem
um sancti Michaelis (quo tua clementissimum
& henum) Deo miscrante ac reuerentissimo
nam ad sacram praesentiam tuam, aliam
ssimam poterunt recreare. Non contem-
mittenda videbantur, quia Serenissimus
ai mittenda videbantur, quia Serenissimus
ipfas nudas, quas pridem mihi, tradidit
n reuerentissimae paternitati tuae mitto per
odum videlicet rebus dudum missis reueren-
tinam serenissimae celsitudinis tuae gratam
Deus celsitudinem tuam inclyte precor

IOANNIS TRITHEMII

dia conferuet incolumem, cui me humilem commendo ministrum. Ex Herbipoli vice-
ma tertia die mensis Iunii. Anno Christianorum 1507.

XXVIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, FRIDERICUS
rico de Redenuitz Canonico & Cantori Ecclesiae Bambergensis, ac praeposito in
Oringenu, amico Salutem.

- 10 **Q**uo d literis tuis ornatissimis tardius reddo vicem clarissime vir, non tui factum exi-
stimes obliuione, sed meis in re lite aria consuetis occupationibus. Quod me inter a-
micos admiseris tuos, & mihi vehementer gratulor, & tibi gratias habeo immortales.
Quid enim dulcius mihi homini peregrino, & in terra constituto aliena, contingere po-
tuisset, quam optima doctissimi; viri amicitiam nancisci? quem non solum nobilitas ge-
neris morumq; integritas spectabilem fecit, sed eruditio quoq; literarum omnifariam
exornans cunctis virtutibus merito reddidit gloriosum. Eo quoque magis delectat tecum
inuisse amicitiam, o reuerendissime parens, quod iuxta sententiam diui Hieronymi veram
hanc necessitudinem nostram intelligo, quam Christi glutino copulatam, non utilitas rei
familiaris, non praesentia tantum corporum, non subdola & palpans adulatio, sed Dei ti-
mor & diuinarum scripturarum studia conciliant. Haec est perfecta amicitia, qua in Deo
20 diligitur amicus, sitq; Christi amore mens vna corporibus in duobus, non ob aliam causam,
q; studiorum similitudine, quibus ad apicem summi & incommutabilis boni ambobus con-
currunt amici. Ideoque inter malos & reprobos homines esse amicitiam vera non potest:
quoniam sicut Aristoteles dicit: *perfecta amicitia non est nisi per vnum, quia quod est perfectum
non potest fieri ad plura sed ad vnum.* Mali autem & reprobi semper in turbatione viuunt, nu-
quam pacifici, nunquam quieti, nunquam tranquilli, sed vt mare nequitiam spumantes,
ad multa neglecta vnitae rapiuntur, & propter hoc eorum conjunctiones non amicitiae
sed magis coniuurationes dicendae sunt. Est enim amicitia aequalitas animorum intellectu
constans & ratione, quapropter inter sceleratos appetitu non ratione viuentes nullam
esse amicitiam contigit vnquam. Hoc ipsum satis expressit memoratus philosophus in
30 Ethicis dicens: Solam amicitiam bonorum honestorum intransmutabilem esse. Nulla
vero aequalitas animorum constantior esse potest quam illa quae ex diuino nascitur amo-
re, quo vnum, verum, solumque incommutabile bonum per fidem pura deuotione cog-
noscitur, & pari consensu ab amicis feruenti desiderio amatur. De hac ipsa necessitudi-
ne vir sapiens inquit: *Amico fideli nulla est comparatio, quoniam amicus fidelis protectio fortis,
qui inuenit illum, preciosum inuenit thesaurum.* Hinc me beatum iure existimo, quoniam
te verum inueni amicum, quippe qui nihil in me diligit aliud quam Christianae glutinum
charitatis, quod est amor sapientiae caelestis & diuinarum studium scripturarum. Quis
nesciat felicitatis aeternae fruitionem, ad quam omnia nostra sunt studia ordinanda, ex
cognitione & amore summi rerum omnium constare principii? quod more nostro Deum
40 appellamus; ipsamq; in regno beatitudinis bonis omnibus esse communem, atq; ipsius
boni adhaesione amicitiam omnium electorum Dei confirmare perfectam, & nulla vnquam
intercapedine dissolendam. Omnium namq; suo principio per gratiam fruitionis vnitorum
propterea est amicitia sempiterno foedere indissolubilis & firma, quia vnus volunt, vnum
diligunt, & in vnus fruitione consistunt. Nos ergo qui fundamentum amicitiae nostrae in
Christiano solidauimus amore firmandum, tanto magis caelestium appropinquamus ne-
cessitudini, quanto fuerimus in via quae ducit ad illam studio & voluntate concordem. Est autem
triplex iter ad amicitiam illam fruitionis aeternae, quae in vnam viam dirigit ambulantes. Co-
gnitio diuinae bonitatis studio sacrarum scripturarum acquiritur: amor caelestis deside-
rii virtutum exercitio nutritur, & cultus Dei mandatorum obseruatione declaratur.
50 Cognitio itaque causat amorem, quia nemo recte diligit quod ignorat, amor vero exigit
cultum dicente Gregorio: *Amor Dei nunquam est ociosus.* Operatur enim magna si est,
quod si operari renuit, amor non fuit, cum exhibitio operis vere signum sit dilectionis.
Hic est vera amicitiae Christianae funiculus triplex, qui facile non rumpitur, quoniam quis
quis in hoc itinere cum amico fideli consentiens ambulauerit, suos aduersarios, carnem,
mundum, & diabolum facile superabit. Propterea sanctus hortatur Hieronymus Paulinum
hoc itinere gradientem dicens: *Discamus in terris, quorum scientia nobis perseneret in caelis.* Et ad
quendam alium scribens dicit: *Amica scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis.* Sacra
enim scriptura viam amantibus eam ad Dei cognitionem ostendit, omnemq; doctrinam

Vera amicitia per Christum fit.

Inter malos non est vera amicitia.

Amicitia quid?

Eccles. 6.

Tripliciter ad amicitiam veram.

Commendatio sacrae lectionis.

Tythen

Opera
Historia

incomparabiliter longe præcellit, quoniam vera docet ac solida, ad æternæ felicitatis frui-
tionem inuitat lectorem: mentem quoque amatoris sui reuocat à terrenis, & tanto plus
infruit ad scientiam, quanto fuerit studiosus in meditatione ruminata. Non est in ea fa-
stidium, vsu placet, negligentia displicet, & quanto plus legitur, tanto amplius amatur.
Duo suis amatoribus preciosissima confert dona, quoniam & intellectum dulciter erudi-
endo illuminat, & abstractam à mundi vanitatibus mentem ardore diuini amoris super
omnia suauiter inflammat. Hanc diuus commendans Hieronymus ait: Pinguis est
sermo diuinus, omnes in se habet delicias: nam quicquid boni uolueris ex ipso nascitur:
sicut manna quando manducabatur secundum vniuersiuique voluntatem in ore sapie-
bat. Hinc sanctus pulchre ^{28. 1. 2. 3. 4. 5.} Paulus diuinarum volens exprimere latitudinem scri-
pturarum, suo Timotheo scribens discipulo inquit: *Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis*
est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei
ad omne opus bonum instructus. Est ergo sacræ scripturæ effectus, veritatem docere, falsitatem
arguere, à malo eripere, ad bonum inducere, & mentem studiosi lectoris ad perfectum e-
leuare. Vnde merito scriptura diuina omnibus mundi scientiis est præferenda, quoniam
quicquid boni continetur in singulis, vniuersaliter in ea totum commendatur. In ea nam-
que totius philosophiæ habetur institutio, quoniam omnes omnium naturarum causæ
(vt facer inquit Augustinus) in Deo creatore sunt, cuius sancta cognitionem scriptura no-
bis promittit & astruit. In ea etiam Ethica superata conspiciuntur, quoniam bona vita & ho-
nesta, non aliunde formatur, quam cum ea quæ diligenda sunt, à nobis diliguntur, Deus
videlicet & proximus noster, quod vere sola docet scriptura diuina. Hic logica est, quoniam
veritas & lumen animæ rationalis non nisi DEVS est, quam ipsa nobis scriptura pronun-
ciat sacra. Hic laudabilis Reipub. salus, hic principum leges & iura Nationum. Neque enim
optime custoditur ciuitas, nisi fundamento & vinculo fidei, firmæque concordie, cum
bonum diligitur commune, summum atque verissimum Deus, quod sacra tantum nobis
scriptura insinuat. Cunctis ergo sunt præferendi doctoribus, & quarumlibet scientiarum
præponendi studiosis, viri sacris cum pietate scripturis intenti, quoniam vt quidam ait:

2. Tim. 3.

Doctores
verbi Dei
quanti sint
faciendi.

*Nil homini melius quam si diuina legendo
figat ibi mentem quo sibi vita veniat.*

Cantic. 2.

Luc. 12.

Amor men-
tic Christum
est.

Matt. 10.

Est enim studium diuinarum scripturarum via expedita, pulchra & iucunda, quæ
nos in cognitionem summi & incommutabilis boni cum dulcedine introducit, quo cū
mens viri studiosi peruenerit, lata exultans in Domino clamabit: *Introduxit me rex in cel-
lam vinariam, ordinauit in me charitatem.* Felix illa conscientia, in qua præter amorem Chri-
sti, qui est sapientia Dei patris, castitas, patientia atque iustitia, nullus alius versatur amor,
nec ad infima se conuertit, sed cœlestia semper animo desideranti suspirat. O mentem
ter felicem quaterque felicissimam, quæ studio inflammata diuini amoris cum beatissi-
mo Christi martyre Ignatio dicere potest: *Amor meus crucifixus est.* O iugum sancti a-
moris quam dulciter alligas Christi aratro mentem humilem, quam gloriose trahis la-
queatam, quam suauiter præmis, delectanter oneras, fortiter stringis, prudenter erudis,
Dulcedo tua nulli est cognita inexperto, quoniam quid sit amor nemo intelligit, qui sem-
per desidiosus nūquam veraciter amauit. Amor Dei fortissimus est ignis quem Dominus
Iesus venit mittere in terram, voluitque vt in cordibus suorum fidelium iugi charitate ar-
deret, illuminaret, atque consumeret. Ignis iste diuini amoris mentem quam inhabitat
iugi cœlestium bonorum facit ardere desiderio, ipsamque suauiter illuminans in omnem
introducitur veritatem, consumensque in ea fortiter omnia desideria vanitatis, diuinorum
facit participatione bonorum locupletem. Mentis amor rationalis Christus est, ideo qui-
cunque vult veram dilectionem prægustare, Christum discat suauiter diligere. Est enim
thesaurus indeficiens amor diuinus, quem qui habet diues est, quo quicunque caret, et-
iam si omnibus mundi affluat diuitiis, reuera pauperrimus est iure dicendus. Quisquis e-
nim Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute diligit, locum vitis non re-
linquit, quoniam non intrat diabolus cum Deo plenus est animus. Nam sicut in sancto
Euangelio Dominus significat, diabolus mentem vacantem desiderat, nudatam scopolis
que mundatam perquirat. Vbi autem Deum adesse per amorem reperit, sub magna statim
confusione recedit. Quemadmodum enim visibilia rerum materialium vasa, cum ali-
quo liquore plena sunt, superuenientium augmenta non capiunt, ita nos diuina charitas
si totos repleuerit, non erit quo crimen intrare possit. Amor vero Dei nunquam est ot-
iosus, sicut dictum est, sed magna pro cultu & reuerentia operatur amati, semper vigilans,
omni que sollicitudine circumspicendus, ne vel in paruo suum offendant dilectum, sed illius
in omni-

vera docet ac solida, ad aeterna felicitatis
 amatoris sui reuocat a terrenis, & in
 in meditatione ruminata. Non est in
 & quanto plus legitur, tanto amplius am
 ona, quoniam & intellectum dulciter enu
 ratibus mentem ardore diuini amoris
 commendans Hieronymus ait: Pinguissimum
 am quicquid boni uolueris ex iplo rati
 lum vniuscuiusque voluntatem in
 unarum volens exprimere latitudinem
 inquit: *Omnis scriptura diuinitus inspirata
 ad erudiendum in iustitia, ut perfecti
 scripturae effectus, veritatem docere
 & mentem studiosi lectoris ad perf
 us mundi scientis est praeferenda, quon
 saliter in ea totum commendatur. In
 tioniam omnes omnium naturarum
 sunt, cuius sancta cognitionem scrip
 operata conspicitur, quoniam bona
 quae diligenda sunt, a nobis diliguntur.
 docet scriptura diuina. Hic loquitur
 DEVS est, quam ipsa nobis scriptura
 ncipum leges & iura Nationum. No
 & vinculo fidei, firmaeque concord
 e verissimum Deus, quod sacra
 endi doctoribus, & quarumlibet
 scripturis intenti, quoniam vt quidam
 do*

rum via expedita, pulchra & incanda, et
 bilis boni cum dulcedine introducta, opo
 in Domino clamabit: *Introduxi me in
 illa conscientia, in qua praeter amorem
 ntia atque iustitia, nullis aliis veritatibus
 per animo desideranti suspirat. Omnia
 udio inflammata diuini amoris cum bono
 amor meus crucifixus est. O inquam
 mentem humilem, quam gloriose trahi
 er oneras, fortiter stringis, prudenter
 niam quid sit amor nemo intelligit. Qu
 mor Dei fortissimus est ignis quem Dom
 cordibus suorum fidelium iugi charitate
 iste diuini amoris mentem quam in
 rio, ipsamque suauiter illuminans in con
 ortiter omnia desideria vanitatis, diuino
 Mentis amor rationalis Christus est. Ad
 Christum discat suauiter diligere. Est
 qui habet diues est, quo quicunque car
 a pauperimus est iure dicendus. Quis
 & ex tota virtute diligit, locum vites
 Deo plenus est animus. Nam sicut in
 ntem vacantem desiderat, nudatam
 adesse per amorem reperit, sub magna
 m visibilia rerum materialium vana
 gmenta non capiunt, ita nos diuina
 are possit. Amor vero Dei nunquam
 & reuerentia operatur amari, semper
 el in paruo suum offendat dilectum, sed
 in omni*

in omnibus se voluntati conformans mente sagax reuoluit mandata. Sic enim ait in
 Euangelio Dominus Iesus: *Si quis diligit me, sermones meos seruabit, & Pater meus diliget eum,*
veniemusque ad eum, & mansionem apud eum faciemus. O mansio sancta, o visitatio mentis
 dulcissima, in qua Deus omnipotens creator omnium rerum incomprehensibilis digna-
 tur iucundum celebrare conuiuium, vbi creatura suo factori per gratiam intimi amoris
 coniungitur, & omnes mundanae affectiones potenter extinguuntur. Est ibi pax, pietas,
 bonitas, lux, virtus, honestas, gaudia, laetitia, dulcedo, vita perennis, gloria, laus, requies, a-
 mor & concordia dulcis. Hic est fructus amicitiae nostrae patens reuerende, ad cuius dulcis-
 simam acquisitionem iugi meditatione suspirantes cum alacritate in via mandatorum

Ioan. 14.

10 Dei ambulamus: & ne fastidium itineris incidamus nocuum, semper nobis assit diuina
 consolatio scripturarum. Nam vt sanctus ad Romanos scribit *Quaecumq; scri-*
pta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem
habeamus. Cum ergo studium sanctarum scripturarum iter nobis pareat expeditum, secu-
 rum atque pulcherrimum ad Dei cognitionem, cognitio vero ducat animum per viam
 Spiritus sancti amoenissimam suauissimamque ad amorem, & ex his duobus in mortali
 vita hac qua viuimus obseruatur mandatorum Dei mentem feliciter occupet, cui post
 mortem carnis in illa caelesti patria summi fructus boni succedit sine fine mansura: illi fel-
 lices censendi sunt, qui contemptis mundi vanitatibus, spretilque doctrinis inutilibus &
 curiosis, huic sanctissimae philosophiae diuinarum traditionum se totos cum pura sobrie-
 tate manciparunt. In quorum te numero Friderice praceptor doctissime, cum primis

Cap. 11.

20 duxi locandum: quoniam sicut rosa inter spinas pulchritudine sua odorisque fragran-
 tia suauiter allicit legentem, ita tu inter multos nostrae huius & tempestatis genere & san-
 guine nobiles Ecclesiae Dei canonicos atque praelatos, eruditione diuinarum scriptura-
 rum continuoque earundem studio, moribus quoque sanctis & innocencia vitae rutilans
 choriferas, mequetotum vsque adeo tibi deuinxisti, vt te amando colendoque cessurus
 sim nemini. Vnde tibi persuadeas velim, eum me esse, qui contracta inter nos amicitiae
 iura, & sanctissime colere & inuiolabili constantia illaesa seruare & nouerit & velit. Nam
 si raritas precium rebus auget, tanto mihi tu preciosior amicus amplectendus es, quanto
 inter nobiles Christi ministros diuini hodie scripturis operam nauantes & rarus, & inter
 notos mihi charosque pene vnicus haberi & solus. Quam multi hodie (cum pudore & re-
 uerentia dico) ex nobilibus inueniuntur non solum cathedralium, sed aliarum quoque Ec-
 clesiarum canonici atq; praelati, contempores sacrae lectionis, qui scientiam scripturarum
 propterea sibi existimant ignominiosam, quia non rusticorum procreati sanguine se no-
 biles gloriantur ignaros. Quanta insania mortalium pectora rotat? Si contempus & igno-
 rantia scripturarum nobiles faceret, iure tales dicerentur nobilissimi, quia minus quam
 nihil intelligunt, cum & se nesciant & Deum ignorent. Sed nostri non est officii sapientiae
 salutaris taxare oculos, propterea valeant caeci, palpantes in tenebris, qui lucem scientiae
 detestantur. Nos cepto pergamus itinere studii scripturarum, quatenus earum medita-
 tione continua intellectus noster in cognitionem summam veritatis delectabiliter possit
 assurgere, & affectus in Dei amore iugiter ardere. Haec enim vera est Christianorum ami-
 citia, communi studio Deum per fidem vnum in substantia, & trinum in personis, iuxta

Nobiles sacerdotum, contempores sacrae Scripturae.

30 sanctarum traditionem scripturarum, credere, ipsumque pari voto, pari virtute, pariq; co-
 sensu super omnia veraciter amare. Ideoq; tu mihi Friderice parens amantissime precio-
 sior chariorq; amicus, quoniam in me amando nihil requiris terrenum, nihil venaris ca-
 ducum, diuinarum scripturarum studio dulciter ardes, ad Deum cognitione simul & de-
 siderio amoris interni anhelas, propterea me habere cupis amicum, quem pari credis ser-
 uore inflammatum. Ego autem tamen tibi nulla sim parte comparandus, amatorem me
 tamen scripturarum sanctarum ingenue confiteor, comitemq; itineris polliceor ad sum-
 mi delectabilem cognitionem boni, in cuius amore fundata permaneat nostra inuiolabi-
 lis amicitia: semen bonorum operum nunc terrae committens puri cordis proprii, de quo

Vera Christianorum amicitia.

40 fructum adsequamur aeternae fruitionis inter filios electionis Dei. Libellum sancti Ioseph,
 laudes nutritici Domini & Saluatoris nostri continentem, tuoq; nomini celeberrimo in-
 scriptum, Deo auxiliante copleui, in quo cum mihi nonnulla magis elucidanda statuerim,
 necessario fuerit denuo rescribendus, vt in manus tuas politioribus dignas, quoad fieri po-
 test emendatissimus perueniat. Interea patienter moram feras hanc rogo, donec adatur
 in lucem, quia patronum alium quam te patrem & dominum reuerendum neminem ad-
 missurus est. Hortaris tuas aedes iure amicitiae ingrediar, quoties me Bambergam ascen-
 dere contigerit: oblationem hanc tuam libenter accepto, & ago gratias quantas possum

ingentes, sciens te verum & ex animo fidelem amicum. Nisi enim tua me prærunctis delectaret amica præsentia, verus certe non essem amicus. Quis non totus delectetur esse secum? au: quis pariat esse diuisus? Totus autem tecum esse non potest, qui non vult esse cum amico. Interrogatus namque Aristoteles, quid esset amicicia, respondit: *Vna est anima in duobus corporibus cohabitans.* Et quod alius pulchre quidem dixit de amico suo: *Dimidium anima mea.* Secum ergo est qui est cum amico. Et ego sentio dimidium animæ meæ esse in te amicorum constantissime, propter vim scilicet amoris, & ideo te corpore quidem absente nescio quid patior præsentem spiritu: quo fit vt me loqui tecum existimem, raptusque amoris magnitudine finem nequeam inuenire verborum. Vnde vim mihi facere compellor, ne modum excedat epistola. Tu literis parce præcor incultis, & si minus scripsi 10 prudenter, amicitia noueris imputandum, cuius impellente potentia me amor in te occupauit diuisum. Quoties enim cunque amicum te cogito, dimidium me non totum penes me esse cognosco. Vale alter ego, tui memor & amans, quoniam ego mecum memor & amator per amicitia speculum in te. Iterum vale. Ex Herbipoli 12. die mensis Iulii Anno 1507.

XXIX.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, DOMINO IOANNI TRITHEMIO
abbati monasterii S. Iacobi Herbipolensis, quondam vero Spanhemensi, præceptori suo
lendidissimo, Ioannes de Woesbruck, Serenissimi Regis Castiliæ monetarius
magnæ, Telonei Brugis in Flandria magister Salutem. 20

REVERENDE pater, anni ferme quinque iam elapsi sunt, quod cum tua paternitate
ultimo in Spanheim fui constitutus, & nihil postea certi audire vel percipere vsquam
potui de eadem, quid ageret, aut quomodo valeret. Nihil enim audirem libentius, quam
bonam valetudinem tuam, felicem statum, prosperamque in cunctis fortunam. Magna
est nominis tui fama nobiscum, & in ore laudaris omnium doctorum virorum, nobilium
quoque & magnatorum: & multi sunt in omni terra nostra, qui te videre cupiunt, tuaque
optant eruditione doceri, inter quos est vnus venerabilis decretorum doctor, Nicolaus
nomine de pulchro monte*, homo vniuersaliter doctissimus in philosophia, in mathe- 30
matica, in astronomia, in medicinis, in cosmographia, in theologia quoque, & in cæteris
scripturarum disciplinis multum excellenter peritus, quia fama nominis tui vsque adeo
inflammatus est, vt neque sumptibus parcendum duxerit, neque periculis & laboribus
ferretur itineris longissimi, quo minus ad tuam venire paternitatem quantoties pos-
sit. Commendatiis ad tuam reuerentiam literis à me petitis & acceptis, anno proxime
præterito iter satis periculosum assumpsit ad te, propter inquietudinem Sycamborum,
venitque ad monasterium tuum Spanhemense vicefima quarta die mensis Februarii. At
tua reuerendissima paternitate non inuenta, cum tristitia magna reuersus est ad oppi-
dum nostrum Brugense vnde exierat, literis suis & meis in Spanheim apud priorem tuum
relictis, tibi quam primum præsentandis ad manum. Hinc factum est, vt status & rerum 40
tuarum ambo ignari vitam cum tadio multo agere cœperimus, & necessario ab in-
quisitione tui cessaremus. Ferebatur etenim istic tuam reuerendissimam paternitatem esse
cum Marchione Brandenburgense in Marchia, sed de tuo ad monasterium reditu nihil
certi audiuimus. Tandem Deo sic ordinante ex magistro Nicolao Beiselio, quem opti-
me nouit paternitas tua, canonico sancti Germani Traiectensi, in medicinis doctore,
qui veniens ex Italia tecum fuit Neometi, cognouimus te esse sanum & incolumem,
rebusque tuis bene prouisum, dimissaque abbatia Spanhemensi ad Herbipolim te contu-
lisse, & ibi in pace & tranquillitate philosophari, de quo tibi multum congratulamur,
fientes quod vitam in ocio minime sis acturus: quin potius more tuo semper aliquid scri-
pturus, quod multis proficiat in salutem. Prædictus vero de pulchro monte Doctor Ni- 50
colaus, qui præ nimio tui desiderio vigilans te semper cogitat, & nocte somniat dormi-
ens, nullam sibi requiem dare potest, donec suo tandem satisfaciatur instituto, quo te vide-
re cupit, & dulces tecum de vera scientia miscere sermones. Est enim vir tua allocutione
non indignus, utpote doctus & multarum linguarum peritus: in multis quoque expertus
& rebus & gentium ritibus diuersarum. Bina vice Hierosolymis fuit, in Turcia diutius
conuersatus est: Venetijs quoque, Neapoli, Bononia, Parisijs, Oxonia, Salamantica in
Hispania, & alijs multis locis amore sapientiæ scripturarum peregrinus exitit. Quatenus
ergo tandem satisfieri sancto, eius desiderio queat, reuerendissimam paternitatem tuam
ambo

* Schou-
berg.Nicolaus
de pulchro
monte.

amicum. Nisi enim tua me premittit
em amicus. Quis non totus delectetur effici
utem secum esse non potest, qui non vult
es, quid esset amicitia, respondit: Prae
ulchre quidem dixit de amico suo: *Amicus
o. Et ego sentio dimidium animae meae
scilicet amoris, & de eoque corpore quidem
o fit ut me loqui tecum existimem, & quae
ite verborum. Vnde vim multam exco
eris parce praeroculis, & si minime
cuius impellente potentia me amicitia
micum te cogito, dimidium me non
nemor & amans, quoniam ego me
terum vale. Ex Herbipoli 12. die mensis*

IX.
I. DOMINO IOANNI TRITHEMIO
quondam vero Spanhemensis praepositi
Serenissimi Regis Castiliae monetarius
Flandriae magister Salutem.

ue iam elapsi sunt, quod cum tua potentia
nihil postea certi audire vel petere sperare
alaret. Nihil enim audirem libertatis, quam
prosperamque in cunctis fortunam. Magna
laris omnium doctorum virorum, quibus
ni terra nostra, qui te videre cupiant, magis
s venerabilis decretorum doctor, Nihil
saliter doctissimus in philosophia, in mathe
ographia, in theologia quoque, & in car
er peritus, quia fama nominis tui vixit
ndum duxerit, neque periculis & laboribus
d tuam venire paternitatem quantis
litteris à me petitis & acceptis, anno nonne
te, propter iniquitatem Sycamborum,
nse vicesima quarta die mensis Februarii de
a, cum tristitia magna reuertus est ad
tis & meis in Spanheim apud priorem
manum. Hinc factum est, ut illatus dicitur
to agere coepimus, & necessario ab
stific tuam reuerentissimam paternitatem
chia, sed de tuo ad monasterium reditu
te ex magistro Nicolao Beiffelo, quem
Germani Traiectensi, in medicina doctum
cognouimus te esse sanum & incolorem
patia Spanhemensi ad Herbipolim te con
phari, de quo tibi multum congratulamur
us: quin potius more tuo semper aliq
radietis vero de pulchro monte Doctor
te semper cogitat, & nocte somnia d
suo tandem satisfaciatur instituto, quo
ere sermones. Est enim vir tua allocu
nguarum peritus: in multis quoque ex
na vice Hierosolymis fuit, in Turcia
Bononia, Parisijs, Oxonia, Salamantica
scripturarum peregrinus exiit. Quare
ucat, reuerentissimam paternitatem

ambo simul diligentissime rogamus, vt nobis rescribas cum latore praesentium, vbi & quando praesentiam tuam possit conuenientius accedere, propterea quod multa habeat tecum loqui & conferre, quae literis nequeat demandare. Spero certe, quod eius conuersatio tibi non erit inuicunda. Vale praepositorum amatissime. Ex oppido Brugenfi in Flandria, 4. die mensis Martii. Anno incarnationis dominicae 1507.

XXX.

IOAN. TRITHEM. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRBIO
civitatibus Herbipolensis, quondam vero Spanhemensis, 10 anni de Woesbruck magni
Telonei Brugenfis magistro, Salutem.

10 **V**ICESIMA septima die mensis Maii Literas tuas amice charissime, simul & cuiusdam Nicolai de pulchro monte decretorum Doctoris per quemdam iuuenem suscepimus, qui cum altera mox die abiturum necessario se diceret, brevius rescriptimus quam nostri fuerat instituti. Quod cum serenissimo Principe Domino Marchione Brandenburgensium nos fuisse commemorasti, verum est, abbatiamque dimisisse Spanhemensem & assumpsisse aliam, qui retulit non erravit. Non sine causa factum est maxima, quam vt scias, quam potero breuiter his literis consignabo. Anno Christianorum quinto supra quingentesimum atque millesimum, prima die mensis Aprilis de monasterio meo Spanhemensi exiui, à Serenissimo Principe Palatino vocatus Heidelbergam, vbi me aliquandiu moram agente, quidam ex monachis meis coniunctis sibi quibusdam Cynonotis, quandam in me conspirationem ordinantes occultam, Ducem illum Ioannem, quem optime nouisti ab olim, mihi reddiderunt infensum, vique adeo, vt quosdam è familia nostra, qui partibus fauere meis videbantur vinculis iuberet mancipari publicis, quasi malefactores sceleratos. Hæc dum mihi nunciarentur absenti commotus temeritate facti, statueram non redire ad monasterium, nisi tanti prius auctores mali contumeliam satisfatione congrua expiasent. Remansi ergo foris & maneo vsque in praesentem diem, nihil dubitans de iustitia Dei, quoniam in foueam cadent impii quam fecerunt. Quinta-decima igitur die mensis Octobris proxime praeteriti, abbatiam hanc in qua nunc maneo adsumpsi, & Spanhemensem propter infidelitatem monachorum & ducem infensum voluntate spontanea resignaui. Hic ergo nunc viuo quamdiu voluerit altissimus, mihi & scripturis vago, semperque vltimam vocationem quam effugere potest nemo pauidus expecto. Quod si bonus ille doctor tuus me accedere voluerit, hic spero inueniet, nisi forsitan me interea oporteat aliquorsum declinare ad tempus vocatum vt olim. Scis enim quam necessarium nobis sit principum quandoque obedire mandatis. Vale nostri memor & amans. Ex Herbipoli vicesima octaua die mensis Maii. Anno Christianorum 1507.

XXXI.

40 **REVERENDISSIMO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEMIO**
abbati adis S. Iacobi Herbipolis, viro inter Germanos primario, Nicolao Gerbellius
Phorcensis salutem & felicitatem aeternam.

CVM tu quidem reuerentissime pater & abba integerrime, tuis tibi monumentis literariis laudem tantam apud posteros & gloriam ineluctabilem comparaueris, vt non tam humo humili, quam ipsis sub astris splendentibus deambulare occipias, non tamen viuus hic ille ingenii tui vigor otio delitescit, senio languet, viribusve medullitis disciplinarum palaestra eneruatis fluctuat, debilitatur, aut alget, sed lucubrationibus diurnis elychniumque redolentibus noui aliquid (si vera est fama) excogitat, quod admirabimur, concupiscimus, summaque veneratione hilariter exosulemur. Gratulor mihi ipsi sapientiuscule reuerentissime pater, me felicissimo hoc seculo progenitum, quo tot illustres viri, nec ignobilis fama, in Germania passim prodire, quos inter tu vnus es, qui cum literis Latinis & Hebraeis & Graecis apud Germanos fecisti locupletiores, inter quos tantum polles & enitescis, vt an cuiquam te comparem, an praferam cunctis in triuio sim, fluctuamque Chremetis instar Terentiani. Verum non inconsiderate dubito, cum non triuuium in te, sed disciplinarum omnium theatrum spaciosum, exuberans, nitidissimum conspicimus, non in te virtutem vnâ aut tres, sed eas omnes tenaciter & agminatim coagulatas perinde ac spectaculo decentissimo spectemus. Quibus magnificenter & bellice exornatus multorum animos, plerorumque exercitationem literariam, omnium in

te quoque oculos plausibiliter conuertisti, qui certatim te adamant, vicissim salutant, acceruatimque intuentur. Quibus & ego quidem excitatus perniciouser accuro, amoremque hunc, qui cum diutina euisceratione præcordia nostra populabundus concremauit, hisce nostris literis qualibuscumq; significanter (vt arbitramur) ostento, quibus me tibi confutissimum fore existimo, cum non dedignaris imi etiam subsellij literatores familiariter in albo tuo conscribere. Quod si tuo tuorumq; consortio adscribor, optime cum Gerbellio actum esse asseueranter affirmo, siquidem non mortalem me sed immortalitate donatum haud incuriose iudicaturus. Quod reliquum superest reuerendissime pater, quicquid id est qd sub incude tua nunc elegantissima fabrefit & bracteatur, fac quæso vt ego qui tuus sum, qui me totum tuæ scæ consecro, sciam: vel qd nouum hunc tuum consecrati & militem scire magnopere desideras perscribere. Tuas enim literas desideranter expecto, quas, nimirum ea qua doctissimorum scripta veneratione excipere soleo, osculabundus æterna cedro, perpetuisque hæderis sempiternaque blanditer exornabo. Vale reuerendissime pater, & me inter tuos dignanter adnumera. Ex Colonia quarto Idus Iunii. Anno Domini 1507.

XXXII.

IOANNES TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, *Quondam Spanhemensis, Nicolao Gerbellio Phorcensi salutem.*

IAM DV DV M acceptis literis tuis Gerbelli optime, simul ac votis respondere vt par erat animo statui, quo confidentia de me tuæ non frustrareris effectu, tantoque fierent amicitia nostræ gratiores, quanto citius coaluissent. Quod vero tantisper distuli, non te propterea vel neglectum existimare debebis à me, vel contemptum ostento, quibus me tibi confutissimum fore existimo, cum non dedignaris imi etiam subsellij literatores familiariter in albo tuo conscribere. Quod si tuo tuorumq; consortio adscribor, optime cum Gerbellio actum esse asseueranter affirmo, siquidem non mortalem me sed immortalitate donatum haud incuriose iudicaturus. Quod reliquum superest reuerendissime pater, quicquid id est qd sub incude tua nunc elegantissima fabrefit & bracteatur, fac quæso vt ego qui tuus sum, qui me totum tuæ scæ consecro, sciam: vel qd nouum hunc tuum consecrati & militem scire magnopere desideras perscribere. Tuas enim literas desideranter expecto, quas, nimirum ea qua doctissimorum scripta veneratione excipere soleo, osculabundus æterna cedro, perpetuisque hæderis sempiternaque blanditer exornabo. Vale reuerendissime pater, & me inter tuos dignanter adnumera. Ex Colonia quarto Idus Iunii. Anno Domini 1507.

*Amicitia
doctorum
virosum
immortalis
hæc constat.*

*Similitudo
elegans.*

qui certatim te adamant, vicissim illarum
em excitatus perniciouser accuro, in ore
dia nostra populabundus concretauit. hinc
arbitramur) ostento, quibus me tibi conla-
risimi etiam subfelli litteratores famulante
q; confortio adscribor, optime cum Gerho-
m non mortalem me sed immortalem de-
eliquum superest reuerendissime patris opo-
ma fabrefit & bractetur, fac quozio te ego
ciam: vel q; nouum hunc tuum consilium
ibe. Tuas enim literas desideranter expec-
a veneratione excipere soleo, ostendit
naque blanditer exornabo. Vale reman-
mera. Ex Colonia quarto Idus Iulii. An-

XII.
IACOBI HERBIPOLENSIS, QUON-
colao Gerbellio Phorenfi
tem.

optime, simul ac votis respondere ut parum
non frustrareris effecta, tantoque hinc am-
ent. Quod vero tantisper distulisti, non rep-
e, vel contemptum, dabique vtroque re-
inexputabiles hierodulorum occupatorum
arium, qui nostras ad te deferret litteras, ac
Oras in primis te nostris adscribamus amica
bonarum literarum studiosos omnes inter
er fuerit iucundissimum. Tenebrosos vero
icitiam nostri nunq; admittere consueuimus.
hirrire cōtra viros doctos & eruditos semper
i, quē ornatissima tua littera doctum & ap-
si medioximi sumus) obuijs manibus libere
constantia pollicemur. Quamuis in nobis
eris, q; pace tua dixerim, cū laudes tuae nobis
camen animi erga nos tui qua decet deuotio-
vanissimos illos palpones, qui cum laude
ates præconia, propterea q; non honorant
amore laudaueris, cuius iudicia caeca, iam
li animus ac decipiendi voluntas. Sed cōtra
vt rectæ opinionis tuę sententiam me apper-
testimonia, quia rem satis enodem & ma-
ar potius q; sani capitis, qui clarissimorum ho-
m esse immortalē. Omnia enim gloriæ ho-
auctoribus, si monumentis nō fauiscat uni-
Quocirca felices illos iudicauit antiquitas, qui
digna facientes ea incidissent tempora, quā
umque virorum, quorum amicitia peragere
firmamento reciperet immortalitatem. Ho-
nominatissimorum hominum immortali-
eli choruscantibus radijs micant illuminata
que illustrioribus in scriptura viris per am-
frequentem apud posteritatem illustriope-
nosta scriptitant omnes, eorumque de opo-
cipios apud omnem posteritatem continen-
tem, nemo vaquam scriptis immortalitati
nec eruditum me sciam nec immortalitati
viriibus tamen curabo, ne te inisse nobiscum

amicitiam pœniteat. Quid incude iam fabrefiat sub nostra tibi pādamus efflagitas. Rure-
strem tractamus camœnam, nostroque musam proposito conuenientem quantum reie-
ctanca permittunt intercinimus. De sancto Christotrepho Ioseph librum mediocrem ab-
soluimus. Nepiachum quoque Annalium nostrorum ab hora natiuitatis in hunc diem
perduximus. Opus magnum librorum duodecim *de demonibus* ad preces amicorum in-
choauimus, in quo decreuimus omnes magorum prophanas destruere artes in genere
simul & in specie, earumque causas, inuentores, libros, modos, & deceptiones nominatim
& proprie taxare. Inter hæc quoq; nouo inuento Steganographiæ nauamus operam, quod
in lucem ædere necdum pollicemur, nebulonum malignitate deterriti. Dicebat quidam:
10 *Qui facit quod nemo, mirantur omnes: iam vero dicendum: Qui facit nouum, detrahunt omnes.*
Maneat ergo sepultum, quod tempore incongruo culpatur repertum. Vale & nos ama,
Ex Herbipoli decimafexta die mensis Iulii. Anno Christianorum 1507.

Liber de uen-
tricio Chri-
sti Ioseph.
Opus An-
nalium.
Opus ma-
gnum de de-
monibus.
Opus Stega-
nographia.

XXXIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS, QUON-
dam Spanhemensis, Conrado Celti Protutio poetæ laureato, fratri & amico
charissimo salutem.

20 **S**PERAVERAM frater ex Augstiburgio * te venturum ad nos, quo tibi omnem re-
rum mearum historiam enodassem, ne tu aut falsa pro veris admiseris de nobis, aut for-
tunarum amici videare ignarus. Quoniam vero iter tuum deflexisti rursus in Austriam,
lteris id facere quod verbis paraueram compulsus sum. Proinde satis oportune mihi ne-
pos iste tuus ex forore Nicolaus Wilandt occurrit, per quem eorum quæ circa me trans-
acta sunt noticiam adsequaris. Anno Christianorum quarto & quingentesimo supra mil-
lesimum, Rex noster serenissimus Romanorum Maximilianus, auxilio multorum prin-
cipum, rebus bellum atrocissimum indixit Palatinis, ingressique (Rheni apud Mogun-
tiam transmissi) Nagaium Hassones cum Wedressis, omnia circa Alcenam Gauii op-
pidum * & Stauronecum sub ditione Palatini & ducis Cynonotorum inuenta rapuerunt,
ecclesijs, castellis, & viculis, nisi redimerentur auro multo, incensis atque destructis. Vnus
30 omnium in principem clementissimum Palatinum furor & incredibilis hiritus, qui no-
men & memoriam eius inferni tenebris operire putabant. Hassonum metu, & eorum
qui nobis erant vicini Melantagorum pauore, ac minis exterritus, monasterium meum,
quod imperio ipsius Palatini ac ducis Cynonotorum aqua subiacet potestate, exire com-
pulsus sum, propterea quod Alexander filius Melantagi, qui iam diu vitæ munia peregit,
datis iam tum Hassonibus dextris auxilia ferret, cuncta deuastans Palatinesium rura, nec
ætati parceret nec religioni, mihi que in primis odio Illustrissimi principis Comitiss Budori-
ani exbalitationes pararat. Stauronecum * ergo me contuli, vbi duabus & viginti heb-
40 domadibus remansi, eatenus namque furor & insania Spaticorum durauit Hassonum. In-
terea dum hæc agerentur, duo ex monachis meis, Melantius Remitius Prior, & Pingioni-
50 ta Ioannes, cum petronibus donatis nonnullis, Cynonotorum fauere partibus iamdu-
dum astucti, primum occulto, ac demum recluso me odio pulsare occeperunt. Ducem
in primis Transylvanum, qui Cynonotis rurestribus imperat, mihi reddiderunt infen-
sum, multa confingentes, quorum excipium in summa, quod me Palatinis rebus optime
semper dolere fauentem. Reliqua vero excogitata & ementita fuerunt omnia. Anno
dehinc altero, qui fuit quintus Christianorum supra quingentesimum atque millesi-
mum, prima die mensis Aprilis Budorim accitus mandato principis me contuli, ratione
monasterii Lymphurgensis per nefandos Palatini hostes funditus exusti, vbi me aliquandiu
necessario existente, Cynonoti iussu Ducis inuasere cœnobium, captisque familia qui-
busdam in odium mei, ecclesiasticam libertatem ausu temerario violarunt. Hæc cum mi-
hi Budorim denunciata fuissent, satis profecto displicuerunt, habitoque amicorum con-
silio reditum ad cœnobium meum diserre statui, donec malefactionis tantæ condigna
sequeretur expiatio. Mansi ergo Budoris & Neometis mensibus tribus vsque ad conuen-
tum principum cum maiestate Regia apud Coloniam Agrippinam, quo per Ioachim
Marchionem Brandenburgensem Principem Electorem ad caput Iulii euocatus descen-
di, remoratus & ibi hebdomadibus quinque. Inde vero ad ipsius illustrissimi principis in-
stantiam Marchiam post eum intraui. Reuersus tandem post nouem menses in patriam,
manifeste cognoui omnium malorum auctores memoratos extitisse monachos, vnâ cū
Moguntino abbate, qui non satis bene rebus fauebant meis, propterea quod sunt litera-

* Augstburg.

Bellum Ba-
uaticum
Anno 1504
* Alexy
anff dem
Gauu.

* Creutz-
nach.

rum osores, & sanctorum scripturarum penitus ignari. Intelligens itaque non satis mihi fore tutum, conuersari iam deinceps cum æmulis & nebulonibus Cynonotis, ad alia me transferre loca tutiora decreui. Abbatiam ergo istam sancti Jacobi Herbipolensem, oblatam mihi per dominum Laurentium Reuerendissimum præfulem, quintadecima die mensis nouissimi Octobris pauper pauperem accepi, & postea Spanhemensem cum suis ingratis monachis voluntate spontanea resignaui. Valeant nunc tenebriones & æmuli, quibus studia nostra sancta non placuerunt, & nos cum Psalmita læti cantabimus: *Laqueus inutilium occupationum contritus est, & nos liberati sumus.* Neque enim facti me poenitet, quia locum adeptus quietum, iam primum mihi videor philosophandi nancisci exordium. Bibliothecam integram dimisi in Spanheim, cuius non magnificatio iacturam, cum iam tandem sine illa philosophari magna ex parte didicerim. Prouisurus mihi vitæ necessaria quo ad viuere Illustrissimus Princeps fuerat Palatinus, nec minus præfatus Marchio Brandenburgensis si voluissent, sed conuersari inter aulicos palpones mihi non placuit. Elegi proinde pauper habitare in cœnobio, magis quam diues conuersari præter monasticam regulam in sæculo. Habes nunc, amantissime frater, calamitatis meæ historiam in summano conscriptam, cuius lectione agnoscas hominibus non temere fidentium. Hæc mihi fecerunt qui videbantur amici: in patrem hæc filii perpetrarunt. Sed vereor ne malum quod mihi parauerunt, ipsis occurrat in foribus, cadantque in focum quam fecerunt. Abbatiam vero meam Spanhemensem Prior Melantius adeptus est, in qua sine dubio iniuriarum mihi factarum partem recepturus, quam merito suo præparauit. Vigilus noster, Mœccenas philosophorum, canonicatum Wormatiensem obtinuit, sed clero nondum ad ciuitatem reuerso Budori se continet. Vale ac sæpius ad me da literas. Iterum vale. Ex Herbipoli prima die mensis Iulii. Anno Christianorum 1507.

XXXIII.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEMIO, abbati sancti Jacobi Herbipolensi, maiori & amico suo præcipuo, Bilibaldus Pyrckebeimer salutem plurimam dicit.

BINAS à te, pater reuerende ac obseruandis, accepi literas, quibus huc vsque nit respōdi, cum negotiorum absentia mea impeditus. Mandatorum tamen tuorum memor cum nuper Augustam venissem, tuas vltimas Celti nostro legendas tradidi. Ille vero, vt tui studiosus est, quampluribus aliis eas monstrauit, qui omnes gratiter tulerunt aduersam tuam fortunam, quam etiam antehac audierant. Nam penitus aliqua calamitate indignum te putant. Sed vt tumet optime nosti, fortiter nobis quicquid acciderit ferendum est.

Ὅμοιοι γὰρ οὖν ἐν ἐπιβληθεῖσι πάλιν.

Boni semper à mihi persequuntur.

Scimus enim ferme omnes, magnos ac bonos viros omni quo à malis persequutos fuisse. Quapropter & tu in domino confide, qui dat & eripit, extollit & deprimat, affligit & rursus solatur. Non enim secundis rebus dignus est qui aduersas ferre non potest. Sic enim sapiens à stulto discernitur, cum magno animo aduersitas tolerare nouit. Tu igitur

Νίκα λογισμὸν τὴν παρὰ τὴν ἐπιβληθεῖσαν.

Ἀνδρὸς γὰρ ἄπορτος ἐπὶ τοῖς ἀναιδέως φέρεται.

καὶ

φέρεται ἀναγκαῖον τὸν οὐκ ἐπὶ τὴν τύχην.

εἰς ἄλλο.

Quapropter non desperandum, sed potius confidendum ac sperandum, & vt Corydon apud Theocritum ait:

Θαρσύνε γὰρ φίλε βάλει τὰ χ' ἀνελπίστοιται ἀμεινον

Ἐλπίδες ἐν ζωῶσιν ἀνελπίστοι δὲ θανόντες.

Χ' αἱ ζωὴς ἀλλοκατὰ πῆλει ἀβελτοῖς, ἀλλοκα δ' οὐκ.

Sed de his satis. Quid enim sus Mineruam docebit? Ad rem igitur veniamus. Celtis vero ac præcipue Peutingerus me rogarunt vt ad te scriberem, & intelligerem an tibi animus esset (habito stipendio à Serenissimo Rege nostro) Augustam te conferendi: enim operam daturus, vt tibi honesta offeratur conditio. Offerunt & domum & alia quamplura, quibus habitis ociose philosophari possis, procul ob omni strepitu. Tuum igitur confiderare erit, quid tibi faciendum sit: deinde me certiorem reddere, vt amicis hæc de te scribere possim. Tibi vero persuade, omnia quæ in rem tuam sunt me enixe curaturum. Vale & me tibi deditissimum ama. Ex Nurenberga calendis Iulii Anno Domini M.D.VII.

XXXV. 10.

non despexerunt amicum. Tibi quoque, vir magnifice, gratias habeo immortales pro tua in me humanitate, beneuolentia, & charitate, qui nullius apud te sum meriti, neque ad referendas gratias idoneus. Quicquid tamen sum, quicquid possum & valeo, id omne tuo imperio semper debbit esse subiectum. Amicis munificentissimisque viris Peutingero & Celti rescripturus meo nomine gratias agito. Vale ex Herbipoli decima octaua die mensis Iulii. Anno Christianorum 1507.

XXXVI.

IOAN. TRITEM. ABBAS COENOBII S. IACOBI IN SVBVRBIO HERBIPOL-
polensi, Georgio de Rotenburgio medicina doctori clariss. S.

CVM anno proxime transacto de Marchia Brandenburgensi reuersurus ad Rhenum iter meum per Erfurdiam direxissem, inquisitionem tui vir clarissime feci diligentissimā, cupiens te videre & alloqui, ob veterem notitiam & charitatem, memor beneuolentia & humanitatis tuæ mihi quondā in monte diui Petri per te filiosque tuos, magni adulescentes ingenii, coram tota congregatione patrum honorificenter exhibita, pro qua tibi gratus sum quamdiu memorandi mihi virtus affuerit. Quasiui autem & non inueni, quoniā in ciuitate non eras. Triduo igitur cū desiderio tuum præstolatus aduentum, cum venires minime, tristis abscessi. Magno enim tui tenebar desiderio. Et sapiuscule quidem dare literas ad te volui, sed certus & fidelis semper mihi defuit, qui eas perferret tabellarius. Hodie tandem valente Domino Iesu Iator istarum presbyter & gymnosophilista Erfurdensis oportune volente occurrit, per quem satisfacere desiderio meo. Itaque inexpectabilis tibi scribo salutes, amorem erga te meum tibi vt possum significo, firmamque & esse & permanere perpetuo veterem amicitiam nostram concupisco. Quod superest rerum nostrarum infortunium ac mutationem infirmi status nostri, & quæcunq; nobis obuiauerunt aduersa, te credimus ex abbate sancti Petri cognouisse. Contumeliam & grauem iniuriam passus sum à monachis meis in Spanheim, & quibusdam nebulonibus adhaerentibus illis, quibus adeo in displicentiam & loci & gentis prouocatus est animus, vt in nauisam procederet indignatio: ex illaque deinceps horror mihi coenobii mei nasceretur, qui in tantum cum tempore præualuit, vt mihi tandem omnino persuaserit monachos ingratos deferere, & mihi vbicunq; potuissem cum honestate providere. Interea offertur mihi à Reuerendissimo patre Domino Laurentio Episcopo Herbipolensi, abbatia S. Iacobi pauperissima, sed quieta, studiisque meis satis conueniens & congrua, quam pacis & tranquillitatis amore suscipiens, Spanhemensem cum Spaticis persecutoribus spontanea voluntate resignaui. Annis tribus & viginti maximos in abbatia Spanhemensi labores pertuli, pro quibus inuidiam recepi æmulorum, quorum cedere temeritati satius duxi, quā ex cohabitatione continua perniciosam tolerare vesaniam. Duorum milium reliqui volumina, vetusta, pretiosa, atq; rarissima, quæ studio incredibili & amore ad Spanheim ego comportauim in tempore præsidentiæ meæ non sine impensis & laboribus multis, in omni varietate scripturarum, scripta complura, impressa etiam multa, Græca, Latina, simul atq; Hebraica, quorum ante meibi nullum fuit. Fractum animum fateor meum, tantam librorum suppellectilem monachis indoctis ex asse contigisse & ingratis, quem totum redderem sibi mortis me oportebat reuocare imaginem. Cœpi experientiam mortis in vita, & necessarium cum voluntario quadam arte pigmentaria contemptraui, vt alterum in alterius transiret naturam. Paulatim itaque cœpit quasi menceps deferuere dolor, raptusque ad præfutura, dicere cum S. Iob: *Nudus egressus sum de utero matris meæ, nudusq; reuertar in terram unde progenitus sum.* Et illud diui Christophili Pauli: *Nil inultimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus.* Præcipuum ergo inter omnia quæ huius mundi sunt, quo propter vltimum finem delectari solebam ipsa bibliotheca fuit, quam pacis amore contemptraui quidem necessarium fuit, animo licet amara separatio, qui scripturarum in rebus aduersis familiari consolatione vti consuevit. Euici tamen auxilio Dei hanc mentis intolerantiam, faciens de necessitate virtutem, vt summo liberius intenderem bono, quod nempe recte cum socio amauerit vnquam. Iator sane inutilibus me curis terrenarum occupationum in vita tandem exemptum, quo mihi deinceps liceat quietius sub tranquillitate philosophari. Consilium diui Ambrosii libenter secutus sum dicentis: *Melius est emigrare cum gratia, quam cum iurgio residere.* Locus autem in quo maneo exilis & pauperissimus est, in ædificiis quoque & structuris magna ex parte ruinofus. Sed verbum me cōsolatur viri sapientis

Cap. 1.
1. Tim. 6.

non

magnifice, gratias habeo immortales pro tua
e, qui nullius apud te sum meriti, neque adole-
um, quicquid possum & valeo, id omne tu
icis munificentissimisque viris Petringo
gito. Vale ex Herbipoli decima octava de

XVI.

IT S. IACOBI IN SVBVRBIO HEILV
gio medicina doctori clariss.

ia Brandenburgensi reuersurus ad litteras
quisitionem tui vir clarissimi feci digni-
em notitiam & charitatem, memore bene-
onte diui Petri per te filiosq; tuos, magistro
patrum honorificenter exhibere, pro qua
tus affuerit. Quasiui autem & non inueni
desiderio tuum praestolatus aduocatum, cum
tui tenebar desideo. Et sapientissimè quidem
uper mihi desuit, qui eas perferret tabularum
itarum presbyter & gymnosophista Erfordien-
acerem desiderio meo. Itaq; inexpectatè
vt possum significo, firmamque & effecti-
m concupisco. Quod superest reum aucto-
tatis nostri, & quæcunq; nobis obuiauerunt
ignouisse. Contumeliam & grauem iniuriam
quibusdam nebulonibus adhaerentibus, si-
prouocatus est animus, vt in nauicam por-
or mihi cœnobii mei nasceretur, qui in rursu
nino persuaserit monachos ingratos deo
te providere. Interea offertur mihi à Rone
Herbipolensi, abbatia S. Iacobi pauperum
& congrua, quam pacis & tranquillitatis
persecutoribus spontanea voluntate reliquit
tia Spanhemensi labores pertuli, pro quibus
et temeritati fatuus duxi, quæ ex cohabitatione
orum militū reliqui volumina, venula, pro
amore ad Spanheim ego comportari in
laboribus multis, in omni varietate scripturæ
Græca, Latina, simul atq; Hebraica, operi
teor meum, tantam librorum superelictio-
tis, quem totum redderem sibi mortuæ
ntiam mortis in vita, & necessarium cum
perauit, vt alterum in alterius transiret
deferuere dolor, raptusque ad præsentem
matris meæ, nudisq; remearet in terram, vnde
sibi insulimus in hunc mundum, hanc dabit
ter omnia quæ huius mundi sunt, quo
bibliotheca fuit, quam pacis amore cœnobio
nara separatio, qui scripturarum in reuol-
Euici tamen auxilio Dei hanc mecum in
mmo liberius intenderem bono, quod do-
or sane inutilibus me curis terrenarum occu-
mihi deinceps liceat quietius sub tranquillitate
penter secutus sum dicentis: *Melius est con-
tem in quo maneo exilis & pauperis modis
ruinosus. Sed verbum me consolatur in se-*

pietatis qui dicit: *quoniam melius est parum cum iustitia quam multi fructus cum iniquitate.* Diui-
tias enim sicut non habui, ita nunquam amaui: mediocritate contentus sum: omne extre-
mum excedens atque duritia plenum. Sed de his satis. Scire quam maxime cupio quomo-
do valeas, quid agant ingeniosi filii, quos ante plures annos cum adhuc essent adolescen-
tuli perorantes audiui, quousque discendo profecerint, & quid in Athenæo profiteantur.
Existimo enim ætate illos cuassisse doctissimos, qui in pueritia adhuc ingenio tam miran-
do floruerunt. Ad tuas proculdubio laudes eruditio filiorum accedit, qui virtutibus illos
instituit auitis, patris optimi in moribus, & præceptoris eruditissimi in doctrinis & philo-
sophia functus officio. Deus omnipotens per suam clementissimam pietatem in filiorum
tuorum sapientia, prosperitate & incolumitate, iucundum te facere atque felicem con-
seruare dignetur in æuum, memorem nostri. Ex Herbipoli 20. Iulii. Anno Christi 1507.

XXXVII.

IOAN. TRITEM. ABBAS S. IACOBI APOSTOLI MAIORIS

in suburbio ciuitatis Herbipolensis, Ioanni Gasfridi Mandalensis ecclesie
vigilantissimo pastori, salutem & cha-
ritatem.

- 20 **Q**uotiescunq; mihi præbatur occasio, me continere sicut non debeo, ita nec possum,
quo minus scribam ad te amicum mihi vere charissimum, certiore te facturus cõ-
ditionum mearum. Dulcissimum plane mihi est & tuas crebro videre literas, & meas fre-
quentius dare ad te. Reddidit mihi nuper epistolam tuam magister Iacobus Tritemius
frater meus, cum à Treuiri per Spanheim iter dirigeret ad nos, in qua me procul deploras
absentem, teque vehementer protestaris afflictum in animo tuo, propterea quod abbatia
Spanhemensi prorsus renunciaui. Nec te solum pro mea resignatione turbatum asseris &
mente deiectum, sed omnes quoque in circuitu sacerdotes lamentabiliter contristatos, quod
locū deserui meum, & in exteris discessi nationes. Factum est matura consultatione ami-
corum, neque enim te pœnitet, neque si pœniteret poterit reuocari. Gratias tibi ago,
cunctis quoq; amicis, qui meas doletis iniurias. Non me mouebit pœnitentia Ducis, nec
30 propterea pœnitebit Spanhemensi renunciauisse cœnobio, si ille forsitan optaret non
intulisse contumeliam. Satius enim mihi est vitam in pace mentis agere, quam sub capti-
uo principe continuis turbationum fluctibus agitari. Neq; huius assumpti per me cœno-
bii paupertatem valde pondero, qui & in Spanheim me pauperimum semper vixisse scio.
Veruntamen quantum ad mediocritatem omnibus necessariis corpori, tam pro me quã
pro his qui versantur mecum sufficienter prouisus sum, & amplius non requiro. Nemo e-
nim tam facile contemere diuitias potest, quam is qui semper in mediocritate vixit. Mi-
hi quidem vt Christiano philosopho simul & monacho ditissimus est animus, qui semper
fui mea forte contentus, & nunquam diuitias non habitas aut amaui, aut habere concupi-
40 ui. Quod æmuli mei me post discessum à Spanheim, Episcopis & Principibus arbitrantur
ignorum, nihili pendo, nec opus est illos nostras si quæ fuerint secundas nosse fortunas, ne
maiore ob inde tabescant inuidia. Tu vero qui paci & tranquillitati cõgaudere soles amici,
quam aliter res sese habeant nostræ ab æmulorum iudicio, relatione huius fratris, qui has
literulas tibi tradidit meas, plenissime intelliges. Non enim curandi sunt æmuli, nec inui-
dia illorum restitudinem animi mei cõmouebit. Quod officiales principum & in circui-
tu vicini monachos propter me detestantur Spanhemenses, sicuti nihil mihi conducit ita
nec placet. Satis enim intelligo hanc hominū auersionē non mediocriter pauperi noci-
tura cœnobio, cuius inopia maxime cõpator, & Deū oro continue, vt ei clementer pro-
uidere in suis necessitatibus dignetur. Te etiã, quoniam vicinus es loco, qua possum chari-
50 tate monco, rogo & exhortor, quatenus non magni pendas iniurias filiorū, quas patri in-
tulere non merenti, sed locū potius Deo & sancto dicatū Martino ad tendē, & quorū vi-
deris illos inopia deprimi, quantum poteris auxilium Dei amore importare non negligas.
Satis n. afflictī sunt, & graues temeritatis suæ pœnas dederunt. Abbas institutus est qui ab-
batia cõcupiuit, qui resignationis meæ causā non vltima fuit, cuius ordinationē nō omni-
bus placuisse audiui. Timeo autē vehemēter, det omnipotēs vt frustra, quoniam sicuti me pa-
storē & abbatē suū in occulto persecutus est, ita permittente Deo qui iustus est, ipse quan-
doq; à suis subditis manifestam persecutionem patietur. Omnia quæ circa me gerūtur, ex

litoris relatione si volueris per amplius intelliges. Vale memor nostri in tuis ad Deū orationibus. Ex Herbipoli vicefima septima die mensis Iulii. Anno Christianorum millesimo quingentesimo septimo.

XXXVIII.

IOAN. TRITEM, AB. MONASTERII DIVI IACOBI HERBIPOLENSIS,
Iacobo Vuimpfelingo Selestadensi amico amico atq; chariff. S.

LITERAS ex Argentina quas duodecima die mensis Iulii emisisti ad me, eundem die vicefima secunda recepi. Eas vero quas te antehac dedisse scribis, nec dum in notitiam mihi peruenerunt. Detulit mihi destinatum à te libellum, sancto abbati Bernardo inscriptum super septem poenitentiales Psalmos, Dominus Gaspar episcopus Bethleemitanos, Reuerendissimi præfulis nostri generalis in pontificalibus vicarius. Is autem qui mihi literas tuas exhibuit memoratas, simul tuo nomine tradidit libellos duos Argentine nuper impressos, alterum Vuilhelmi episcopi Parisiensis *de collatione & pluralitate beneficiorum*. Alterum Alberti Magni Ratisponensis episcopi *de seruire charitatis*, quos me animo suscepisse gratisimo non dubitaueris. Tribulationibus quas pateris ex corde fidelissimo compatior, & si quid me posse pro tua pace exstimas, fac sciam, moxque paratum ad omnia inuenies. Confide in Domino Iesu, & ambula firmiter in via veritatis, & ipsa veritas te liberabit. Vnum hoc solum te moneo, promptulus ne fies in antea negotiis & rebus occupare claustralium; quia quod extra te ac conditionem status tui, nihil ad te. Quid enim ad te Augustinus cucullatus fuerit an togatus? Scripsisti in libello illo tuo *de integritate*, Bedam non fuisse monachū & plerosque alios, quos ego inter monachos cōputauerim in libro *de scriptoribus ecclesiasticis*, quod nisi mihi deferres amico te facile probaturū polliceris. Cōgrediamur inter nos si placet, quos ego monachos scripsi & Bedā maxime, tu monachos non extitisse minime docebis. Videris mihi non satis tractati temporis perituisse historias, qui Bedam fuisse monachū ignoras. Sed ego tibi parcendum duxi, quem fratrum eremitarum S. Augustini vexationibus plus quam satis tribulatum intelligo. Scire vis à me an tibi locus esse possit cum successore meo in Spanheim, & quis ipse sit, quoniam penitus fugere confortia hominum velis mundanorum. Mihi quidem in abbacia Spanhemensi Prior quē nouisti successit, pars non modica, licet occulta, persecutionis meæ. Vereor autem te apud illud manendi locum non esse habiturum, propterea quod princeps Cynonotorum vitis parum inclinatur literarum studiosis, quod experieris si illo pergas. Mecum autem viuere cupientem te non penitus aspernor, sed hoc suadeo primū, vt exploraueris gentem & locum ipse venias, & si res tibi fuerit animo, qua conditione consequaris effectum consilio tractabimus. Ego enim quicquid possum, amore tui libentissime facturus sum. Est mihi cœnobium pauper & exiguum, sed quietū & philosophanti satis accommodum, sola me penuria molestat librorum, quibus vt nosti in Spanheim erā ditissimus. Vale mi Iacobe, eumq; me esse tibi persuade, qui te deserturus sum nunquam. Ex monasterio meo iuxta Herbipolim 27. d. c. mensis Iulii. Anno Christianorum 1507.

XXXIX.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII DIVI IACOBI IN SVBVBIO
*civitatis Herbipolensis, amantiſſ. confratri suo Simoni abbati
monasterii Lacensis S.*

QVID est confrater & amice charissime, quod miraris me abbatiam resignasse Spanhemensem, in qua me clarum dicis in signemque exitisse, & multis beatum amicis? Mirare potius quod tanto tempore fraudes & insolentias potui sufferre monachorum, Cynonotorumq; dissimulare quasi nescirem, insidias. In quartum & vicefimum annū Spanhemensi monasterio in multis laboribus & paupertate non modica præfui, cumque structuris, libris, ornamentis, & multis necessariis rebus, vt tutemetipse vidisti, illud tandem pulchre ornauissem, & in bonum statum rerū temporalium reduxissem, bello imperii superueniente aduersus Illustriss. principem Philippum Comitem Palatinum Rheni Bavaricq; ducem, ac principem Electorem, sub cuius defensione monasterium dignoscitur esse constitutum, grauem possessionum, rerumq; suarum ab hostibus iacturam sustinuit. Erant

elliges. Vale memor nostri in tuis ad Deo
mensis Iulii. Anno Christianorum 1307.

XVIII.

RII DIVI IACOBI HERBIPOLENSIS
diensi amico unico atq; chariss.

na die mensis Iulii emisisti ad me, et ante
te antehac dedisse scribis, nec dum in
a te libellum, sancto abbati Bernar
Dominus Gaspar episcopus Betsilensis
pontificalibus vicarius. Is autem qu
omine tradidit libellos duos Argentin
ariensis de collatione & pluralitate
Copi de fervore charitatis, quos me
onibus quas pateris ex corde fidelissim
imas, fac sciam, moxque paratum ad con
a firmiter in via veritatis, & ipsa veritas
tulus ne sis in antea negotiis & rebus occup
itionem status tui, nihil ad te. Quid enim
cripsisti in libello illo tuo de integritate
os ego inter monachos coputatum in libro
erres amico te facile probaturū pollentis. Qu
onachos scripsi & Bedā maxime, tu monach
ihi non satis transacti temporis perhibet
Sed ego tibi parcendum duxi, quem fr
quam satis tribulatum intelligi. Scire vis
o in Spanheim, & quis ipse sit, quoniam
orum. Mihi quidem in abbata Spanheim
a, licet occulta, persecutionis mee. Veritas
e habiturum, propterea quod principii ty
studiosus, quod experietis si illo pergam
pernor, sed hoc tu adeo primū, ut explorat
erit animo, qua conditione consequari
quid possum, amore tui libentissime factum
um, sed quietū & philosophanti satis con
m, quibus ut nosti in Spanheim erit dicitur
e, qui te deseretur sum nunquam. Et ann
s Iulii. Anno Christianorum 1307.

XXIX.

TERII DIVI IACOBI IN SVBVRBIO
antiſſi confratri suo Simoni abbati
rii Lacensis S.

e, quod miraris me abbatiam resignasse
signemque extitisse, & multis beatorum
& in solertias potui sufferre monachorum
inſidias. In quartum & vicissimum annū
e paupertate non modica praesui, comp
erū temporalium reduxissem, bello imp
iis rebus, ut tuemetipse vidisti, illud r
Philippum Comitem Palatinum Rheni
cuius defensione monasterium dignol
mq; suarum ab hostibus iacturam sustinuit.

rant inter Cynonotos qui me rebus Palatini iustissima ratione fauētē iniuste perseque-
bantur, primum quidem occulte, potentiam benignissimi principis metuentes, quē tan-
dem bello Regis imperio deferuescente humiliatū exhaustumq; viribus arbitantes, aper-
to in me odio sauire cœperunt, potioribus ex monachis meis consentientibus. Quae &
quanta tum in me excogitauerint mendacia, tempus iam partim in lucem dedit, reliquū
non dubium quantoties dabit. Sed causa principalis omnium in me maiorum haec vnica
fuit, quia principem clementissimum, quem vt debui semper amari, amuli mei odio ha-
bebant occulto. Nec solo Cynonotorum quidam, sed fratres quoq; mei pene omnes vna
cum abbate ac monachis cœnobii belli montani vniuersis. Ego autem videns contra me
10 praualluisse improbos locum murau, acceptaq; abbatia, in qua nunc dego cum pace, Spā-
heim simul & ingratisimis monachis renunciaui. Et forsitan ita Deo placuit omnipoten-
ti, cuius (vt diuus ait Hieronymus in Ezechielem) prouidentia omnia gubernantur, & ad-
uersitas nobis ab eo dispensata, quae putatur poena, medicina est. Quantis subiiciantur mi-
feris claustralium pastores, quantisque pulsentur incommodis, quotidiana tumet ex-
periris instantia. Omnia patienter eatenus pro Dei amore sustinenda censebam. Sub-
intrante autem meorum prodicione in me, fuerat iam deinceps omnino sine fructu pati-
entia. Sanctum igitur Benedictum ducem monachorum sequutus, monachos, quos in-
duratos promouere ad saniora nō potui, pacis amator deserui. Vale sanus mente & cor-
pore felix orans pro me. Ex Herbipoli 28. die mensis Iulii. Anno Christianorum 1307.

XL.

IOANNES TRITHEM, ABBAS DIVI IACOBI IN SVBVRBIO HER-
bipolensi Rogerio Venray Sycambro salutem & sinceram in domino
charitatem.

PRIMA die mensis Augusti literas tuas ad me datas vt apparebat in subscriptione Ca-
lendis Maii per incertum nuncium accepi, in quibus te certa carmina in librum me-
um de laudibus sanctissimi Ioseph nutritii Saluatoris nostri misisse scribis, quae ad manus
30 meas minime peruenerunt. Post biduum alius quidam comparuit, qui literas mihi exhi-
uit tuas septi madecima die mensis Iulii scriptas, quas sibi ab alio nescio quo dicebat esse
commisissas vna cum duobus opusculis tuis, tua manu scriptis, quorum alterum carmine
vario quasdam odas continet familiares: alterum vero prosaice compositum disputatio-
nem quandā complectitur minualem: non displicet materia, neq; argumentū aduentio-
num tuarum abhorreo, sed vellem te potioribus operā nauare studiis, quod postulare abs
te & tempus videtur & aetas tua. Quinquagesimum aetatis annum supergressus es, qualia te
deinceps iam studia deceant, maxime tibi considerandum. Alia nos iuuentus monuit,
alia iubet rimari senectus. Sol vitalis nostri roboris vergit ad occasum, & vires corporis
40 quas merides praebuit, hora paulatim vespertina consumit. Anima iam deinceps af-
sumenda est cura, quae manet immortalis, satis concessimus carni, pabulo necessario
duntaxat nutriatur a sellis, procul absit lasciuia omnis. Lucubrationes cedant pue-
riles, & qui virum praefers aetate, synthemata canos decentia non fabulas amplectere.
Sex & triginta supra centū lucubrasti opuscula, & magnū est iudicio meo & laudabile, otium
quod regularis permisit institutio, ad studium conuertisse literarū, ac libris componendis
animum potius intendisse, quam voluptatibus carnis. Numero tamen nullius sunt pen-
sanda opuscula sed vtilitate, si ad veram sapientiam erudiant animum, mentem legētis
si à terrenis sublata ad caelestia erigant, & in diuino amore veraciter compungant. Or-
bis iam vbique in numerabiles ebullit scriptores, & vt Flaccus ait:

*Scribimus indocti doctique poemata passim,
Omnibus libet insanire poetis.*

50 Sed minor pars scribentium aedificationem cogitat animarum. Ex cordis abundan-
tia scribimus omnes, easq; cogitationes scribendo litteris committimus, quibus occupati
sumus. Vnde scribere spiritualia & diuini amoris feruorem inducentia non possumus,
quia pleni cogitationum mundanarum carnaliumque pro pudor aestuamus. Nemo e-
nim sine fide & charitate Iesu Christi, qui sapientia est Dei patris, veram & salutarem pote-
rit assequi sapientiam, vt videlicet spiritualia scribat, qui carnalia & transitoria sapit. Pro-
pterea te hortor mi Sycamber, cū scias te religioni monasticae iuratum, vt sicut in exteri-
ori conuersatione in medio confratrum tuorum sine offensione ambulas, ita contemptis

*Senile stili
quale debet
at esse.*

*Ad aedifica-
tionem scri-
bendum est.*

studiis puerilibus, quæ parum conferunt ad animæ salutem, & mentem & calamū ad spiri-
tualiā totis viribus conuertas. Talia rogo posthac æde opuscula, quorum lucubratiō Dei
in te amorem suauiter augeat, mentemq; legentis in contemptum mundanorum ducat.
Cedant iam nūc ludi pueriles, senem non decent carmina poetarum, profaice tibi prole-
necturis honore pergendum est: tortuosis ludat versiculis immatura iuuentus, planum
nos iter amamus. Quod si versificare lubet, iterum dico, nulla senem debere confingere
carmīna, præter pēthica, forsītā epitaphia mortuorum, nisi talis sit paraphrastes, qui car-
minum semper habuerit vsū, profaice vero nunquam, vt cum Prudentio, Sedulio, Iuuen-
co; eorumque similibus conuersus ad pēnitentiā mundanæ arma sapientiæ ad laudes
scripturæ conferat diuinæ. Nulla sanctorum veterum doctorum Hieronymi, Ambrosii,
Augustini, Gregotii, Origenis, Ioannis Chrysostomi, Basilii, Cyrilli, aliorumque complu-
rium carmina legimus præter hymnos ad Dei laudem compositos, & epitaphia pauca
mortuorum, quamuis artem illos habuisse non dubitamus. Cupientes enim lucubratiō-
nibus suis animarum prodesse salutē, profa scribere quam carmine maluerunt, propterea
quod sit difficile in omnibus quæ scribenda vtiliter occurrunt legem seruare metrorum,
& hoc genus docendi magis videretur iuuenes decere quā senes, raroq; contingat quem-
piam in vtroq; reperiri perfectū. Rogas vt omnium lucubratiōnum mearū rationē, titu-
los & argumenta tibi perscribam, earum maxime quas post æditiōē libri de scriptoribus
ecclesiasticis composui. Dicis enim causam te habere honestissimā, qua eorum expectas rati-
onem. Satisfaciam desiderio tuo quam primum mihi per otium licuerit, quā fieri non po-
tuit, & festinante nuncio, & me in aliis occupato. Veldicum amantissimum meū non du-
bito, quē non minus amo quam amer ab ipso. Herbenum nostrum communem amicū
& cōphilosophū integerrimū, quoties oportunitas data fuerit meo nomine salutā, qui om-
nium bonorum virorum amicitia dignus est, vtpote non minus sanctimonia vitæ quā
eruditiōe literarū insignis. Vale mente & corpore sanus, mei memor ad Deum. Ex mo-
nasterio meo S. Iacobi Herbipolis 12. die mensis Augusti, Anno Christianorum 1507.

S. patri
quare profa
& non me-
ro vsi sint.

XLI.

IOAN. TRITEM. ABBAS DIVI IACOBI HERBIPOLENSIS, WILHEL-
mo Veldico Monacho plebano in Dyrnstein, theologo & mathematico
nobis amicitissimo salutem.

LITERAS tuas amice quas emisisti ad nos quinta die mensis Iulii, prima die mensis
Augusti cum Rogerianis accepi, quibus per ordinem si potero duxi respondendum.
Et in primis quidem gratias tibi ago ingentes pro tua in me beneuolentia, qua meæ con-
gaudes tranquillitati, locumque me inuenisse aptum laxaris cum libertate philosophan-
di. Gaudeo sane non mediocriter & ipse, quoniam Deo miserate laqueus terrenarum oc-
cupationum, quo nimium grauabar in Spanheim contritus est, & ego licet cum magna
difficultate liberatus sum. In quartum & vicesimum annum vt nosti grauissimum hoc o-
nus pastoralis curæ inuitus portauī, quoniam natus mihi videbar ad quietem solitudinis
ac studium scripturarum potius, quam ad mundi tumultus & iurgia rusticorum. Solitudo
mihi semper placuit, quam quoties deserere compulsus fueram, minus aptus ad spiritualia
toties fiebam. Non enim me fugit sanctum Ioannem dixisse Chrysostomum super Euan-
gelium Matthæi: Sicut difficile est arborem iuxta viam positam fructus vsque ad maturitatem ser-
uare: sic difficile est virum iuxta hunc mundum viuentem, id est in actibus mundi, iustitiam imma-
culari vsque ad finem tenere. Recede ergo, inquit, de via & planta te in loco secreto, vt nec mūdus te-
cum habeat aliquid commune, nec tu cum mūdo. Diui quoque sententia Hieronymi memori-
am raro deserebat dicentis: Quid desideramus urbium frequentiam, qui de singularitate conse-
mur? Mibi enim oppidum carcer est, solitudo paradysus. Nam vt beatus Augustinus dicit in libro
de singularitate clericorū: Minus voluptatib; stimulat, qui nō est vbi est frequentia voluptatū.
& minus auaritiæ molestias patitur, qui diuitias nō videt. Inopia fratrum, & magna loci necessi-
tas me curis temporalium rerum sæpius occupauerunt inuitū, eoq; magis, quo mihi nul-
lus in his aderat fidelis & peritus adiutor. Feci tamen omnem quam potui circa vtriusque
status reparationem diligentiam, quod structura & alia per me facta docebunt, quousque
tandem fratrum meorum cum Cynonotis pernitiōsa in me conspiratio inuoluntarium
reddidit, & ad cedendum improbis omnino paratum. Mihi proinde viuere deinceps & fa-
ctis scripturis pro viribus statui, mundique inutiles curas resignare mundanis, quoniam
hactenus

nima salutem, & mentem & calami ad spem
 ostha: de opuscula, quorum lucubratiōe
 gentis in contemptum mundanorum deo-
 cent carmina poetarum, profaice tibi pro-
 ludat versiculis immatura iuuentus spem
 iterum dico, nulla senem debere contempe-
 noruorum, nisi talis sit paraphras, quae
 unquam, vt cum Prudentio, Sedulo, Mac-
 ritentiam mundanae arma sapientiae ad lae-
 veterum doctorum Hieronymi, Ambrosii
 sostiomi, Basili, Cyilli, aliorumque con-
 rei laudem compositos, & epistolae quae
 non dubitamus. Cupientes enim laetitia
 scribere quam carmine maluerunt, prope-
 vtiliter occurrunt legem seruare memora-
 nes decere quā senes, raroque contingit quae
 omnium lucubrationum mearū ratio, ab-
 xime quas post additionē libri de scripturis
 re habere honestissimā, qua eorum expe-
 imum mihi per otū licuerit, q̄ si fieri non po-
 pato. Veldicum amatissimum meo non de-
 so. Herbenum nostrum communem anti-
 tunitas data fuerit meo nomine saluta-
 s est, vt pote non minus sanctimoniam vna q̄
 corpore sanus, mei memor ad Deum. Er mo-
 en sis Augusti, Anno Christianorum 1507.

haestenus monachis plusquam satis deseruiui ingratis. Huius autem coenobii cui nūc pra-
 sum indignus, etsi paupertate grauetur, nec solitudines sunt tantae, nec pernitiōsa cum
 rusticis tot contentiosae occupationes. Viuo gratia Dei mea sorte contentus, & quanto re-
 bus transitoriis locus est pauperior, tanto me pacis & tranquillitatis abundantia existimo
 ditioem. Enimvero iuxta consilium sancti Christophili Pauli, victum habens necessariū,
 quo mortale ad tempus vitae sustentetur corpusculum, & vestem Boream cohercens, am-
 plius nō requiro. Orbem terrae marisq; & insularum, quem pulchre depictum in Worma-
 tia scribis esse venalem, me quidem conseq̄ui posse optarem, sed quadraginta pro illo ex-
 pendere florenos, nemo facile mihi persuaderebit. Comparauim enim mihi ante paucos dies
 10 pro aere modico sphaeram orbis pulchrā in quantitate parua, nuper Argētinā impressam,
 simul & in magna dispositione globum terrae in plano expansum, cum insulis & regionib.
 nouiter ab Americo Vesputio Hispano inuentis in mari occidentali ac versus meridiem
 ad parallelum ferme decimum, cum quibusdam aliis ad eam speculationem pertinentibus.
 Quod autem mones vt huius rei causam Domino meo reuerendissimo proponam
 episcopo, satis quidem facis officio tuo, sed minus mihi principum pensiculate occupatio-
 nes & negotia perpetua & maxima videris, qui occupatissimis animis ocioforū studia exi-
 stimas persuadenda. Veteris amicitiae non dubita sum tenacissimus, & quam semel in te
 charitatem effudi, nulla vnquam terrarum spatia infirmabunt. Vnde quod iubes vt faciā,
 te quoque facere ne pigeat exhortor & peto. Ita precor viuamus amici, vt alterius in altero
 20 memoria valeat apud Deum. Haec enim verae amicitiae causa est, qua non quaerimus aliud
 quam in theosophia parilitatem cordium, & ex mutua cohortatione profectū animorū.
 Quod si alter amicorum aliquam sauientis mundi calamitatē inciderit, ab altero totis est
 viribus consolandus. Si errauerit, mox ad viam veritatis ab amico reuocandus est. Si tepu-
 erit in studio salutari, excitandus, quia erit vera & iure commendabilis amicitia, si hoc ef-
 fecerit ad quod est instituta. Et ideo sancti patres iustissimam esse amicitiam legē arbitratū
 sunt, qua praecipitur vt non minus nec plus quisquā amicitū suum quā seipsū diligat. Hen-
 ricum de Bunau diu vita a diui defunctum, sed libros eius & globum cosmographiae quē
 olim comparauit ex officina tua, remansisse apud Saxoniae principes, quod tu existimas,
 non audiui. Habet enim superflitem fratrem, cui omnia moriturus cōsignauit. Rebus tuis
 30 secundis vehementer congratulor, tibiq; vt verus amicus congaudeo, cupiens nihilomi-
 nus memorem te esse versiculorum Hildeberti Turonensis Archiepiscopi dicentis:

*Cuncta sub ancipiti pendunt mortalia casu,
 Et spondent propria mobilitate fugam.
 Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet:
 Aut modo dum loqueris, desinit esse tuum.*

Miranda te significas lucubraste opuscula, ab eo tempore quo tecum fui in Dyrm-
 stein, quae mihi ostensurum te polliceris cum ad te venero. Sed cum nulla sit mihi causa
 veniendi ad te, immo neq; voluntas quietem interrumpendi meam, benefeceris & quod
 maxime decet amicū, si operum tuorum omnium ad me titulos quāprimum dederis,
 40 aut certe quod magis cuperem, ipsa opuscula, quae lecta per me, vel etiam rescripta tibi fi-
 deliter quantotius restituenda polliceor. Miraris forsitan quod me causam veniendi ad te
 dixi non habere, sed accipe rationem. Monasterium cui praesum licet indignus, necdum an-
 nali capitulo Bursfeldensium patrum dignoscitur subiectum, quod nouiter est reforma-
 tum, quapropter officio visitationis me grauari minime possunt, quae ad modum per an-
 nos viginti continuos non sine graui dispendio meo antea fecerunt. Hinc mihi quiescen-
 di copia Domino Iesu providente conceditur, & nulla vagandi sicut prius occasio praebetur.
 Et inde est, quod causam veniendi ad te me dixi non habere. Maxime tamen vellem vt
 mecum esses vel vno die, ostenderem & ego tibi quae mirareris opuscula. Sed videbimus
 nos aliquando si voluerit Dominus Iesus qui omnia potest. Interea quoties oportunitas
 50 se nobis obtulerit, literis nos mutuo in amore ipsius cohortemur. Ora pro me frater ad
 Deum, vt in sua me via custodiat, omnesq; mihi transgressionis meas, quarum nō est nu-
 merus, propter dolorem amarissimae passionis suae misericorditer indulgeat.

Valc. Ex Herbipoli 12. die mensis Augusti. Anno Chri-
 stianorum 1507.

XLII.
 COBI HERBIPOLENSIS, VITAE
 Dyrmstein, theologo & mathematico
 issimo salutem.

nos quinta die mensis Iulii, prima die mensis
 per ordinem si potero duxi respondere. Me
 es pro tua in me beneuolentia, qua meo con-
 esse aptum laetaris cum libertate philosophus
 oniam Deo miserate laqueus terrena mon-
 nheim contritus est, & ego licet cum magis
 cesimum annum vt nostri grauissimum loco-
 m natus mihi videbar ad quietem solatium
 mundi tumultus & iurgia rusticorum. Sed
 e compulsi fueram, minus apertus ad spiritum
 Ioannem dixisse Chrysostrum super Ieremiam
 ta viam positam fructus vsque ad maturitatem
 viuentem, id est in actibus mundi postquam
 tit, de via & planta te in loco secreto, vt nec
 o. Diui quoque sententia Hieronymi mone-
 nus urbium frequentiam, qui de singulari
 adisus. Nam vt beatus Augustinus dicit in
 stimulat, qui nō est vbi est frequentia
 nō videt. Inopia fratrum, & magna loci
 cupauerunt inuitū, eoq; magis, quo mihi
 eci tamen omnem quam potui circa vniuersi-
 actura & alia per me facta doceant, quae
 pernitiōsa in me conspiratio inuoluerunt
 o paratum. Mihi proinde viuere deinceps
 inutiles curas resignare mundanis, quoniam
 habita

IOAN. TRITEM. ABBAS MONASTERII D. IACOBI IN SVBR.
bano ciuitatis Herbipolensis, M. Mattheo Herbeno amicorum
integerrimo salutem
D. P.

LOCORVM distantia facit nimia quod dare ad te literas rarius possum, nec ideo tamen spiritu disiungor à te, quamuis corpore tibi longe sum absens, quem in vera charitate Christi semper amaui, & inter amicos primariū cōstitui. Semper itaq; mihi præsens es spiritu, cum te habeam in visceribus fraternæ charitatis. Biennium effluxit quo vltimas ex Colonia Agrippina ad te literas dedi, cum quibus miseram & exemplar literarum mearū ad Briselium communem amicum, quo certior fieres de his quæ tunc mecum agebantur. Interea nunciorum penuria nihil scripsi ad te, neq; literas tuas vidi vllas, quod eadem causa arbitrator accidisse. De Colonia soluto cōuentu principum, cum serenissimo principe Electore Ioachim Marchiam Brandenburgensem intraui, & cum eo mensibus nouem cōmoratus sum.

Verum postea reuersus Budorim animo & intentione redeundi ad Spanheim, cum fratres meos Melantium priorem, quem nosti maxime, cum Cynonotis æmulis meis conspirasse aduersum me manifesto cognouissem inditio, mutavi propositum, susceptaq; oblata mihi abbatia, in qua nunc dego sancti Iacobi iuxta Herbipolim, Spanheimensem cum improbis monachis resignaui. Quid enim in medio æmulorum facerē, qui semper vel occultas in me, vel apertas inimicitias agerent, ita vt nulla mihi vnquam posset esse securitas, sed continua suspicio insidiarum vtrinque mox oriretur, iuxta dictum Achillis ad Hecctorem apud Homerum Iliados x. ita loquentis:

ὡς οὐκ ἔστι λύκοι καὶ ἀνὸρ ὄρνιθων ὄρνιθων πρὸς ἀλλήλους
Οὐδ' ἴ λυκοὶ τε καὶ ἄρνιθες ὁμοφρονα θυμῶν ἔχουσιν
Ἄλλα κακὰ φρονέουσιν ὅσων πρὸς ἀλλήλους
ὡς οὐκ ἔστι μὲ καὶ σὶ φίλοι μὲν, &c.
Παράφρασις.

*Vi non est leonibus & viris concordia firma,
Neque lupi & oues vnum animum habent,
Sed mala meditantur vtrinque ad inuicem;
Sic non erit me & te amari alterutrum.*

Interposuerunt patres ordinis nostri vices, nosque ad mutuam nitebantur reuocare concordiam, mihiq; viribus totis reditum ad monasterium persuadere tentabant, sed tutum mihi visum non est, inimicis confidere necessitate sua non voluntate reconciliatis, Pittaci memor sapientiæ pulchre monentis. Μὴ δὲ τὸν ἐχθρὸν φίλον ἦν εἶ.

Hoc est:

Neque inimicum amicum tibi existima,

Et Menander:

Ἄδρον παρ' ἐχθροῦ μὴ ποθ' ἠγήσῃ φίλον.
id est.

Sermonem ab inimico nunquam putabis amicum.

Cessi ergo inuidiæ & æmulationi satis oportune, nec me poenitet, quietem bonam & pacem DEO fauente consecutum, vbi Iberius iam deinceps mihi metipsi liceat esse intentum. Semper enim tumultuarias mundi occupationes odi, magis autem & loci solitudinem & mentis tranquillitatem amaui, vsque ad inuidiam quorundam, quod ipse non ignoras, qui non paucis diebus mecum Græcarum literarum amore in Spanheimensi monasterio dudum conuersatus es, moresque tam meos quam fratrum meorum satis peruidisti. Sed missa faciam hæc: amicorum tibi condiciones exponam potius, quoniam perlibenter scire te non dubito. Ioannes Damius qui Græcas literas tecum à me olim didicit in monasterio Spanheimensi, prepositus est monialium in No-

verisimilis mali, quod per abusum prauorum hominum contingere posset, cum nostris inuentis mali non minus vterentur ad malum quam boni ad bonum. Secunda est maxima speculationis, quæ sine labore maximo nequeat consummari. Et quæ tanti laboris retributio, nisi auri forsitan pondus modicum, quod transitorium est, & ob id à Christiano monacho potius contemnendum. Pro mercede temporali nunquam mihi fuit animus laborandi, qui me vocatum in vineam Regis conspicio sempiterni. Tertia vero causa est, indoctrina plebis aestimatio, qua omne quod non intelligunt malis artibus adscribunt. Nihil adhuc scripsi, de quo merito quispiam possit admirari, nihil feci stupendum, & tamen vulgi opinionem patior, dum magum me plerique arbitrantur, asseuerantes me suscitasse mortuos, euocasse ab inferis demones, prædixisse futura, furesque reduxisse carminibus & ligasse latrones. Quæ omnia conficta & e mentita nec feci vnquam nec cogitavi quidem. Libros fateor magorum plerosque legi, non vt imitarer, sed vt eorum superstitiones pessimas aliquando redarguendo confunderem, quod largiente Domino Iesu Christo breui me facturum confido. Quid putas de me opinabitur stulta hominum indoctorum futura temeritas, cum steganographiam in lucem produxero, quæ talia confinxit de me mædacia cum nihil adhuc viderit archani. Quamuis non magnifacio hæc garrulamenta imperitorum, conscientia testimonio contentus: dare tamen occasionem suspicionis male quantum fuerit possibile non intendo. Vale sanus & felix, veteris amicitia robore firmus & constans. Ex Herbipoli 16. die mensis Augusti. Anno Christianorum 1507.

XLIIII.

IOANNES TRITHEM, ABBAS S. IACOBI HERBIPOLENSIS,
Iacobo Kymolano Carmelitani ordinis Theologo & mathematico salutem.

LITERAS tuas Kymolane quas prima die Maii ex Gandauo scripsisti ad me, vltima die mensis Iulii per quendam mercatorem accepi, in quibus te more tuo rerum mearum ostendis percupidum, de quo tibi gratias ago immortales. Scias ergo velim, me Christo Iesu miserante, sanum & incolumem, & quod te multorum relatione audiuisse scribis, abbatiam resignauisse Spanhemensem, & eam in qua nunc dego pauper voluntate spontanea acceptasse. Causas huius commutationis audiuisti ex me, cum ante biennium vna essemus in Colonia Agrippina. Bibliothecam pretiosam duorum milium voluminum, quam olim vidisti, integram dimisi in Spanheim, quia de monasterii substantia comparata fuit. Nihil enim proprium mihi est, qui monachum iuxta regulam sanctissimi patris nostri Benedicti profiteor. Quosdam vere libellos de rebus naturæ mysticis & archanis, quorum lectio non omnibus conducit, mecum detuli Herbipolim, qui ad Spanheim nunquam pertraherent. Græca quoque volumina centum & Hebraica præter Bibliam illam paruulam impressam, simul cum cæteris in monasterio dimisi. Comparavi autem postea mihi in traque lingua volumina de pecuniis mihi donatis à Marchione Brandenburgensi, & si quibus indigerem amplius mihi cum tempore prouidebo. Prior mihi in Abbatia Spanhemensi successit, homo sane quem intus & in cute nouisti, qui non magnificat studium scripturarum, à quo si vellem libros Græcos vili precio facile redimerem. Sed non placet mihi Spanhemensi cœnobio suum auferre decorem, quem magno satis pretio comparavi. Sufficit mihi paupertas mea, qui paucis didici esse contentus, cum tempus iam mihi videatur adesse quo multitudo ad vnitatem debeat reduci. Multa & ferme incredibilia legi, satis est, opera sequantur aliquando tempus postulat. Quid opus est multa legendo percurrere, cum sufficere ad necessariam eruditionem pauca queant? Scatet hodie voluminibus mundus, totque in lucem quotidie veniunt libri, vt nemo sit, qui legere omnes possit. Ars enim quam impressoriam vocant tempore infantia meæ apud Moguntiam metropolim Francorum inuenta, infinita pene & veterum & nouorum volumina quotidie producit in lucem. Ioannes Amorbachius ciuis Basiliensis, vir doctus & integerrimus, anno præterito omnes diui Augustini libros quotquot inuenire potuit in quindecim voluminibus satis emendate impressit. Simili diligentia formis excussit omnia opera sanctorum Hieronymi & Ambrosii, impressurus etiam de nouo diui Papæ Gregorii opuscula, quorum aliqua male, aliqua vero nunquam fuerunt impressa. Sed de his hæcenus. Scire cupio abs te quid factum sit cum literis quas tibi Colonia tradideram

Libanio

Tritemium
v. s. m.
gum.Impressoria
quando in-
uenta.

FAMILIARES

n hominum contingere posset, cum nobis
m quam boni ad bonum. Secunda est
atio. Nam vt vidisti, opus est aduic & acat
o nequeat consummari. Et quoz uari labo
m, quod transitorium est, & ob id a Clauis
mercede temporali nunquam mihi fuit
Regis conspicio sempiterni. Tertia uero
od non intelligunt malis artibus adhibere
possit admirari, nihil feci stupendi. At
erique arbitrantur, asseuerantes me futuris
ixisse futura, fureque rediisse carminibus
entia nec feci vnquam nec cogitauit
vt imitaret, sed vt eorum superfluitate
, quod largiente Domino Iesu Christo
inabitur stulta hominum in odorem
roduxero, que talia consinxi de me
non magnificatio hac garrulamenta impo
e tamen occasionem suspitionis male
us & foelix, veteris amicitie robore
i. Anno Christianorum 1507.

LIIII.
S. IACOBI HERBIPOLENSIS
ni ordinis Theologo & mathe
salutem.

de Mai ex Gandauo scripsisti ad me, vitine de
accepi, in quibus te more tuo rerum meam
n mortales. Scias ergo velim, me Christo les
multorum relatione audisse scribis abbi
qua nunc dego pauper voluntate spozoz
diuisti ex me, cum ante biennium vna esset
sam duorum milium voluminum, quam o
quia de monasterii substantia comparari
am iuxta regulam sanctissimi patris nos
rebus naturae mylticis & archanis, quoz ob
Herbipolim, qui ad Spanheim nunquam
& Hebraica prater Bibliam illam parauim
odimisi. Comparauit autem postea milia
atis à Marchione Brandenburgeri, & spo
uidebo. Prior mihi in Abbatia Spanheim
ouisti, qui non magnificat studium impo
o facile redimerem. Sed nō placet mihi spo
quem magno satis pretio comparari. Suffi
ntentus, cum tempus iam mihi videatur
ci. Multa & ferme incredibilia legi, dicit
Quid opus est multa legendo percurrere
la queant? Scatet hodie voluminibus
vt nemo sit, qui legero omnes possit. An
infantia mea apud Moguntiam metropoli
um & nouorum volumina quotidie p
Basilienfis, vir doctus & integerimus, anno
ot quot inuenire potuit in quindecim volu
diligentia formis excussit omnia opera in
sturus etiam de nouo diui Papae Grego
vero nunquam fuerint impressa. Sed de
lit cum literis quas tibi Colonia tradidit
Liana

IOHANNIS TRITHEMII

Libanio Gallo mittendas in Franciam: Scripsi enim mihi interea, & nullam facit earum
mentionem, quo fit vt eas in manus illius peruenisse addubitem. Ioannes Paleonydorus
concar melita tuus quando vltimo recessit à me ex Spanheim, in breui se reuerfurum pro
misit, & ecce transierunt iam anni quatuor, in quibus nihil audire de illo vel percipere vl
piam potui. Si tibi constat vbi sit an viuus vel mortuus, me quam primum certiore red
das precor. Ego hic sedens in loco solitudinis & quietis victoria de inimicis facta mihi va
& literis sacris, experiorque verum quod scriptura promittit diuina: *Bonum est viro cum*
portauerit iugum Domini ab adolescentia sua, quia sedebit solitarius & tacebit, & lenabit se supra se.
Tu supplex ora pro me ad Deum, qui pauperem de inopia releuat, vt me custodire in sua
10 volutate dignetur. Scio enim breue tempus esse peregrinationis meae in terra, & vt Seneca
inquit, punctum est quod viuimus, & adhuc puncto minus. Et hoc minimū specie qua
dam longioris spacii natura diuisit. Nam aliud ex hoc infantiam esse voluit, aliud pueritiā,
aliud adolescentiam, aliud inclinationē quandam ab illa in senectam, quam propriis gra
uam in commodis non finit esse quietam, vt iusta consideratione dixerit vir quidam sapi
ens in ecclesiastico: *Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum graue super filios. Ad*
dam, a die exitus de ventre matris eorum, vsq; ad diem sepulture eorum in terram matrem omnium.
Omnia enim qua de terra sunt in terram conuertentur. Et propterea homo vanitati si
20 milis factus est, quoniam dies eius sicut vmbra praetereunt. Ecce breues anni transeunt, &
semitam per quam non reuertemur ambulamus, multique repleti miseriis continuis ad
ueritatum agitur procellis. Quid enim sumus miseri mortales, nisi ventus & vmbra,
qui in turbatione viuimus, & in momento decedentes amplius non comparemus, Sicut
Sophocles in Aiace furemtem Vlystem introducit loquentem:

ἴποι γδ θύμας ἴδ' ἐν οὐρανῷ ἀδρόν κελύ
Εἶδ' οὐρανὸν ἴδ' ἐν οὐρανῷ ἀδρόν κελύ id est:
Video enim nos nihil existentes aliud, quam
Simulachra quoz quoz viuimus, seu leuem vmbra.

Vnde Homerus poctarum princeps, hominis intuens miseriam ingemiscit dicens
in Iliad. q. quod & ipse non ignoras:

Οὐ μὲν γδ τ' ἴπῳ δέτ' ἐν ἰσοπέδῳ πορὰ δὲ πό
Πάντ' ὅτ' ἴσῳ τ' ἐν ἰσοπέδῳ πορὰ δὲ πό
Non enim cerie aliquid est miserius homine
30 *Omnium qua spirant in terra serpuntique.*

Arborum foliis comparandi sumus, vt idem Homerus dicit in sexto, quoniam sicut
folia cadunt de arboribus hycome proferante, ac veris alia tempore succrescunt: ita & ho
minum genus aliud quidem nascitur, aliud vero moritur. Folium quod semel deciderit,
40 amplius ad arborem non confurgit, & homo posteaquam semel moritur, ad hanc vitam
deinceps nullatenus reuertetur. *Proh superi quantum mortalia pectora caeca nactis habent? Viui*
mus mortales, & morituros non cogitamus. Lætatur, gaudemus, & amplectimur caduca tan
quam semper victuri, & cum existimamus minime hinc rapimur quasi nunquam nati. O
Kymolane cogitemus nouissima nostra dum cogitasse iuuat, ne tarde ignauiam vitæ plo
remus. Grammatica Lascaris Graeca quam tibi Colonia commodaueram tua sit, quoniā
40 mihi necessaria non est. Habeo enim similem alteram Venetiis nuper impressam. Nemi
nē hic Graecis noui literis intentum, prater vnicum Engelhardum Funck Decanum no
uū monasterii, virum doctum & tam carmine quam prosa exercitatu. Vale nostri memor
ad Deum. Ex Herbipoli decimafexta die mensis Augusti. Anno Christianorum 1507.

Tren. 3.

Cap. 40.

Fragilitas
hominum.

Glanci ver
bu sunt.
cū vno qd
λαο ἴπῳ
ἐν δ' ἰσο
πέδῳ πορ.
&c.

D. Engel
hardus
Funck.

XLV.

IOAN. TRIT. AB. MONASTERII DIVI IACOBI IN SVBRANO HER
bipolensi, Christiano Maffescu presbytero Gandani in cenobio diui Hieronymi
30 commoranti, amico chariss salutem.

Q VANTO cupiam scire desiderio quid agas, quomodo valeas, & quid scribas noui,
aut si chronicon perfeceris tuum, nec literis possum exprimere, nec verbis, cum
longe sumus ab inuicem disiuncti, notum tibi facere. Maxime tamen optarem tuas ali
quando videre de temporum supputatione lucubrations, quas mihi dudum abseribere
pollicitus es. Quinque iam anni effluxerunt ex eo tempore, quo Chronicam scribere ad
Aaa 3 orsus

orsus es, quam si necdum compleuisti, opus profecto aut maximum est, aut tu compila-
tor omnium tardissimus. Vehementer autem timeo ne tibi contingat quod multis hodie
claustralibus sub obedientia constitutis praelatorum nouimus euenire, qui nobilissimis
ingeniis præditi, ad viles mundanarum actionum sarcinas compelluntur subeundas: &
quibus animus ad studia literarum aptissimus est, manibus contrectare librum prohibetur.
Miseram tibi vltimo vt postulasti nomina duodecim mensium, quibus apud Græcos ap-
pellantur simul & Hebræos propriis literis scriptos, nec satis intelligo ad quid tibi in chro-
nicarum æditione conducant. Epigrammata vero Græca, quæ in aurea cruce dicis inscri-
pta conseruari apud vos, admirationem mihi non modicam pepererunt, quomodo ex
Constantinopoli Gandauum venerint. Habet enim inscriptio crucem ipsam in iussu & impetu. 10
*Constanti-
nopolu quæ
do capta.* *sis Constantinopolis a sanctam Imperatoris.* Cessauit admiratio statim, cum venisset in mentem,
Constantinopolim captam olim & spoliatam tempore Henrici Imperatoris quarti, per
Gotfridum comitem de Bulyon, qui ob magnifice gesta in terra Lotheringia, ducatus
nomine meruit insigniri, & in regem Herosolymitanum sublimari, is enim per Vngarã
& Bulgariam exercitum ducturus in Palestinam, iniuriis prouocatus Alexii Imperatoris,
Bizantium cepit, & spolia militibus, quorum multi postea in Germaniam reuersi, reli-
quias, cruces & tabulas aureas, argenteasque sublatas à Græcis Latinorum ecclesiis contu-
lerunt. Memor esto Christiane in æditione chronicorum tuorum, quod omnes ferme
chronographi in supputatione annorum Domini grauiterrae errauerunt, omittentes qua-
tuor & viginti annos, qui sub consulibus non recte supputati transferunt, quod ex Maria- 20
no Scoto monacho, & Augustino Westgallo Louanicensi theologo subtiliter inuenies
calculatum. Scripseram tibi de hac ipsa re ante triennium latius ex Spanheim per Ioannem
Steinenmoelen presbyterum Mechliniensem. Scripsimus autem & nos interea chroni-
con non parua quantitates monasterii Spanhemensis cui tunc præeramus, incipientes à
prima ipsius fundatione, quæ facta est anno Christianorum millesimo quadragesimo vs-
que ad annum secundum supra quingentesimum atque millesimum, in quo per successio-
nes omnium abbatum seriem narrationis deduximus, vsque ad nonumdecimum prælato-
nis nostræ annum, multa inferentes rerum in Alemantia gestarum, quæ nobis memoria
videbantur dignæ. Festina quæso tandem operi manum imponere vltimam, vt illud vide-
re quandoque mereamur. Quamprimum fieri potest fac nos eorum quæ circa te geruntur 30
certiores. De nobis autem tibi significamus, quod abbatiam nostram Spanhemensem pa-
cis amore dimissimus, & eam in qua nunc viuimus S. Iacobi Herbipolis assumpsimus, oc-
casionem nobis præsentibus quibusdam æmulis, quibus nostra studia sancta minime pla-
cuerunt. Vale & Deum ora pro nobis. Ex Herbipoli decima sexta die Augusti, Anno Chri-
stianorum 1507.

XLVII.

IOAN. TRITEM, ABBAS MONASTERII D. IACOBI IN SVBR-
bio ciuitatis Herbipolensis, Ioanni Damio Curtesio salutem, ac synceram in 40
Domino charitatem.

RETULIT nobis lator præsentium frater Wilhelmus orphanus, nepos abbatis Macha-
rii Lympurgensis, magna temeritatis historiam, quæ si vera est satis nos facit admira-
ri. Dicit enim abbatem Bursfeldensem cum nescio quo alio nuper in Spanheim visitatio-
nis peregrinasse officium, & inter alia suæ auctoritatis mandata, præcepisse abbati Ncolao
successori nostro certis sub pœnis, quatenus omnia linguæ græcæ volumina scripta simul
& impressa de monasterio studeat alienare, distrahere & vendere, quæ nos cum magno la-
bore vt nosti grauibuscque expensis ex Græcia & Italia comportauimus. Quæ si vera sunt,
te enim latere non possunt, maxime rogamus quatenus ad monasterium Spanhemense
quantotius accedas, & ipsa volumina Græca simul & Hebraica pro nobis cõpares, aut si-
re nos mentem abbatis facias. Curabimus enim ex his quæ nobis principum sunt largitione
collata tantum cõportare pecuniarum, quo libros redimamus venales. Quauis non temere fi-
de dictis adhibere possimus. Quenã causa bonum abbatem illum potuit permouere, vt libros iu-
beat venditari græcos, in quibus nihil continetur mali. An forte nostri laborat odore, vel ze-
lo ductus amaritudinis memoriã per hoc Tritemi de terra delendum existimat, quod olim di-
uo Papæ Gregoio primo leguntur fecisse Romani, qui post mortem eius omnes libros ab
eo cõpositos quos poterant inuenire ignibus tradiderunt, Sed credere non possumus hoc
abbatem

is profecto aut maximum est, aut tu conple
m timeo ne tibi contingat quod multis hodie
alatorum nouimus euenire, qui nobilissim
onum sarcinas compelluntur subducere: ut
est, manibus contrectare librum prohibita
uodecim mensiam, qui bus apud Graecos
scriptos, nec satis intelligo ad quid tribu
ta vero Graeca, quae in aurea cruce dicitur
nihil non modicam pepererunt, quos non
bet enim inscriptio *crucem ipsam* usque
auit admiratio istam, cum venisset mens
am tempore Henrici Imperatoris qui per
magnifice gesta in terra Lotharingae, hanc
solymitanum sublimari, is enim per Vegeri
nam, iniuriis prouocatus Alecii Imperatoris
rum multi postea in Germaniam recesserunt,
e sublatas a Graecis Latinorum ecclesiasticis
ne chronicorum tuorum, quod omni oratione
Domini grauer errauerunt, omittentes quae
n recte supputati transferunt, quod et Henricus
allo Louaniensi theologo subtiliter inuenit
ate triennium latius ex Spanheim perlocuti
sem. Scripsimus autem & nos in terra chro
nhemensis cui tunc praeramur, in quibus
Christianorum millesimo quadagesimo
imum atque millesimum, in quo per successu
deduximus, usque ad nonum decimum praeter
i in Alemania gestarum, quae nobis memora
peri manum imponere vltimam, ut illud
teri potest fac nos eorum quae circa regnum
quod abbatiam nostram Spanheimensem
uimus S. Iacobi Heribopolis assumptis, co
mulis, quibus nostra studia sancta in omni
rbipoli decima sexta die Augusti, Anno Chri

KL VII.
ASTERII D. IACOBI IN SVBVRBIO
mio Curter suo salutem, ac sinceram in
charitatem.
Wilhelmus orphanus, nepos abbatis Ma
istoriam, quae si vera est factis nos facit admo
nescio quo alio nuper in Spanheim vltimo
oritaris mandata, praecipisse abbati N. calu
omnia linguarum graecae volumina scripta hanc
strahere & vendere, quae nos cum magno
& Italia comportauimus. Quae si vera sunt
us quatenus ad monasterium Spanheimense
a simul & Hebraica pro nobis copiare, aut
m ex his quae nobis principum sunt largite
ros redimamus venales. Quibus non reme
nu abbatem illu potuit permouere, ut libere
tur mali. An forte nostri laborat odore
itemi de terra delendi existimat, quod
omani, qui post morte eius omnes libros ab
s tradiderunt, Sed credere non possumus
abbate

abbatem cogitate Bursfeldensem deuotione Christo iuratum, qui nos mernisse de refor
natione ordinis meliora cognoscit, quanquam pro memoria apud posteritatem habenda
ura sit nobis aut nulla, aut parua. Magis autem credimus illum pia consideratione mo
uisti, ut quia neminem graecatum literarum peritum in Spanheim reperit, propterea libros
quasi inutiles arbitratus loco, vendi ac verti in vsus fratrum necessarios precium manda
uit. Quamuis ista venditio mihi non placeat, propterea quod omnes libros multis pecu
nijs comparatos per me ad perpetuum coenobij Spanhemensis ornatum atq; decorem, in
ipso suo loco maxime vellem permanere. Scis enim qd plus quam mille quingentos auri
ducatos pro libris exposuimus in quatuor & viginti annis nostrae praelationis, magnamq;
10 & copiam & multitudinem eorum comportauimus in vnum. Duo quippe millia nume
rauimus voluminum Bibliotheca monasterij Spanhemensis ante hoc triennium, quan
do Henricus de Bunau eques auratus Ducum Saxoniae doctissimus orator fuit nobiscum,
quorum nullum fuit in loco tempore introitus nostri ad abbatiam, quod tu frater mini
me poteris ignorare, quippe qui & monasterium mecum intrasti, & multo tempore mini
ster mihi & Camerarius fuisti. In omni facultate scientiarum multa volumina compor
tauimus non solum impressa, sed etiam pergamento scripta complura, preciosa & rara, ut
confidenter auisim dicere, in tota Germania similem non esse bibliothecam, in qua tot,
rara & peructusta reperiantur volumina in omni varietate scripturarum tam diuinarum
quam secularium: diuersarum quoque linguarum, Hebraicae, Graecae, Latinae, Chaldaicae,
20 Arabicae, Indianae, Ruthenicae, Tartaricae. Taceo reliquas consulto quae nostris vtuntur
characteribus, ut Italicae, Gallicae, Bohemicae, ac similes. Scio enim quod Graecorum volum
inum scriptorum simul & impressorum numerus centenarium excedit, pro quibus
ut curam habeas te vehementer oramus. Et siquidem venales sunt, pro nobis comparen
tur. Dabimus enim iuxta aestimationis precium quod nemo alius daturus est, cum ho
die sciamus neminem in omni prouincia Rhenensium Graecarum literarum studiosum
& doctum. Sin vero libri non sunt venales, quam optime sumus contenti, quatenus in
suo loco permaneant. Age precamur ut diligentiam tuam nostro experiamur conueni
se desiderio. Vale nostri memor ad Deum. Ex Heribipoli vicesima die Augusti. Anno Chri
stianorum millesimo quingentesimo septimo.

Bibliotheca
Spanheim.

30 XLVIII.
IOAN. TRITHE. AB. MONASTERII S. IACOBI IN SVBVRBIO
ciuitatis Heribipolensis, Ioanni Viridungo de Hasfurt mathematico doctissi
mo salutem.

EXHIBUIT mihi literas tuas Henricus Gronigerus Reuerendissimi praefuli nostri &
secretis, quibus plane cognoui causam meam petitoriam apud Illustrissimum princi
pem Philippum Comitem Palatinum per te fuisse promotam. Quare tibi gratias habeo
quam maximas, referamque pro viribus quoties mihi dabitur occasio. De libris vero princi
40 pispis faciam iuxta consilium tuum, quamuis timeam ne mora inducat periculum, quo
niam homines sunt vigilantia ut plurimum carentes, qui paruam rebus etiam arduis adhi
beant curam. Librum vero tuum quem mihi commodasti manibus commisi scriptoris,
qui mox ut fuerit rescriptus, ad te sine mora reuertetur. Libros autem Berengarii meos,
quos apud te Budoris dimiseram rescribendos, cum perfeceris ad me ut redeant iubeto.
Homo ille de quo mihi scripsisti Georgius Sabellicus, qui se principem necromantico
rum ausus est nominare, gyronagus, bartologus, & circuncellio est, dignus qui verberibus
castigetur, ne temere deinceps tam nefanda & ecclesiae sanctae contraria publice audeat
profiteri. Quid enim sunt aliud tituli quos sibi assumit, nisi stultissima ac vesanae mentis
inditia, qui se fatuum non philosophum ostendit? Sic enim titulum sibi conuenien
tem formauit: *Magister Georgius Sabellicus, Faustus iunior, fons necromanticorum, astrologus,*
50 *magus secundus, chiromanticus, agromanticus, pyromanticus, in hydra arte secundus.* Vide stul
tam hominis temeritatem, quanta feratur insania, ut se fontem necromantiae profiteri
presumat, qui vere omnium bonarum literarum ignarus fatuum se potius appellare
debuisset quam magistrum. Sed me non latet eius nequitia. Cum anno priore de Mar
chia Brandenburgensi redirem, hunc ipsum hominem apud Geilenhufen oppidum
inueni, de quo mihi plura dicebantur in hospitio friuola, non sine magna eius teme
ritate ab eo promissa. Qui mox ut me adesse audiuit, fugit de hospitio, & a nullo poterat
60 persuaderi, quod se meis praesentaret aspectibus. Titulum stultitiae suae qualem dedit ad te

Georgius
Sabellicus.

Fausti va
nitatis insi
gnis.

quem memorauimus, per quendam ciuem ad me quoque destinauit. Referebant mihi quidam in oppido sacerdotes, quod in multorum presentia dixerit, tantam se omnis sapientie consecutum scientiam atque memoriam, ut si volumina Platonis & Aristotelis domus cum tota eorum philosophia in toto perisset ab hominum memoria, ipse suo ingenio velut Ezras aliter Hebraicam restituere cuncta cum praestantiore valeret elegantia. Postea me Neometi existente Herbipolim venit, eademque vanitate actus in plurimorum fertur dixisse presentia, quod Christi Saluatoris miracula non sint miranda, se quoque omnia facere posse quae Christus fecit quosque quae docun- & velit. In vltima quoque huius anni quadragesima venit Stauroncelum, & similitudinis stultitiae gloriosus de se pollicebatur ingentia, dicens se in Alchimia omnium quae fieri possunt quam esse perfectissimum, & scire atque posse quicquid homines optauerint. Vacabat interea meo inus docendi scholasticum in oppido memorato, ad quod Francisci ab Sickingen Balaui principis tui, hominis mysticarum rerum percipidi promotione fuit assumptus, qui mornefandissimo formationis genere cum pueris videlicet voluptari coepit, quo statim deducto in lucem fuga poenam declinauit paratam. Haec sunt quae mihi certissimo constant testimonio de homine illo, quem tanto venturum esse de desiderio praetolaris. Cum veniret ad te, non philosophum, sed hominem fatuum & nimia temeritate agitatam insecies. Vale mei memor cum oportunitate principali. Ex Herbipoli vicecima die mensis Augusti. Anno Christianorum 1507.

XLIX.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ILLUSTRISSIMO QUAE
 principi & domino, Domino Hermanno Coloniensis Ecclesiae Archiepiscopo, Angaria
 Westphaliae, Duci, administratori Ecclesiae Paderbornensis, sacri imperii per
 Italiam Archicamerario, Principi Electori, Ioan. Trite, abbas S.
 Iacobi Herbipolensis felicitatem
 optat.

REVERENDISIME Princeps, promiseram vltimis literis quas dedi ad R.P.T. in fine mensis Iunii, venturum me circiter ad festum sancti Michaelis archangelii, quod & felicissem quam libentissime, nisi pestis epidimiae interea nimium grassari coepisset in omnibus pene locis cisrhenaenis, per qua fueram descensurus, atque in hunc usque diem non cofaueat. Quapropter necessarium mihi fuit domi consistere, scienti quod praesentia cuiuscunque hominis per loca in quibus pestilentia viget, cunctis tolet esse principibus menseanda. Metuens ergo ne hoc ipsum R.T. contingeret paternitati, cum pege in omnibus locis hodie circa partes Rheni hoc seuiat malum, necessaria consideratione aduersum meum in aliud differre tempus decreui, nisi tua Serenitas hoc meum institutum immutandum. Interea quae restant adicienda paratis pro eadem tua Serenitate, ut quam abunde perficiantur pro viribus curabo. Omnipotens Deus tuam paternitatem reuerentissimam diu conseruet incolumem, cui me quam humilissime facio commendatum. Ex Herbipoli, vicecima quarta die mensis Augusti. Anno Christianorum 1507.

L.

IOAN. TRITHE AB. MONASTERII DIVI IACOBI APOSTOLI
 in suburbano Herbipolensi, Iodoco Beneficio Iuriscofultis perfructuissimo
 salutem.

NUNCIATVM tibi credo Iodoco per communes amicos, Rogerium, Herbennum, & Kymolanum, & alios rerum mearum variatum iuxta Genesis statum, ut completeretur praedictio astrorum, si quid virium habere credenda sit, quam ante viginti annos Regis Philippi vaticinavit astronomus. Sz pius fateor & ipse interea communiuimus inmemorata calculacione figuras, sed diui Augustini consilio persuasus, risum computari vaticinia stellarum. Euenit mihi tandem quod videbantur polliceri, & data mihi occasio est, qua deinceps experientia faciat necessario cautiorem. Invidia aemulorum praesentia vaticinia locam, quam ne mathematici vacillaret praedictio nulli dubium demonum aliquod malignum suscitauit. Libenter enim, si Deus permittat, dzmones vaticinis coeperunt humanis, per quae in erroris deuo mentes capiunt nimiam credulas vaticinibus. Praesulit aduersum me temeritas aemulorum dzmonis haud dubium infigacione agunt, quae et si praesignauerint astra futurum, hominum tamen libertate proeueniunt arbitria. Nemo enim

FAMILIARES

m ad me quoque destinavit. Relectis in
torum presentia dicitur, tamam se non posse
si volumina Platonis & Aristotelis hinc
memoria, ipse suo ingenio velut Ezra ab
antia. Postea me Neometi existente Herbip
triorum fertur dixisse presentia, quod
omnia facere posse qua Christus fecit quare
ni quadragesima venit Stauroniam, in
ia, dicens se in Alchimia omnium quos
icquid homines optaverint. Vacabit
orato, ad quod Francisci ab Sickingen
percupidi promotione fuit assumptus, non
eris videlicet voluptari cepit, quoniam
am. Hac sunt que mihi certissimo
nturum esse de desiderio prelati. Cum
atum & nimia temeritate agatur in
pali. Ex Herbipoli vicesima die mensis

LIX.

TO PATRI, ILLUSTRISSIMO R
Colonienfis Ecclesie Archiepiscopo, Augusti
Ecclesie Paderbornensis, sacri imperii
cepsi Electori, Ioan. Trithe, abbas S.
olensis felicitatem
piat.

seram vltimis literis quas dedi ad R.P. Trithe
festum sancti Michaelis archangelus, quod
ia: interea nimium grassari cepisset in
descensus, atque in hunc vsq; diem non
lomi consistere, scienti quod presentia
ia viget, cunctis tolet esse principis
tingeret paternitati, cum peccata omnia
lum, necessaria consideratione aduertent
a Serenitas hoc meum institutum sub
da paratis pro eadem tua serenitate, vt
m nipotens Deus tuam paternitatem re
e quam humilime facio commendatam
isti. Anno Christianorum 1507.

L.

TERII DIVI IACOBI APOSTOLI
Beisilio Iuriconsulto perspicacissimo
tatem.

omnines amicos, Rogerium, Herbipoli
uariatum iuxta Genesis statum, vt comp
ere credenda sit, quem ante viginti annos
fator & ipse interea comminantes in
onsilio persuasus, ritum computat
ebantur polliceri, & data mihi occasio
orem. Invidia aemulorum prestavit
pradictio nulli dubium demonium ali
is permissat, daemones vaticinis coop
apiant nimium credulas vanitatibus. Pre
emonis haud dubium in flagratione ag
m tamen libertate prouent arbitrii.

IOHANNIS TRITHEMIL

enim vt in me fauere aemulos prouocauit inuitos, nec me vt abbatiam dimittere Span
hemensem compulsi quisquam: sed voluntate quidem cessi spontanea, causam vero vt
vellem ingratitude prestitit monachorum, de qua tibi olim ex Colonia q̄ latissime scri
psisse me memini. At nunc viuo hic multo quam in Spanheim quietior, mihi vacans &
lectioni scripturarum, pauper quidem rebus, sed animo vt mihi videor diues, vt pote qui
vanas mundi occupationes amauerim nunquam. Quod me hortaris vt veniam ad te, pro
mittens mihi omnia vitæ huius necessaria quoad vixero, amoris erga me tui maximum est
inditium, cui gratias & habeo & ago pro viribus immortales, referamq; si vnquam mihi
facultas data fuerit. Descendere aut ad te ibiq; manere deinceps, quod maxime videris o
10 preare, scis quoniam mea non congruit professioni, qui monastica sum religioni addictus,
& in verba sanctissimi patris mei Benedicti iuratus. Nullatenus enim proposito meo con
uenit monasticam solitudinem relinquere, & cum hominibus secularibus quantum lib
bet bonis & iustis in saeculo continue habitare. Nam etsi mihi forsitan cohabitare tibi nul
lum sit periculum, fieret tamen multis in religione mea scandalosum, quoniam sicuti nō
omnibus omnia placent, ita nec omnibus omnia expediunt. Statui ergo in monasterio
aliquo consistere ordinis & obseruantia regularis, ne alicui de me preberetur male sen
tienti occasio. Habuissem alioquin ex magnis mundi principibus nō vltimos qui me co
piofissime prouiderent in necessariis vitæ presentis, si me curis & ministeriis eorum in
scribere voluissem. Vnde vsque in hunc diem qui me proposito annali stipendio satis co
20 piose ad curias inuitant suos complures agnouit. Sed non est vita piscibus in arido, nec mo
nacho tuta conuersatio sine claustro. Propterea ne mendacem constituam memetipsum,
elegi pauper & abiectus habitare in cœnobio, magis q̄ diues & gloriosus apparere cū
principibus in saeculo. Quid enim mortuo homini magis congruit quam latere in sepulchro?
Et monachum qui semel abrenunciavit saeculo, quid amplius decere putas, quam vt
spretis omnibus negotiis mundi, corpore quietus & mente tranquillus, sibi vacans & scri
pturis diuinis in monasterio permaneat? Maxima enim & principalis causa vt Spanhe
mensem abbatiam plenam inutilibus mundi curis resignarem, istamq; sancti Iacobi, qua
non est in ordine pauperior, assumerem, fuit amor solitudinis, pacis & tranquillitatis, non
vt ocio defluerem inerti, sed quo studio liberius possem insistere scripturarum. Neq; enim
30 inuidiam aemulorum vsque adeo insuperabilem expertus fuit animus, vt eam non facile
domare fauore & auxilio serenissimi principis Philippi Comitis Palatini potuerim si
voluissem, praesertim cum patres ordinis de obseruantia omnes nihil magis cupierint,
quam vt abbatiam non desererem Spanhemensem. Vnde miserunt ad me Budorim duos
abbates ex Synodo, quam apud Moguntiam celebrabant, qui reditum ad monasterium
mihi persuaderent. Sed ego non minus amore pacis & tranquillitatis quam iniuriarum
consideratione permotus, fixum apud me quod statueram seruaui, patienter sufferens da
tam mihi occasionem, qua vanis & inutilibus mundi occupationibus vel sero tandem
eximerer. Ita que largiente Domino nostro Iesu Christo, qui est saluator fidelium anima
40 rum, quam semper optavi pacem assecutus sum: pace nunc fruor desiderata: pacem lo
que sequar quam aui in carne spiritus in me vitæ permanserit. Neque paupertatem loci
presentis quem assumpsit grauius duxi ferendam, sciens breuitate huius vitæ consumma
ta tandem nihil hinc mecum transiturū ex omnibus qua possidentur in mundo. Vitium
ergo habens & vestitum Christianus iubetur esse contentus, quoniam qui diuites fieri cu
piunt, varias tentationes daemorum incurrunt. Monachus autem qui diuitias amat, nec
monachus est nec Christianus, sed apostata potius & infidelis, quoniam & Euangelium
transgreditur, & voti contemptor monastici suo domino mentitur. Sed vale, & rerum
quoque tuarum me facito certiore. Ex Herbipoli vicesima sexta die mensis Augusti. An
no Christianorum 1507.

LI.

IOAN. TRITHE. AB. D. IACOBI HERBIPOLENSIS, ROGERIO
Sycambro salutem & charitatem.

EPISTOLAM tuam prima die mensis Augusti ad me datam Rogeri charissime, suscepi
6ta sexta die eiusdem mensis, in qua iterum atque iterum postulas, vt tibi titulos & ratio
nem omnium lucubrationum mearum transmittam, quod itidem & te prius rogasse, &
me promissione polliciter non ignoro. Faciam nunc itaque quod hortaris, pinacemque
aditionum mearum per ordinem temporis quo sunt factæ tibi designabo.

T. Pithen...

Opera
Historia

Catalogus
librorum
Joannis Tri-
shemi.

EPISTOLÆ ET FAMILIARES

In primis cum essem annorum trium & viginti, comportavi ex scriptis doctorum
 plurimum moulam virtutum in duobus libris, quam nec dum in lucem adere potui. Hoc opus sic
 incipit: *Magna virtus animæ est virtutem amare.*

Ad instantiam quoque Joannis Damii Curtesij, nunc prepositi sanctimonialium
 in Nouburgio prope Budorim, tunc monachi & capellani mei, scripsi de tentationibus
 monachorum libros duos, qui & ipsi nec dum sunt emissi. Hoc opus sic incipit: *Humilitas*
genus.

An instantiam denique Nicolai Statronesij, tunc prioris mei claustralium in Span-
 heim, scripsi super regulam sancti patris nostri Benedicti libros duos, quod sic incipit: *Rever-*
te filii audite me, timorem Domini doce.

Ad petitionem quoque memorati Joannis Damii scripsi duos libros exhortatio-
 num ad monachos, qui & ipsi delite sunt. Hoc opus sic incipit: *Milii convenit Christiane.*

Ad instantiam cuiusdam amici librum scripsi vnum de materia vitæ præsentis, in
 quo legentis animum ad mundi contemptum inducere conatus sum. Hoc opus dudum
 fuit impressum & incipit: *Cum nihil sit vita, &c.*

Contra vitium proprietatis monachorum atque claustralium scripsi librum vnum,
 ad instantiam cuiusdam monachi in Blidonstat, qui est impressus Moguntia ante plures
 annos. Hoc opus sic incipit: *Omnis ad vitam, &c.*

Chronicon quoque monasterij tunc mei Spanhemensis, à tempore foundationis
 suæ usque ad annos Christianorum millesimum quingentesimum secundum cum vna
 gno labore conscripsi, in quo successiones, tempora, & gesta omnium abbarum eius à pri-
 mo usque ad me, quantum in uenire potui diligentissime ordinavi, magnum voluion
 conficiens historiarum, in quo singulis annis multa per digressionem interserui rerum me-
 morarum in Alemania dignarum. Hoc opus sic incipit: *Anno Domini.*

De modo & forma visitationis claustralium scripsi librum qui Nurenberge dudum
 impressus est, & sic incipit: *Frater, hos versus habes, &c.*

De modo etiam & forma celebrandi synodum ordinis prolietalem scripsi librum
 vnum iussu & imperio patrum, qui prescripto eodem impressus est, incipit: *Quoniam in celebrand.*

Statuta quoque capitulorum provincialium à tempore concilij Constantiensis us-
 que ad capitulum in Hirsauiæ celebratum, mandato Patrum abbreviando in vnum librum
 comportavi, qui duobus præscriptis Nurenberge eodem impressus est, & incipit sic: *Quidam*
volent singula ora, stat.

Statuta etiam annalis capituli patrum de obseruantia eorum iussu in vnum librum
 ornatiore stylo abbreviando redigi, qui Colonia habetur in cenobio sancti Martini, &
 in Spanheim habetur, & incipit sic: *Reverendissimi Christo.*

Ad instantiam Joannis abbatis Bursfeldensis modum & formam descripsi annale
 capitulum celebrandi, quod opus priusquam perficerem ille obiit, & libellus in Spanheim
 cum aliis remansit. Incipit autem sic: *Reverendo patri Domino Joanni.*

Ad preces Blasij abbatis Hirsauiensis *chronicon eiusdem cenobii* scribere ad ortus malio-
 rem partem complevi, sed illo mortuo aditionem intermisi, incertus qua mercede suc-
 cessor eius laborem recompensare futurus sit.

Ad eiusdem abbatis Blasij preces scripsi librum vnum de ruina ordinis nostri, quæ
 dudum est lugubrem prænotavi. Hoc opus Moguntia impressum est, & mandato patrum
 ad mentam in provinciali capitulo semper legi consuevit. Incipit autem: *Chri ordini nostri*
primum de eorum.

An instantiam Gerlaci de Breytbach abbatis Tuitiensis prope Coloniâ, scripsi de
 laude septuaginta librum vnum, qui est Moguntia impressus, & incipit: *Venerabili patri &*
Domino &c.

Ad preces quorundam patrum de ordine carmelitarum scripsi libros duos, in quo-
 rum primo principium, incrementum, & laudes eiusdem ordinis digessi. In secundo il-
 lustres viros qui in eo claruerunt consignavi. Hoc opus Moguntia impressum est & inci-
 pit: *Præterit & præterit bene, &c.*

De laudibus quoque sanctæ Annæ matris intactæ atque castissimæ virginis Mariæ
 Deigenitris scripsi librum vnum ad preces Rumoldi Prioris Francofordensis memori-
 ti ordinis, qui est impressus & incipit: *Voti compellit necessitas.*

Ad preces cuiusdam nouelli sacerdotis Nicolai Meritensis apud Grunes quondam
 concholaris mei scripsi de institutione vitæ sacerdotalis librum vnum, qui est impressus
 & incipit sic: *Petrus à me Nicolae frater charissime.*

Ad lo-

Ad Ioannem Camerarium Dalbergium Vangionum eruditissimum antifitem librum scripsi de ecclesiasticis scriptoribus prenotatum, qui Basileæ fuit impressus, sic incipit post epistolam: *Multorum instantia saepe rogatus.*

Ad preces Iacobi Wimpelingi Sletstattenfis, poetæ, oratoris, atque theologi clarissimi opusculum scripsi de illustribus Germaniæ scriptoribus, quod prenotavi: *Catalogum luminarium Germaniæ.* Hoc opus Moguntia impressum sic incipit: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*

De viris quoque illustribus ordinis nostri scripsi libros quatuor, qui necdum in lucem prodierunt, quorum primus loquitur de principio & incremento ipsius ordinis in genere.

10 Secundus vero catalogus est sanctorum ex ordine ipso canonizatorum. Tertius Romanos continet pontifices ex ipso assumptos. Et quartus viros ordinis exprimit insignes, qui non minus Ecclesiam catholicam quam ordinem ipsum scriptis & lucubrationibus suis magnifice ornarunt. Hoc opus sic incipit: *Cogitanti mihi ac crebrius.*

Ad fratrem Albertum Latronem, ordinis Minorum scripti de computo Ecclesiastico librum vnum, qui non est adhuc deductus in publicum. Incipit autem: *Ioannes Tritheimus abbas, &c.*

Ad imperiū patrum ordinis mei de obseruantia nostra quæ Bursfeldensis à loco suæ originis dicta est, scripsi arduū opus de triplici regione claustralium, occasione accepta ex quibus synthematis in prologo fit mentio. Sunt autem tres libri quorum primus regionē describit claustralium incipientium, secundus proficientium, tertius perfectorum. Hoc opus Moguntia impressum est, & post epistolam meam ad præfidentes sic incipit: *Cum vna monasticae statum.*

20 Ad preces quoque cuiusdam amici, præfato trium regionum claustralium operi adiunxi post finem, spirituale exercitium monachorum librum vnum, qui similiter cum illo est impressus, & incipit sic: *Quoniam opusculum de triplici reg.*

Rursus de ipso monachorum exercitio vnum epitoma ad eiusdem amici petitionē extraxi, quod cum præscriptis similiter est impressum, & sic incipit: *Et si formula spiritualis.*

30 Magnum post hæc & nimis arduum opus Steganographiæ mirabilis adinventionis in octo libros partendum scribere sum adorsus, cuius primum quidem librum & secundum ad finem vsque perduxī, tertium vero mancum & reliquos omnes dimisi vsque in hunc diem animo sepultus, multiplici consideratione persuasus, cum & labor sit magnus, & forsitan retributio parua. Maneat ergo imperfectum, sicut iacet, donec aliud persuadeat utilitas. Hoc opus sic incipit: *Antiquissimos sapientes, quos græco sermone philosophos.*

Ad preces Vdalrici Eslingensis Theologi, Colonienfisque maioris Ecclesiæ Canonici, de certis dubiis & quæstionibus in Euangelio x̄p̄ Ioannem scripsi ad textum græcum libellum qui non est impressus & incipit: *Crebris amicorum.*

Ad eundem alium scripsi libellum de quibusdam in Psalterio dubiis ad exemplaria græcorum, quorum breuem feci absolutionem. Incipit autem: *Cum nuper ad Coloniam.*

40 De sanctissima quoque matre Anna rosarium quinquaginta distinctum articulis ordinavi, pro mea in eam deuotione, simul & horarias preces, quas cursum appellare consueuimus, officium missæ cum sequentia. Exultent in hac die, & alia, quæ incipit: *Iesu colorum regis sanctam laudemus.*

Ad preces Macharii abbatis Lypurgensis scripsi de miseria prælatorum claustralium libros duos, qui necdum in lucem sunt æditi, sed in Spanheim manserunt. Hoc opus sic incipit: *Vt de miseria prælatorum claustralium, &c.*

Orationes in capitulis ordinis & extra habitas, plures scripsi numero quam viginti, quorum aliquæ Moguntia fuerunt impressæ, aliæ vero per amicos dispersæ sunt.

50 Rosaria quoque multa de diuersis sanctis, Petro, Paulo, Maria Magdalena, & alijs, collectas, prolas siue sequentias, orationesque supplicatorias sine certo numero complures, ad instantiam deuotorum hominum scripsi, quorum omnium exemplaria non retinui. Cōplura etiam parua scripsi opuscula, quorum hac vice titulos omnium ad memoriā nequeo reuocare. Ex his nonnulla in lucem ædita iam dudum prodierunt, alia vero in Spanheim necdum satis elucubrata dimisi, in posterum forsan perficienda.

De origine & progressu ducum Bavarie historiam quoque scripsi, iubente serenissimo principe Domino Philippo Comite Rheni Palatino, cuius exordium operis à memoria lapsum est.

Epistolas vero ad amicos scripsi multas, quarum paucas in vnum librum coadunavi, illas videlicet quas in principio abbatiæ meæ Spanhemensis emiseram. Reliquæ autem

FAMILIARES

na & viginti, composari ex scriptis de...
um necdum in lucem ad ere pora. Hoc opus...
Curtensij, tunc præpositi sanctimonialis...
nachl & capellani mei, scripsi de terrarum...
um sunt emissi. Hoc opus sic incipit: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
tronesij, tunc prioris mei claustralium...
stri Benedicli libros duos, quod si cunctis...
Ioannis Dathij scripsi duos libros...
Hoc opus sic incipit: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
um scripsi vnum de miseria vna præfide...
um inducere conatus sum. Hoc opus sic...
orū atque claustralium scripsi librum vnum...
em mei Spanhemensis, à tempore...
sim unum quingentesimum secundum...
tempora, & gesta omnium abbatum...
a diligentissime ordinavi, magis...
nis multa per digressum in hunc...
sic incipit: *Anno Domini, si p...*
ralium scripsi librum quædam...
di synodum ordinis prolixi...
to compositus est, incipit: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
cialium à tempore concilij...
mandato Patrum adhibendo...
bergeo impressus est, & incipit sic: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
de obseruantia eorum in lucem...
oloniae habetur in cenobio sancti...
lavin Christo...
eldensis modum & formam de...
ni perficere in ille obit, & libellus in...
ndo patri Domino...
hirononensis cenobii...
tionem intermissi, in certis...
psi librum vnum de ruita ordinis...
is Moguntia impressum est, & incipit sic: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
legi consuevit. Incipit autem: *Ca...*
abbatis Tuitensis prope...
guntia impressus, & incipit: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
dine carmelitarum scripsi libros duos, in...
lades eiusdem ordinis digessi. In secundo...
i, Hoc opus Moguntia impressum est, & incipit: *Quoniam sunt nonnulli Iacobe.*
Rumoldi Prioris Francofordensis...
pellis necessitas...
Nicolai Mernienfis apud Grunes...
sacerdotalis librum vnum, qui est impressus...
Alb

absque ordine iacent adhuc in schedulis dispersæ, quas si potero in vnum volumē aliquo tempore comportare curabo.

Hæc sunt synthemata mea Rogeri amantissime Sycamber, quæ in abbatiâ Spanhemensi me scripsisse ad præsens memini, inter occupationes rei familiaris continuas, & treberrimas vt nosti in ordine meo visitationes, ab anno Christianorum millesimo quadringentesimo octogesimoque tertio, die mensis Iulii vicesimanona, quando in abbate sui electus Spanhemensem, vsque ad annum millesimum quingentesimum quintum, primam videlicet diem mensis Aprilis, quando de Spanheim vltimo exiui non amplius reuersus. A tempore vero exitus mei de Spanheim vsque ad introitum meum in hanc diuini Iacobi abbatiâ, fluxerunt menses decem & octo, dies quindecim, in quibus parum scribere potui, præter quasdam epistolas familiares, quas in vnum librum hic postea redegi. Nouem vero mensibus, quibus interea cum serenissimo principe Ioachim Electore in Marchia Brandenburgensium manseram, quod te non latet, minime fui ociosus, sed quædam ad eius imperium lucubraui opuscula, quorum aliqua compleui, reliqua imperfecta dimisi. Nam complurium historias abbreviavi sanctorum ad eiusdem Principis instantiam, quorum deuotione per amplius feruebat, multasque & varias orationes & varias supplicatorias in vno volumine comportauit quod sic incipit: *Magnum & arduum opus tui amore Princeps, &c.*

Eodem quoque tempore in Marchia confitutus iubente memorato principe scripsi de varijs atque diuersis materijs & rebus antiquitatibus ex disputatione quotidianâ emergentibus libros 14. in vno volumine, quod opus prænotauit Panaethiam, cuius prologus primus sic incipit: *Multa sunt præceptor magne, &c.*

Aliud etiam opus Hieraticum scripsi ad eundem principem pro diuersis morbis propellendis necessarium, in quatuor & triginta particulas diuisum, cuius primus prologus sic incipit: *Ea qua tuæ maiestati scripturus aggredior, &c.*

Præscripta tria volumina compleui ad finem, reliquorum vero quæ necdum perfecti titulos hic dicere nemo compellit.

Hæc sunt Rogeri charissime, quæ abbas Spanhemensis in tribus & viginti annis lucubraui opuscula, quæ vero sequuntur postea scripsi abbas monasterii sancti Iacobi Apostoli in suburbano Herbipolensi, cui nunc præsum indignus, ratio literarum intentioni vacans liberius, quanto propter inopiam rei temporalis minus sum in externis occupatus. Sciens enim locum esse pauperem & quietum eo assumpsi libentius, quo me posse vacare studio scripturarum liberius sperabam. Scis enim quod plures magnas abbatiâs & pingues mihi à principibus oblatas, amore quietis & scripturarum contempsi. Hanc autem, cum mihi fuisset oblata, meo confidens amplius conuenire proposito sciens pauperulam assumpsi, in qua necdum integrum compleui annum, vnde & pauca lucubraui.

In primis scripsi librum vnum in laudes sanctissimi Iosephi nutritii Domini & saluatoris nostri IESU CHRISTI, cui adiunxi rosarium quinquaginta articulorum ex preconijs meritorum eius. Officium quoque cum orationibus, & prosa quam sequentiam appellant. Hoc opus sic incipit: *Magno sæpe desiderio statui satisfacere & deuotioni proprie.*

Post hæc scripsi ad Iacobum Trithemium fratrem Epistolarum mearum familiarium libros duos, quorum primus continet quasdam epistolas numero 66, quas scripsi ad diuersos per totum illud tempus, quo de monasterio Spanhemensi exiui, vsque ad introitum meum in hunc locum. Secundus vero continet epistolas similiter 60, quas hoc anno abbatiæ huius primo scripsi ad diuersos. Hoc opus sic incipit: *Opportune satis adiuuasti suauissime, &c.*

Scripsi præterea hoc ipso anno magnum & laboriosum opus in sex libros partiales diuisum, quod prænotauit græca dictione Polygraphiam, quod latine sonat multam scripturam. Docet enim miranda subtilitate naturali, multos immo infinitos scribendi modos, & nunciandi secretissime tutissimeque ac sine aliqua suspitione vniuersaliter in omni lingua totius mundi quodcumque fuerit nunciandum vel scribendum. Hoc opus sic incipit: *Legimus complures veterum sapientes, &c.* Sed notandum Rogeri, quod hoc opus habere neminem æque decet ac principes magnos atque potentes, per quod secretissima negotia sua nunciare possunt absentibus sine timore, ita quod archanum eorum totus mundus non possit inuenire absque huius libri scientia, quæ facile discitur habito volumine, & sine labore in memoria retinetur. Propterea statui hoc opus cuidam offerre principi, cuius sapientia & virtus omne bonum meretur.

Contra perniciosum quoque Simonix ac proprietatis claustralium morbum & vitium

lisperfæ, quas si potero in vnum volumẽ aliquo

nantissime Sycamber, quæ in abbacia Spanhem
er occupationes rei familiaris continet. Actus
ic mensis Iulii vicefimanona, quando in
annum millefimum quingentefimum exiui
uando de Spanheim vltimo exiui non empus
panheim vsque ad introitum meum in Spanheim
cem & octo, dies quindecim, in quibus per
miliares, quas in vnum librum hinc per
cum serenissimo principe Ioachim Balthazar
quod te non laet, minime fui ociosus
a, quorum aliqua complui, reliqua imp
euiui sanctorum ad eiuſdem Principis
uebat, multaque & varias orationes de
aui quod sic incipit: *Magnam & arduam*

ia conſtitutus iubente memorato principe
ous antiquitatum ex diſputatione quocunq;
quod opus prænotauit Panalethiam, cuius pro
magne, &c.

phi ad eundem principem pro diuerſis me
rigitur particulas diuiſum, cuius primam
aggreſſior, &c.
ad finem, reliquorum vero quæ necdum per

bbas Spanhemensis in tribus & viginſi
ſteſta ſcripſi abbas monaſterii ſancti Iacob
re præſum indignus, tanto literarum inuentione
rei temporalis minus ſum in externis occupat
tum eo aſſumpſi libentius, quo me poſterum
enim quod plures magnas abbas & priores
& ſcripturarum contempſi. Hanc autem
conuenire propoſito ſciens pauperum
ai annum, vnde & pauca lucubrari.

les ſanctiſſimi Ioseph nutricii Domini de
roſarium quinquaginta articulorum cum
um orationibus, & proſa quam ſequor
ſiderio ſtatu ſatisfacere & deuotione pro
nium fratrem Epistoſularum mearum famili
uaſdam epistoſas numero 66, quas ſcripſi
naſterio Spanhemensis exiui, vsque ad
tinet epistoſas ſimiliter, 60, quas hoc anno
opus ſic incipit: *Oportuit ſatis admodum*

gnum & laborioſum opus in ſex libris
Polygraphiam, quod latine ſonat multum
naturali, multos immo infinitos ſcribendos
e ac ſine aliqua ſuſpitione vniuerſaliter
unciandum vel ſcribendum. Hoc opus ſcri
Sed notandum Rogeri, quod hoc opus
s atque potentes, per quod ſecretiſſima regni
re, ita quod archanum eorum totum muſte
tia, quæ facile diſcitur habito volumine, &
reca ſtatu hoc opus cuiusdam offerre principis

ur.
nia ac proprietatis clauſtralium meorum

tium maxime monialium ad propoſitam mihi quaſtionem reſpondendo ſcripſi librum
vnum, qui ſic incipit: *Eſt canobium quoddam monialium, &c.*

Hæc etiam ſunt Rogeri quæ præſenti anno in hæc ſancti Iacobi abbacia conſtitutus
lucubraui, quorum ſcire titulos & ſeriem toties deſideraſti. In manibus adhuc quædam
verſantur imperſecta, quorum titulos & prænotationes te ſcire faciam, cum ad calcem æ
dita fuerint.

Decreui autem in poſterum, ſi voluerit altiffimus, qui poteſt omnia ſolus, opus lu
cubrare meorum omnium quidem maximum, quod libris duodecim foret diſtinguen
dum, quorum materia erit. *De demonibus artibusq; prophanis & maleficiis eorūdem, quibus hu
manum genus miſere decipiunt:* eſtque mihi animus omnes ſuperſtitioſas Daemonum artes &
10 hominum pro viribus explōdere, confutare, & quam ſint vaniſſimæ, pernicioſæ ac dete
ſtandæ multipliciter ex propriis ſultorum qui eas tradiderunt libris demonſtrare. Videtur
enim mihi neceſſarium opus his maxime temporibus, in quibus homines nimium ſunt
curioſi, docti videlicet nonnulli ſimiliter & indocti, ea perquirentes quæ melius neſcirent.
Laboris tamen ardui magnitudine non mediocriter deterritus ad tempus diſſerre inten
tionem hæc meam vtile putauit, quo interim ſucceſſiue materia in vnum pro tanto ne
ceſſaria opere comportetur. Hæc ſunt quæ tibi ad literas tuas iudicio meo reſcribenda fue
rant. Si qua vero poſthac in lucem ædidero, non inter vltimos ſcies. Vale noſtri memor
ad Deum. Ex Herbipoli vltima die Auguſti. Anno Chriſtianorum milleſimo quingentiſi
20 mo ſeptimo.

LII

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEMIO
abbati ſancti Iacobi in ſuburbio Herbipolenſi, præceptori ſuo egregio atque doctiſſimo, Bar
tholomæus Leſcanus præſbyter indignus, & Marchionis Alberti Ca
pellanus ſalutem exoptat æternam.

ET ſi paruo tempore vobiscum reuerende pater in Vrſulo ſum conuerſatus, non par
uum tamen ex ipſa conuerſatione profectum reportauit, quoniam veſtro medicami
ne de grauiffimo capitis mei dolore, quem per annos decem & octo continue ac ſine in
30 termiſſione aliqua ſuſtinui, & à nullo medicorum poteram releuari, Domino Deo miſe
rante curatus ſum & plene conuallui, de quo paternitati tuæ infinitas gratiarum actiones
dico, meq; totum in mancipium offero, do, & impendo. Omnipotens Deus reuerentiam
veſtram & in corpore & in anima ſaluam & incolumem perpetuo conſeruare dignetur,
ſicut me miſerum miſerandumque hominem veſtra pietas miſericorditer reſpexit, & de
tam graui ac diuturno capitis dolore curauit, de quo medici noſtri omnes ſemper quot
quot conſului deſperauerunt. O ſpes mea poſt Deum vnica, ſalus & promotor egregie, ca
lamo exarare non valeo tenui, quanta vobis ſum charitate obnoxius & inclinatus, in tan
tum vt ſi veſtra complaceret paternitati, omnibus vitæ meæ diebus me vobis obligare in
40 famulum vna cum his quæ poſſideo vellem ac optarem. Veſtra namque gratioſe pater
nitatis recordatio ſemper apud me eſt, & de memoria cordis mei nullo vnquam momen
to poteſt deleri, quoniam non eſt hora in qua præſentiam veſtri non cogitem. Valde au
tem ſum triſtis, & multi ciuium Berlinenſium mecum dolent vehementer de perpetua
paternitatis veſtræ abſentia, qui omnes nihil magis cupimus, quam ſi foret poſſibile quod
aliquando ad nos rediretis. Nouimus enim plures quod princeps noſter clariffimus mul
tum deſiderat reditum veſtrum, & quotidie veſtrum dicitur præſolari aduentum. O, ſi ad
nos cito reuertatur veſtra paternitas, quanto cum gaudio ſuſcipiemini à nobis? Sciat pater
nitatis veſtra, quod promotione Domini Georgii prioris amiſſiſſimi veſtri, capellanus
factus ſum illuſtris magnificique principis domini Alberti Marchionis, cum quo mihi vi
deor in loco eſſe paradifi, quia licet iuuenis ſit, valde tamen religioſe viuir, & honeſtiſſime
50 in omnibus conuerſatur. Laus cum ſtipotenti Deo, qui non deſerit ſperantes in eum, cuius
benignitas veſtram paternitatem mihi merito colendam, felicem in æuum
conſeruare dignetur. Amen. Ex Berlin decima tertia die menſis Maii. An
no Domini milleſimo quingentiſimo ſeptimo.

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS MONASTERII SANCTI

*Iacobi Herbipolensis, Bartholomæo Lescanio presbytero**salutem.*

LITERIS tuis amantissime vir, quibus mihi de tua sanitate magnifice gratias agis, quid aliud respondere, aut possum, aut debeo, quam illud quod Ioannes Mesue medicus in principio cuiusdam aggregationis suæ præfatur, dicens: *Sanat solus languores Deus, & de frugalitatis solo produxit in largitate sua medicinam benedictus, gloriosus, & excelsus.* Vnde non mihi sed Deo gratiarum actiones habendæ sunt, quia sua bonitate non solum infirmos sanat, sed cum sit omnipotens etiam mortuos viuificat. Ego autem non medicum, sed monachum profiteor Christianum, cuius si quid tibi profuere consilia, ille merito benedicendus & collaudandus est, à quo totum accepimus bonum quod intelligimus. Memoriam vero mei, quam te iugiter habere testaris, cum pro peccatis meis intercedendo conuerteris ad Deum, esse mihi gratissimam scias, hoc est, vt quoties in altari sacrificium redemptionis nostræ oblatum Deo Patri omnipotenti memoriam amicorum tuorum celebres, etiam orando pro me mentaliter dicas. *Oro te Domine sancte pater omnipotens æternæ Deus, per dolorem vulnere Iesu Christi Domini nostri, memento etiam seruatoris tui licet prauis Ioannis Tritheimy abbatis, & quicquid peccauit in te, per sanguinem eiusdem filij tui misericorditer Ecclesia tua per me postulante relaxa.* Si hanc memoriam mei sedulo habueris Lescani charissime, beneficio meo quam maximo donasti. Congaudeo tibi non mediocriter, quod boni principis fauorem & gratiam inuenisti, in cuius te seruitio ita viuere decet, vt animæ profectum atque salutem nunquam postponas illecebris carnis, nec ita diligas commodum & pacem mundi, vt obliuiscaris cœlestis consolationis regni. Reditum vero meum in Marchiam sicuti promittere postulantibus cum principe amicis vobis non audeo, ita non temere nego. Potest enim omnia Deus, cuius nutum & voluntatem sequi, omnis creaturæ salus. Futurorum autem nulla mortalibus est determinata cognitio. Vale nostri memor, Herbipoli penultima Augusti. Anno Christianorum millesimo quingentesimo septimo.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI TRITHEMIO

abbati S. Iacobi Herbipolens. præceptoris suo quam charissimo, frater Theodoricus monachus Fuldensis reuerentiam & honorem cum humilima sui recommendatione.

REVERENDE pater & præceptor amantissime, audiens paternitatem vestram aliam suscepisse abbatiam, & resignauisse Spanhemensem, ultra modum sum animo consternatus & fluctuans in memetipso quodammodo diuisus, & contristatus euasi, & lætus. Contristatus quidem propterea, quod inuidia æmulatorum vestrorum in tantum valere permissa est, vt vobis occasione præberet monasterium vestrum deserendi, quod vestris ingenio scriptis & libris per totum ferme orbem notum, clarum, famosumque reddidistis & insigne. Quid enim fuit monasterium Spanhemense priusquam vestra paternitas reuerenda eidem præficeretur? In obscuro latebat & in tenebris, ita vt ultra decem millia in circuitu nominis eius nulla æstimatio vel notitia haberetur. Reddidistis illud vestris lucubrationibus longe lateque gloriosum & notum, ita sicut vidi per memetipsum, qui ultra triennium sub vestro magisterio militavi discipulus, quod ex Gymnasio Parisiensi in Gallia, Louaniensi in Brabantia, Tubingensi in Sueuia, ex Italia quoque & Alemania, aliisque remotioribus terrarum locis, quæ multi viri doctissimi, Principes quoque & pontifices excitati fama nominis vestri, certatim confluebant ad Spanheim non sine monasterii ipsius comodo & vtilitate, qui omnes non hoc quidem nomine venerunt vt monasterium viderent, immo quod indubitanter tenendum est, propter te ac eruditionem tuam aduenerunt. Ornauisti etiã nouis structuris monasterium atque pulcherrimis, libris quoque & multis & preciosissimis, de quibus vehementer doleo, quod penes indoctos ingratisque monachos illos Spanhemenses debeant remanere. Lætor autem & congratulor paternitati vestræ non mediocriter, quod locum inuenistis quietum & studiis vestris conuenientem, quãuis ego consulissem potius, vt apud illustrissimum principem in Marchia mansissetis, qui vobis, vt mihi tunc videbatur, non spernendas condiciones offerebat. Benedictus Deus, qui pacem vestræ paternitati tribuit, & aduersarios vestros iam in eorum confusione dereliquit. Æstimauerunt se animam paternitatis vestræ partibus suis inflectere posse, sed minime potuerunt: & contigit vobis quod sancto patri nostro Benedicto, & Rabano quondam Fuldensi

Fuldenſi contigit abbati, qui cum eſſent animarum idonei optimique paſtores, odium monachorum ſuorum propter iuſtitiam inciderunt, & quos venerari ſummo honore debuerant, inuidis machinationibus perſecuti ſunt. At illi mox relictis ouibus ne dicam hœdis ingratiffimis atque peruerſis, ad alia ſe loca tranſtulerunt. Sera tandem poenitentia ducti ſe paſtores perdidiffe optimos lamentabantur, quos prauis antea moribus excæcati nō cognouerunt. Simile continget in breui non dubito monachis in Spanheim relictis, columna totius ordinis ſpeta & contempta, iam ſub ſicu ſterili & fatua, hoc eſt, ſub ſtolido priore, quē ſibi in abbatem præferunt, degētibus, qui ſe vna dierum mœſto corde altiſq; fatebuntur ſuſpiriis grauiter deliquiſſe & peccaſſe in patrē manſuetiſſimū doctiſſimumq; paſtorem, qui nulli contra æquitatem fuit moleſtus, nulli grauis, nulli oneroſus. Tunc ſine dubio dicturi ſunt, & forte iam etiam dicunt, huius in quo nunc verſantur monaſterij ſtatus incomparabilem cōparationem facientes, ad eū, in quo ſub veſtro regimine claruerunt. Nos inſenſati atq; omnium hominū miſerrimi, quare tam vtilem, in ſignē & humaniſſimū paſtorem ad indignationem iniurijs & contumelijs noſtris prouocauimus? quare detractoribus & æmulis tanti viri credidimus? ecce quomodo nunc ſedemus abiecti, deſpecti atq; contempti ſub fatuo & inexperto paſtore, ille autem coram Regibus & principibus magnus inter doctos vtriuſque viæ viros reputatur habeturque ac varijs honoratur muneribus. Credat mihi reuerenda paternitas veſtra, quoniam cito indubitanter dolerunt ſe peccaſſe in perſonam veſtram, cum euenerit eis iuſto Dei iudicio vindicta quam meruerunt, reportabuntque ingratiſſimæ ſuæ condignam mercedem. Quantum ad meas pertinet conditiones, noſcat paternitas veſtra, quod poſteaquam anno præterito reſceſſi à vobis de Spira cum licentiatório abbatis mei Wiſſenburgenſis veni ad Fuldam, ibique in maiori cœnobio iam profeſſus & ſtabilitus manere deinceps promiſi. Commiſerunt mihi ſtatim patres loci negocium ſtationarium S. Bonifacij in terris Thuringorum & Buchoniorum procurandum, ratione cuius in breui venturum me conſido ad Hamelburgium, inde ſi quoquo modo fieri poteſt veſtram paternitatem accedam, de cæteris latius cum eadem collaturus. Te enim tanquam protectorem & conſolatorem meum vnicum humaniſſimumque ſemper & habui & expertus ſum in omnibus tribulationibus, tã meis quam monaſterij quondam mei Wiſſenburgenſis, in quibus per annos extitimus quatuordecim, cum ſeiret in nos impiſſimus ille tyrannus Ioannes de Drade frater Episcopi Mersburgenſis Palatini comitis Marſchalcus, militia nomine indignus, vnà cum Acherontis ſatellitibus, qui ſuis auſibus temerarijs adhaſerunt. Abbas noſter tyrannorum crudelitatem declinans pro rebus monaſterij apud ſedem Apoſtolicam Romæ certabat, æmuli contra nos miſerabiles monachos in patria tot & tantas crudelitates exercebant, vt nuſquam eſſemus ſecuri. Interea patres ordinis pene omnes, & maxime obſeruantia Bursfeldēſis metu tyrannorum manus ſubtraxerunt, & cum præ inopia monaſterij nos diſpergi eſſet neceſſe, vix quempiam ex nobis hoſpicio recipere audebant, & præſertim vicinioreſ, qui magis incendi cortem timere ſuas, quam fraternam violare charitatem. Veſtra autem paternitas Deum magis timuit quam homines mortales, & quamuis hoſtes noſtri vobis eſſent multum vicini, nihilominus velut alter Thobias, non ſolum hoſpicio nos, ſed etiam ad conuentum veſtrum complures noſtrum multo tempore ſuſcipiens humaniſſime tractauit. Inter quos & iſſe tandem clementer admittens in quartum tenuit annum, gratis mihi omnia neceſſaria tribuens, & quod maximum eſt omnium, ſtudijs me imbueret curauit bonarum literarum, de quo gratias paternitati tuæ ago immortales, nec agere ceſſabo quam diu in carne fuero. Semper enim non ſolum mihi, ſed omnibus quoq; monachis deſolatis, & miſeris, aduocatus extitiſti atque patronus, & multos ad viam veritatis reduxiſti, nec aliquis vnquam ſine conſolatione abiit, qui tuum conſilium implorant. Propter quod ſicuti nullatenus dubito, miſericors Deus, qui te tribulari ad tempus modicum permiſit, locum tibi poſtea magis quietum & aptum pro ſtudio ſcripturarum prouida diſpenſatione ordinauit. Parcat mihi paternitas veſtra de prolixis & ineptis ſcriptis meis, & longæ vaelet vtriuſque hominis incolumitate, cui me humilime commendo. Data ex Fulda viceſimo octaua die menſis Auguſti. Anno Domini milleſimo quingentefimo ſeptimo.

Joh. de Dra-

hi de tua ſanitate magnifice gratias agis, quod quam illud quod Ioannes Meſſer medicus tuus, dicens: *Sanat ſolus languores Deus, & benedictus, glorioſus, & exceſſus.* Vnde non ſunt, quia ſua bonitate non ſolum inferios viuificat. Ego autem non ſolum medicus, ſed etiam quid tibi proſuere conſilia, ille merito hinc cepimus bonum quod intelligimus. Hinc is, cum pro peccatis meis intercedendo, hoc eſt, vt quoties in altari ſacrificiorum omnipotenti memoriam amicorum tuorum. Oro te Domine ſancite pater omnipotens, ante noſtri, memento etiam ſeruatoris tui Iſtae pater, per ſanguinem eiſdem filij tui meſſerianoſum, memoriam mei ſedulo habueris Lescanio chelliſſimo gaudeo tibi non mediocriter, quod vobis ius te ſeruitio ita viuere deceat, vt anime pro illecebris carnis, necita diligas commotum ſolationis regni. Reddum vero me in hoc principe amicis vobis non audeo, ita non nutum & voluntatem ſequi, omnis creatura ſt determinata cognitio. Vale noſtri memoriam anorum milleſimo quingentefimo ſeptimo.

IV.
Patri Domino Ioanni Titulo
quam chariſſimo, frater Theodorius monaſterij
honorem cum humilima ſua
oratione.

tiſſime, audiens paternitatem veſtram diu
hememſem, vltra modum ſum animo
modo diuiſus, & contriſtatus euſi, & ita
ia æmulorum veſtrorum in tantum valere poſſe
naſterij veſtrum deſerendi, quod reſpoſum
m notum, clarum, famoſumque reſpoſum
in hemeſe priuſquam veſtra paternitas noſtra
ut & in tenebris, ita vt vltra decem millia
bitia haberetur. Reddidisti illud vobis hinc
um, ita ſicut vidi per memetipſum, qui vtra
cipulus, quod ex Gymnaſio Paſſeriuſi in Col
Sueuia, ex Italia quoque & Alemantia, diſſe
doctiſſimi, Principes quoque & pontifices
bant ad Spanheim non ſine monaſterij
idē nomine venerunt vt monaſterij
ſt, propter te ac eruditionem tuam ad
rium atq; pulcherrimis, libris quoque & m
oleo, quod penes indoctos ingratiffimol
manere. Lætor autē & congratulor paternit
iſtis quietum & ſtudijs veſtris conuenient
triſſimū principē in Marchia manſiſſe, qui
das conditiones offerebat. Benedictus Deus
erſarios veſtros iam in coram conſulere de
is veſtræ partibus ſuis inſpectere poſſe, ſub
patri noſtro Benedicto, & Rabano quondam
Fuldenſi

IOANNES TRITHEMIVS ABBAS DIVI IACOBI IN SVBVBANO
ciuitatis Herbipolensis, fratri Theodorico de Eltz monacho
Fuldensi S.

CONGRATVLO sanitati tuæ Theodorice frater chariss. & paci tuæ vehementer
congaudeo, quod vt faciam tua merita ratione iustissima exegerunt, foremque ingra-
titudinis vitio perpetuo arguendus, si ministeria per te mihi exhibita multipliciter cito
traderem obliuioni. Quoniam quidem vt cætera pertranscam, hoc vnum à memoria mea
nunquam vlla delebit obliuio, quod me apud Budoras cum serenissimo principe Palati-
no antebiennum in causa exulsi Lympurgenfis monasterij per plures dies existente, cum
principis Cyonotorum quidam satellites interea monachis meis dissimulantibus, ne
dicam consentientibus, in contumeliam mei conspirassent, eo quod partium memorati principis
Philippi me dolerent fautorem, temerariam tu mihi præsumptionem illorum & primis
& solus nunciasti, per minas eorum & gladios iter charitate tibi tuum faciente. Monachi
vero mihi regulari fidelitate professi cum æmulis infideliter conspirantes, quid in me cõ-
miserint, scienti non opus est vt enarremus. Nec solum mihi denunciasti conspirationem
æmulorum, quæ mihi alioquin ignorata nimis perniciosa fuisset, sed etiam libellos no-
stros & instrumenta scientiarum & rerum archanarum apud Stauronesum & monasterium,
tua industria & fidelitate ad nos de manibus æmulorum transduxisti, meque Neometi &
Nouiburgio infirmantem non dereliquisti. Ad Coloniam Agrippinam, indeque ad Mar-
chiam Brandenburgensem eunti mihi comes & minister indefessus semper extitisti,
quando in his omnibus fratrum meorum venire nec vnus quidem curauit. Quocirca di-
gnum est & iustum videretur pro tuis in me ministerijs, quod fidelitatem tuam condignis
beneficijs, quantum cum Deo potero, recognoscam. Ex literis igitur tuis, quas nuper dedi-
sti ad me duo notavi, quæ tibi ad periculum animæ respiciunt tuæ, nisi quantoties per su-
gam eorundem salutis tuæ prouideris. Quorum alterum est, quod contra aequitatem de re-
gulari ordinis obseruantia declinasti ad monachos deformatos. Alterum vero quod ra-
tione ministerij tibi commissi quæstum sequens publicum, non sine iniuria propositi vi-
tæ monasticæ hinc inde mendicus & vagus discurras. Oro te frater vt audias cõsilium meum,
quem fidum tibi semper cõtestaris extitisse patronum. Rem animæ tuæ perniciosam nimis
& sine hæsitatione aliqua periculosa fecisti, recedens à legitimis patrum nostrorum, de-
relinquensque obseruantiam vitæ regularis, quam in cœnobio Wilsenburghensi publice
professus es, iurasti, & promissisti coram Deo & sanctis eius solenniter, & nunc inter mo-
nachos deformatos vitam agis professioni tuæ minime congruentem. Quomodo salis in
iudicio Dei? aut quid respondebis, si in tali statu decesseris, qui professioni tuæ omnino est
contrarius? Ecce iam facis ea quæ sanctus pater Benedictus tibi & omnibus interdixit, car-
nibus vesceris, ludis & potationibus vacas, peculium possides, contra institutionem mo-
nasticam vagus in mûdo cum dissolutione animi discurras, & quæ sequuntur illa calamus
exprimere per singula erubescit. Non sic in Albiburgio * Heluetiorum institutus es, nec
apud me in Spanheim hunc viuendi modum didicisti, sed neque aut à me talis conuersatio-
nis exempla vlllo tempore vidisti, aut vel minimo norasti. Contrarium potius in me tibi
manifestum, qui tam in Spanheim quàm extra vitæ & conuersationis vltra quadriennium sem-
per testis affuisti. Scis enim nec te latere potest, quod plerique Reges & principes me sollicitari
multoties fecerunt amplo satis promisso stipendio, quatenus ad eorum curias declinarem,
sed nec hodie penitus cessant à cœpta petitionis instantia. Ego tamen hætenus semper
restiti, & nec muneribus nec promissis eorum acquiescere volui, vt ab obseruantia regula-
ri, quam semel professus sum, vllatenus recederem, quamuis maior data fuerit mihi quam
tibi occasio ad alienos declinandi. Memento frater obsecro primæ institutionis tuæ, me-
mento voti, memento promissionis, & redi ad cor, quoniam non est licitum quod facis,
sed omnino prohibitum, damnabile, & apostaticum à sancta reformatione vitæ regularis
discedere, & ad deformatum cœnobium transmigrare. Proficere semper vniciusque in me-
lius licuit, votumque in bonis augere semper laudabile fuit, sed à bono in malum deficere
nunquam licuit: nec violare & imminuere votum Deo solenniter factum alicui permissum
fuit. Nulla te coegit necessitas propositum regularis obseruantia transferendi ad non re-
gulariter viuentes, propterea minime poteris excusari. Monachus es sub regulari obser-
uantia professus, qui ob id extra obseruantiam nullatenus poteris saluari. Aut ergo si vis
esse saluus ad obseruantiam regredere, aut si perseveraueris in deformatione vitæ quæ assum-
pisti, scias te damnandum ab eo quem voti transgressor contempsisti. Reuertere itaque
te hor-

* V. effe-
burg.

ABBAS DIVI IACOBI IN SVB-
urbano Theodorico de Elz monacho
Ldensi S.

te hortor quando poenituisse iuuat, & considera quod licentiariorum tuum non extendit
se ad deformatos. Ego me operam daturum polliceor, vt vel mecum, vel ad placitum alibi
locum in obseruantia habeas honestum. Vale mente sanus & corpore, monita charitatiue
fulcipiens amici. Scribam tibi alio tempore super his latius. Iterum vale nostri memor ad
Deum. Ex Herbipoli prima die mensis Septembris. Anno Christianorum 1507.

IOANNIS TRITHEMII.

569

te hortor quando poenituisse iuuat, & considera quod licentiariorum tuum non extendit
se ad deformatos. Ego me operam daturum polliceor, vt vel mecum, vel ad placitum alibi
locum in obseruantia habeas honestum. Vale mente sanus & corpore, monita charitatiue
fulcipiens amici. Scribam tibi alio tempore super his latius. Iterum vale nostri memor ad
Deum. Ex Herbipoli prima die mensis Septembris. Anno Christianorum 1507.

LVI.

REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, DOMINO MAT-
thaeo Lang, Ecclesiarum Curcensis Episcopo & Augustensis praeposito, Ioannes Tri-
themius abbas monasterii sancti Iacobi in suburbano Herbipo-
lensi S.

REVERENDISSIME praesul, is qui paternitati tuae reuerendissimae has meas exhibuit
literulas, Ioannes dictus Rummel ex Nuremberga se missum asserens, a maiestate re-
gia pridem ad me venit, multisque modis mihi persuadere conatus est, quatenus eandem
aditurus maiestatem iterum cum eo versus Augustanam ciuitatem assumcrem. Dicebat e-
nim se duos & triginta recepisse ducatos pro viatico de manibus tuae celsitudinis nomine
regio, iustumque vt me quotiens euraret sacris praesentare conspectibus. Verum quia li-
teras non exhibuit vllas, neque regias, neque tuas, quibus veritate subsistere doceret assera-
subdubitare ceppi, ne forte sollicitator ipse fuerit apud Regiam maiestatem de me promit-
tens magna quaedam profutura maiestati, quae profectus fuerim nunquam. Homo sum in reli-
gione monastica sub potestate constitutus, cui non licet sine manifesta ratione leniter ex-
tra coenobium vagari. Quocirca tuam paternitatem reuerendissimam humilime duxi
rogandam, quatenus mihi vera si nunciauit, & abs te regio nomine commissa, absentiam
meam rationabilem habere digneris excusatum: sin vero aliter, mihi non reputes ad praes-
umptionem, quod scripsi ab homine deceptus. Enimvero si literas mihi exhibuisset ne-
cessarias, quis ego qui non maxime optarem complacere Caesareae maiestati, quamuis ni-
hil in me sciam tantae celsitudini dignum. Nostra enim studia nihil magni promittunt:
humilia sunt, qualia non magnos oblectare principes, sed mediocribus soleant conuenire
hominibus. Nihilominus si quid in me est virium, quod regiam queat oblectare magni-
centiam, vias aperiet lator, quibus me coram licebit alloqui principem. Vale pontificum
decus. Herbipoli prima Septembris. Anno 1507.

LVII.

IOANNES TRITHEMIUS ABBAS MONASTERII S. IACOBI IN SVB-
urbano Herbipolensi Eberhardo Senfss, Decano Ecclesiae eiusdem S. Iacobi Bambergens-
is, Capellano Regio S.

QUOD literas ad te mitto meas tibi ignotus vir humanissime, earundem lator tibi no-
tus effecit. Retulit enim mihi quod me fauore prosequaris ingenti, saepeque nomi-
nis mei rationem habeas cum laude coram Maiestate, maximeque optes & notitiam ha-
bere nostri & amicitiam familiarem, atque propterea Caesaream sollicitaueris maiestate,
vt me suis faciat astare conspectibus, ad conferendum de his vel maxime, quae ad historia-
rum pertinent aditionem. Habeo tibi gratias immortales pro beneuolentia in me tua,
quas etiam, si licuerit vnquam, referre pro viribus curabo. Venire autem personaliter ad
maiestatem Caesaream hac vice propterea distuli, metuens notari pro leuitate mea, si ad v-
nius incogniti hominis instantiam me vocatum a maiestate regia credidisset, cum nulla
affuerint testimonia literarum, quibus fides mandati poterit astrui maiestatis. Leuis iudi-
carer ab omnibus & ambitione plenus, si nulla probatione confirmatis tam facile moue-
rer suasionibus. Itaque si Maiestas regia me coram vult esse praesentem, literis me faciat cer-
torem. Non enim mihi est animus ad ignoti hominis instantiam quoquam vagari, cuius
in hac parte solum acquieui votis, vt literas ad te darem meas, quibus tibi occasio praebere-
tur ad me scribendum, animumque tuum non verbis alienis, sed propriis manibus referendi.
Vale nostri memor. Ex Herbipoli prima die mensis Septembris. Anno Domini millefimo
quingentesimo septimo.

IOANNES TRITHEMIUS ABBAS MONASTERII SANCTI IACOBI
in suburbano ciuitatis Herbipolensis, Conrado Bentingero Iuris utriusque
doctori salutem.

BILIBALDVS Pirckenheymer communis noster amicus scripsit ad me ante paucos
menses, eam mihi conditionem ad instantiam tui & amicorum à Regia maiestate dis-
positam, quasi velim sub certo sufficientique stipendio quo ad vixero libere mihi deinceps
liceat in ciuitate Augustana philosophari: domum quoque aptam cum ceteris vitæ neces-
sarijs copiose fore constitutam, nihilque restare amplius, nisi quod meum in his duntaxat
præbeam consensum, Gratias Casarea ago maiestati, tibi quoque & ceteris in communi-
tate amicis habeo non vulgares, pro tanta beneuolentia in me vestra. Conditionem vero
quam mihi proponitis nullatenus acceptare possum, quia locum deserere meum, quem
mihi dominus reuerendissimus præsul & princeps Herbipolensis sub fide & confidentia
singulari commisit, non solum turpissimum foret, verum & ingratiitudinis vitio plenum.
Malo enim omnibus vitæ meæ diebus in paupertate consueta hic latere in exili cœnobio,
quam meo discessu tantum principem offendere aut parum turbare patronum. Enimue-
ro confidentiam eius quam semel ad meam visus est habuisse personam, ego quantum in
me est nunquam infirmabo. Neque meo conuenit proposito qui monachus sum, & in re-
gulam diui patris Benedicti voluntate spontanea dudum iuravi, relicto cœnobio in ciui-
tatibus conuersari, & post gustatam vteunq; cœlestis secreti dulcedinem, mundi rursus oc-
cupari tumultibus. Non enim deceat homines, imo nec licet, qui se diuinis semel manci-
pauerunt obsequijs ad actus redire seculares, neq; habitare in urbibus qui monasterijs sunt
addicti. Piscis in coquina & monachus in principis curia, ab extremo nihil videntur dista-
re periculo, quoniã morti vterq; est proximus, alter videlicet vitæ & carnis, alter spiritus &
mentis. Nam sicut impossibile piscem videtur diu in culina differendum à morte, cū pro-
pterea sit illatus vt comedatur ab hominibus, ita non est possibile, quod monachus in cu-
ria principis, vel in tumultu mundanæ actionis propositum suum monasticum inuiolatum
custodiat, maxime si eum ambitionis aut auaritiæ cupido extra monasterium trahat. Se-
cus est iudicandum, si ad hoc ipsum compellat quempiam ratio pietatis. Ego autem que-
ris & pacis amator, qui tumultuosam propterea dimisi abbatiam Spanhemensem, per in-
uidiam æmulorum præstita mihi occasione, istamque reuera pauperulam assumpsi, vt à
curis mundi aliquantulum liber & absolutus, mihi & studio vacem scripturarū, in consilio
mentis dudum iam studium tenere & contiuuare decreui solitudinis, & quantum sine in-
iuria fieri potest curæ pastoralis, nullam de mundi negocijs habere sollicitudinē. Quod si
maiestas Regia pro chronicorum aditione meo delectatur officio, voluntarius & paratus
sum hic in meo facere cœnobiolo quicquid lucubrandum iniunxerit, modo labor ipse
meus aliquantulum pro loci recompensetur necessitate, ne gratis persona iudicetur mea
alienis intenta vel onerosa. Amicissimo tamen affectui tuo erga me gratias iterum atque
iterum ago, & ne moleste feras hanc meam sententiam oro. Vale sanus & fœlix longoque
tempore saluus. Ex Herbipoli sexta die mensis Septembris, Anno Christianorum 1507. 40

LIX.

IOANNES TRITHEMIUS ABBAS DIVI IACOBI HERBIPOLIS,
magistro Libanio Gallo præceptoris suo doctissimo salutem, & perpetuam
in Domino charitatem.

NESCO Libani quid mali nobis intulerit fortuna, quidve inuiderit boni, vt cum na-
tura simul & gratia nos mente & spiritu fecerit vnanimis, illa tanto locorum inter-
uallo voluerit ab inuicem corporibus esse distantes. Vnde fit quod vterque vehementer
dolemus, neque verbis quidem, neque literis mutuis, nisi post menses & annos plerumq;
plures, nos posse consolari, & interdum ne hoc ipsum quidem, propter rarum qui literas
perferant nostras referantq; occursum. Accepi nuper in fine mensis Septembris literas quas
ad me cuidam mercatori Francfordiã petitulo in Hispania vicesima quarta die mensis Iu-
nij vt apparuit tradidisti, ornatas simul & multis philosophiæ nostræ mysterijs plenas, in
quarum lectione sapius & iterum repetita, vsq; adeo miratus & lætatus sum, vt pene mihi
viderer extra me factus, nec esse in Frãcia mecū, sed in Hispania, vel in Maiorica tecū. Erūt
mihi literæ hæ tuæ quoad vixero memoriale sempiternū, & in vnicū post Dominū nostrū
Iesum Christum repositę confugium, per quas in aduersis constantiã, in ambiguis experiat
verita-

unus noster amicus scripsit ad me ante paucos
tantiam tui & amicorum à Regia maiestate. Quod
ue stipendio quo ad vixero libere mihi detinetur
domum quoque aptam cum ceteris vitæ necessariis
estare amplius, nisi quod meum in his dominis
o maiestati, tibi quoque & ceteris in communi
benevolentia in me vestra. Conditio vero
are possunt, quia locum deserere meum, quia
princeps Herbipolensis sub fide & consuetudine
am foret, verum & ingratitude in vicio pietatis
paupertate confusa hic latere in civitate
fendere aut parum turbare patronum. Eiusmodi
visus est habuisse personam, ego quoniam
conuenit proposito qui monachus sum. In
ntanea dudum iuravi, relicto cenobio in cuius
q; celestis secreti dulcedinem, mundi fastidium
nines, imo nec licet, qui se diuinis sacris manibus
es, neq; habitare in vrbibus qui monasterio
principis curia, ab extremo nihil videtur dis
mus, alter videlicet vitæ & carnis, aliter fidei
etur diu in culina differendum à morte, cōp
bus, ita non est possibile, quod monachum
tionis propositum suum monachico inuoluntate
auaritiæ cupido extra monasterium trahat. Be
bellat quempiam ratio pietatis. Ego quoque
pretea dimisi abbatiam Spanhemensem, per
one, istamque reuera pauperulam assumpti
is, mihi & studio vacem scripturarij, in con
ritiuare decreui solitudinis, & quamquam in
le mundi negotijs habere sollicitudine. Quia
me meo delectatur officio, voluntatis & par
quid lucubrandum iniunxerit, modo labor
etur necessitate, ne grauis persona iudicium
amen affectui tuo erga me gratias incum
sententiam oro. Vale sanus & foeliciter
nsis Septembris. Anno Christianorum 1507.

alerit fortuna, quidve inuiderit boni, ut cum
ritu fecerit vnanimis, illa tanto locorum
e distantes. Vnde sit quod veteres velle
eris mutuis, nisi post mentes & annos plan
ne hoc ipsum quidem, propter rarum qui
cepi nuper in fine mensis Septembris literas
tuturo in Hispania vicissim aquara die mensis
& multis philosophiz nostræ mysterijs plicat
a, vsq; adeo miratus & latatus sum, vt post
meum, sed in Hispania, vel in Maiorica eccl. fide
iale sempiternū, & in vnicū post Dominū nobi
e quas in aduersis constantia, in ambigua expect

veritatem. Magnis mirandisque in philosophia sciant archanis, quæ meo iudicio nullius
capiet mortalis intellectus, qui tuo prius non fuerit magisterio imbutus. Cellam te breui
proponis intrare magistri, quæ imitant morib. sanctis tempore paruo in terris, te perpetuo
nunq̄ pudebit in cœlis. Sed interea præceptor discipulū cui imbuendū cōmendas, si pro
Christi amore tu cremū, ille inhabitat mundū? O Libani animæ dimidium meæ, me præ
cantem si possibile fuerit exaudi, vt priusquam tuum hac in re nimis at dūa exequaris pro
positum, fidelem imo fidelissimū tibi accedas Melanium, cui sapientissimus archicomēs
iugiter adest Theophilus, qui forsitan sua prudentia Pelagium tibi nouum ex matheto sus
citabit. Maioricam sicine Libani abibis confusio exponens Triandricū, mœrori quo
10 que Megalopium, quorū alter promissit, alter iam diu anhelus præstolatur aduentū. Quid
velim intelligis, fac vt amorem in nos tuū fortissimum etiam nūc experiamur valentiorē.
Libros diui Pelagii cœlestis doctrinæ, quos Melanio internunciantem postulauimus à te, iā
nos confitemur adeptos, pro quibus & tibi gratias agimus, & iuxta placitū fideliter remis
temus. Mearum cupide rerum Libani, vj uo hictanto liberior mihi, quanto mundi pau
perior rebus, ternarium pro viribus ad vnitatem reducens, mentēque resistentem sibi, quo
purior intellectus ad metas euadat principii iure propositas. Est mihi contentio inter
diu cum Melantianis, qui binarij partem subuertere conantur, aliquantōq; tempore non
iure sed violentia quadam septimam sub a quinoctiali portionem agelli possederunt. No
ster ille pigmentarius suo more in orbe rotatur, parum stabilis loco, qui quoties ad nos re
20 uertitur, nos semper auribus ingerit ventos. Mare Deo optimo maximo largiente tran
quillum agnosco, quam diu placuerit illi qui omnia dedit, quo nobis feliciter nauigan
dum, hoc solum triste habentibus, q̄ tempestate transacta incommodorū meminisse pu
det. Archicomitem Melanii præceptorem vigilantissimum, si quo tempore viciniorē tibi
intellegeris, non præteras velim, vt pote amantiissimum tui, & qui communis in Christo
sit multorum amicus, crebroq; benefecerit nobis. Dedi has ad te perferendas literas meas
cuidam mihi ignoto, qui se in Galliam testatur iturum, cum mandatis, quatenus Carolo
Bouillo Theologorum principi eas apud Parisios philosophanti consignaret, per quem
ad tuas tuto peruenirent manus. Tu mihi rescribere cum decreueris per ipsum Bouillum,
si aliter nequieris, mihi & norum & amicum, literas tuas ad me ordina perferendas. Vale
30 nostri memor ad Deum. Ex Herbipoli 6. Octob. Anno Christianorum 1507.

LX.

SERENISSIMO INVICTISSIMO, QUE PRINCIPALI ET DOMINO, D. IOA
chim Brandenburgensium Marchioni, Stetimensium Pomeranorumque Duci, sacri im
perij Archicamerario, principi electori, Ioan. Tritem. abbas.
S. Iacobi Herbipolensis S.

SERENISSIME princeps, tuæ in primis excellētiæ notum facio, me serenitatis humili
mum oratorē, Deo miserante optimo maximo, sanum & incolumē, meoq; more va
40 lentē ac nihil magis optantē, quā vt omnia circa statū T. S. vxoris quoq; filij, ac fratris pro
spero gerantur successū. Librū pro quo in mēse Maio tua serenitas ad me literas dedit, iux
ta votum scriptori meo dedi rescribendum, quem mēse perfectū Septembris, quanta mi
hi fuit possibile venustate ac pulchritudine feci operimentis ligari, de forisq; more tuo in
superficie deaurari per totum. Volui autē quantotius ipsum librum tuæ destinare maiesta
ti, nec differrem vel pauculos dies, nisi tabellariū quē erā missurus febres detinerent quar
tanæ, qui mox vt conualuerit, librum tuæ celsitudini portabit. Cetera vero quæ tua sere
nitas mihi lucubrandam commisit, partim iam adidi, partim ad hunc perficienda in mani
bus versantur vsq; diem. Curabo enim pro viribus, vt tuis in me beneficiis memor & gra
tus inueniar, quibus et si referre gratias nequeo, habere tamen & agere minime cessabo.
50 Quod vere desideratum volumen cum latore præsentium literarum serenitati tuæ non
miserim, factum ratione arbitris oportet. Est enim iuuenis & pauper scholaris, aliquan
diu famulus meus existens, qui mea cohortatione studium repetiturus q̄ intermiserat,
Francordianū illud serenitatis tuæ Gymnasiū adibit, cui has quidem tradidi literas: librū
vero committere periculorū metu non audebam. Spero tamen q̄ breui conualescente
tabellario meo, gratiam letior tuam aditurus sit. Seyphum argenteum intus & foris de
auratum, quem mihi clemētiā tuā per eundē tabellarium destinauit, cum maxima animi
gratitudine me fateor suscepisse, pro quo gratias ago quantas possum & habeo immor
tales. Erit enim mihi serenitatis tuæ memoriale magnum, & signum benevolentie
tua

tuz in me manifestum. Compleui Domino adiuuante Polygraphiæ meæ opus in sex partes, siue libros distinctum, quod tuæ maiestati constat esse dicatum. Operam dabo ut sacris conspectibus tuis quantotius exhibeatur. Omnipotens Deus celsitudinem tuam, p princeps inclyte, diu conseruet incolumem perpetuoque felicem, cui me humili supplicatione commendo. Ex Herbipoli decima sexta die mensis Octobris. Anno Christianorum 1507.

LXI.

IOAN. TRITEM. ABBAS MONASTERII S. IACOBI IN SVBVBANO ciuitatis Herbipolensis, Iacobo Tritemio fratri charissimo salutem.

QVOD in principio huius secundi voluminis epistolarum nostrarum Herbipolensium tibi sumus polliciti amantissime frater, pro viribus nos credimus executos. Congessimus enim in vnum librum epistolarum nostrarum non omnium, sed quarundam, iuxta promissionem exemplaria, quas ex eo die qua monasterium istud intrauimus anno proxime transacto emisimus, vsque in hunc diem quo istam ad te perscripsimus. Accipe nunc igitur absentium cogitationes amicorum, quibus interdiu reuolucendis nostri memoria tibi nascatur, quâuis nitore careât venustatis literę quas dedimus omnes, poterunt nihilominus tuæ charitati conducere, propterea quod fraterno sunt amore suauis. Fecit interdum festinatio calamum titubantem, propterea sicubi aut verba notaueris transposita, aut in aliqua sui parte defectuosa, seu mendas offenderis quascunque, nõ sinas ipsium volumen prodire in publicum, nisi per te fuerit diligenter prius emendatum. Fieri enim non potuit nimium festinantibus nobis, quin aut verbum aliquando intermiserimus aut literam, quæ facile corriges. Vale nostri memor. Ex Herbipoli 16. die mensis octobris. Anno Christianorum 1507.

Finis secundi voluminis Epistolarum familiarium
Ioannis Tritemii.

Quibus & has duas sequentes ex libris *De occulta Philosophia*, addere non abs re visum.

R. P. D. IOANNI TRITEMIO, ABBATI DIUI IACOBI IN suburbio Herbipolis, Henricus Cornelius Agrippa a Nettesheim, S. D.

CVM nuper tecum Reuerende pater, in cœnobio tuo apud Herbipolim aliquandiu conuersatus, multa de Chymicis, multa de magicis, multa de cabalisticis, caeterisque quæ adhuc in occulto delitescunt, arcanis scientiis atque artibus vna contulissemus: magna inter cæteras quæstio erat, cur Magia ipsa, cum olim primum sublimitatis fastigium vno omnium veterum Philosophorum iudicio teneret, & à priscis illis sapientibus, & sacerdotibus, summa semper in veneratione habita fuerit: deinde sanctis Patribus à principio nascentis Ecclesiæ catholicæ odiosa semper & suspecta, tandem explosa à Theologis, damnata à sacris canonibus, porro omnium legum placitis fuerit proscripta. Eius causam speculatus meo iudicio non alia est, nisi quod fatali quadam temporum hominumque deprauatione subintroierunt multi Pseudophilosophi, ac mentito nomine Magi, qui per varias errorum sectas & falsarum religionum factiones, multas admodum execrandas superstitiones atque ferales ritus, multa etiam ex orthodoxa religione scelerata sacrilegia, in naturæ persecutionem, hominumque perniciem ac Dei iniuriam congerentes, multas admodum quales hodie circumferri videmus, reprobata lectionis libros ediderunt, quibus Magiæ honestissimum nomen atque titulum, furto & rapina præfixerunt. Hi itaque cum sacrosancto hoc Magiæ titulo suis execrandis nugis fidem sese conciliaturos sperarent, id egerunt quod laudatissimum olim Magiæ nomen, hodie bonis & probis omnibus odiosissimum redditum sit, ac capitale crimen habeatur, si quis doctrina operibusue Magum sese audeat profiteri, nisi forte demens aliqua vetula rus habitans credi velit admodum perita, & diuinipotens, vt (sicut ait Apuleius) possit cœlum deponere, terram suspen-

Magia damnatio.

FAMILIARES

adiuvante Polygraphia meæ operæ in sepe
ti constat esse dicatam. Operam dabo ut
r. Omnipotens Deus celsitudinem tuam
perpetuoque felicem, cui me humiliter supplico
sexta die mensis Octobris. Anno Christiano

XI.

MONASTERII S. IACOBI IN STV. 11
IACOBO TRITHEMIO FRATRI CHARIS-
SIMO SALUTEM.

minis epistolarum nostrarum Herbipoli
tater, pro viribus nos credimus excusare. Con-
m nostrarum non omnium, sed quarundam
die qua monasterium istud intravimus anno
d diem quo istam ad te perscripsimus. Accipe
rum, quibus interdum revolvendis nostri me-
nustatis literæ quas dedimus omnes, poterunt
oterea quod fraterno sunt amore fuitas. Fuit
propterea sicubi aut verba notaveris transcri-
endas offenderis quas cumque, non minus ipsi
merit diligenter prius emendatum. Fieri enim
in aut verbum aliquando intermiserunt
mor. Ex Herbipoli 16. die mensis octobris de

Epistolarum familiarium
IACOBI TRITHEMII.

De occulta Philosophia, addere non
visum.

ABBATIDIIVI IACOBI III.
Henricus Cornelius Agrippa
sheim, S.D.

in ecenobio tuo apud Herbipolim aliquando
ta de magicis, multa de cabalisticis, carceribus
cientiis atque artibus vna contrulissimus ma-
osa, cum olim primum sublimiter scripsimus
dicio teneret, & à priscis illis sapientibus, de
habita fuerit: deinde sanctis Patribus à prin-
per & suspecta, tandem explosa à Theologi-
m legum placitis fuerit proscripta. Eius carceris
quod fatali quadam temporum hominibus
philosophi, ac mentio nomine Magi Agrippa
m factiones, multas admodum execranda
ex orthodoxa religione scelerata facillime
niciem ac Dei iniuriam congerentes, multa
mus, reprobæ lectionis libros ediderunt. Hi tra-
titulum, furto & rapina præfixerunt. Hi tra-
ecrandis nugis fidem sese conciliaturos pro-
n Magiæ nomen, hodie bonis & probis omni-
crimen habeatur, si quis doctrina operante
mens aliqua verularius habitans credi velit
it Apulcius) possit caelum deponere, terra

IOANNIS TRITHEMII.

suspēdere, fontes durare, montes diluere, manes sublimare, Deos infirmare, sydera extin-
guere, tartarum ipsum illuminare; siue, vt canit Virgilius:

*Quæ se carminibus promittat soluere mentes
Quas velit, aut aliis duras immittere curas,
Syltere aquam fluminis, & vertere sidera retro,
Nocturnosque ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.*

Tum quæ referunt Lucanus de maga illa Theffala, & Homerus de Circes omnipot-
entia, quorum plurima fateor tam fallacis opinionis, tam superstitiosæ diligentia, perni-
tiosiq; labores existunt, vt cum sub artem non nefandam cadere nequeant, tamen magia
venerabili titulo sese vestiri posse, præsumunt. Cum hæc igitur sic se haberent, mirabar ad-
modum, neq; minus etiam indignabar, neminē hæctenus extitisse, qui tam sublimem sa-
cra mq; disciplinā, ab impietatis crimine vindicasset, aut illam nobis pure sincereq; tradi-
disset. Si quidem quos ex recentioribus ego vidi Rogerium Bachonē, Robertum Anglicū
Petrum Apponū, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villa noua, Anselmum Parmē-
sem, Picatriem Hispanum, Cicchum Afculum Florentinum, & plerosq; alios, sed obscu-
ri nominis scriptores, cū se magiā tradere pollicentur, nō nisi aut deliramenta quædā nul-
la ratione subnixā, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt. Hinc concit-
us est in me spiritus meus, atq; propter ipsam cum admirationem tum indignationē, vo-
lui & ego philosophari, non illaudabile opus me facturū existimans, qui ab ineunte ætate
semper circa mirabiliū effectū & plenas mysteriorum operationes curiosus intrepidusq;
extitit explorator, si magia ipsam vetustā sapientumq; omnīū disciplinam ab impietatis
erroribus redemptam purgatamq; & suis rationib; adornatā restituerem, & ab iniuria calu-
mniantū vindicarem. Quod vt iam diu ipse mecū deliberaui, nunquā tamen in hanc are-
nā descendere hæctenus ausus fui. Verū post collatū inter nos Herbipoli de his reb; sermo-
nem, tua præcellens peritia & doctrina, tuaq; ardens adhortatio audaciam mihi animūq;
addidit. Itaq; electis è Philosophorū exploratæ fidei sententiis, purgata introductione ma-
lignorum (qui simulata scientia mentientes, magorum traditiones ab ipsis tenebrarum
reprobatis libris, velut ab ipsis adeptis mirandorum operationes requirendas docebant)
discussis tenebris, tres libros de magia compendio breuitatis complexos recētibus his die-
bus composui. & *De Occulta Philosophia* minus in senso titulo inscripsi, quos nunc tuo exa-
mini, qui harum rerum plenissimam peritiam tenes, castigandos, censendos, iudicandosq;
que submitto; vt si quid in illis à me scriptum sit, quod aut in naturæ cōtumeliam, aut cos-
litum offensam, religionisue iniuriam vergere queat, cōdemnes errorem: Sin autem dis-
soluta & purgata sint impietatis scandala, veritatis traditionem tuare: sicq; cum his libris
nostris, atque cum ipsa magia agere velis, ne occultetur aliquid quod prodesse queat, nec
probetur quod possit non nisi nocere, quo sic tandem libri isti tuo examine probati, digni
sint, qui aliquando felicibus auspiciis in publicum egrediantur, nec timeant iudicium sub-
ire posteritatis. Vale, & his audacibus par cito cœptis.

40 IOANNES TRIT. AB. D. IACOBI HERBIPOLIS, QVONDAM
Spanhemensis, suo Henrico Cornelio Agrippæ ab Nette-
heim, salutem & charitatem.

OPVS tuum, ornatissime Agrippa, *De occultiore philosophia* prænotatum, quod nobis ex-
aminandum per latorem præsentium obtulisti, quāta cum voluptate susceperimus,
nec lingua mortalis vnquam potest exprime, nec scribentis calamus referare. Admira-
tione maxima ducimur super eruditione tua non vulgari, qui & iuuenis tam secreta pene-
tras, & arcana multis etiam viris doctissimis abscondita, non solum pulchre ac vere, sed etiam
proprie & ornate proferre in lucem potuisti. Vnde imprimis referemus gratias,
Tūm opus quod nemo doctissimorum etiam virorum satis laudare sufficet, proba-
mus: deinde vt studio pergas in altiora, quo cœpisti, nec sinas tam excellentes in-
genii tui vires otio tepefcere, te qua possimus instantia monemus, petimus & ro-
gamus, quatenus & tuo te labore ad meliora semper exercites, & lumen veræ sapien-
tiæ, quo maxime & diuinitus iustras, etiam ignorantibus demonstres. Nec tere-
trahat à proposito quorumcunque consideratio nebulonum, de quibus vere dictum est:

Bos lassus fortiter figit pedem. Cum nemo, sapientum iudicio, veraciter doctus esse queat, qui in vnus duntaxat facultatis rudimenta iurauit. Te autem diuinitas ingenio donauit & amplo, & sublimi. Non ergo boues imiteris, sed volucres: nec circa particularia arbitreris tibi esse morandum, sed vniuersalibus confidenter intendito animum. Tanto enim quæque doctior esse putatur, quanto ignorat pauciora. Ingenium vero tuum ad omnia plenter aptum non paucis nec infimis, sed multis & sublimioribus est rationabiliter occupandum. Vnum hoc tamen te monemus custodire præceptum, vt vulgaria vulgaribus, altiora vero & arcana altioribus atque secretis tantum communices amicis. Da scænum boui, faccarum psyttaco tantum: intellige mentem, ne boum calcibus (vt plerisque contigit) subiiciaris. Vale felix amice; & si quid penes nos est, quod tibi conducere queat, iube, & factum sine mora intelliges: & vires vt nostra dietim sumat amicitia sæpius ad nos scribe, & tuarum aliquid lucubrationum mittito, instanter oramus. Iterum vale. Ex nostro cœnobio Peapolitano, octaua die Aprilis, Anno M. D. X.

F I N I S.

INDEX

Opera
Historia